
Vem står upp för arbetsrätten och lönerna?

Arena Idés arbetsmarknadspolitiska rapport 2018

MATS WINGBORG

VEM STÅR UPP FÖR ARBETSRÄTTEN OCH LÖNERNA?

Arena Idés arbetsmarknadspolitiska rapport 2018

© Arena Idé 2018

Författare: Mats Wingborg

Redaktör: German Bender

Rapporten kan laddas ner från www.arenaide.se/rapporter

Illustration omslag: Pixabay

MATS WINGBORG
Journalist och författare

Innehåll

Förord	9
1. Sammanfattning	10
1.1. Turordningsreglerna i las	10
1.2. Företrädesrätten i las	11
1.3. Otrygga anställningar	11
1.4. Inträdesjobb och statligt reglerade löner	12
1.5. Hyvlade tjänster	12
1.6. Delade turer	13
1.7. Rätt till heltid	13
1.8. Bemanningsbolag eller permanent arbete	14
1.9. Arbetsförmedlingen	14
1.10. Entreprenörsansvar	14
1.11. Anställningsskydd vid offentliga upphandlingar	14
1.12. Utstationeringsdirektivet	15
1.13. Konflikträtten	15
1.14. Förtroendemannalagen	15
1.15. Slutsats – så skulle arbetsmarknadspolitiken förändras med en allianstung regering	16
2. Studiens syfte, disposition och genomförande	18
3. Övergripande analys – partiernas arbetsmarknadspolitik	19
4. Turordningsreglerna i las	23
4.1. Bakgrund	23
4.2. Centerpartiet	23
4.3. Liberalerna	26
4.4. Kristdemokraterna	28
4.5. Moderaterna	30
4.6. Sverigedemokraterna	32
4.7. Socialdemokraterna	33
4.8. Miljöpartiet	33
4.9. Vänsterpartiet	33
4.10. Kommentar	33
5. Regler om företrädesrätt till anställning i las	37
5.1. Bakgrund	37
5.2. Centerpartiet	37
5.3. Moderaterna	37
5.4. Liberalerna	38
5.5. Kristdemokraterna	38
5.6. Sverigedemokraterna	38
5.7. Miljöpartiet	38
5.8. Socialdemokraterna	38
5.9. Vänsterpartiet	38
5.10. Kommentar	38
6. Regler om provanställning i las	40
6.1. Bakgrund	40
6.2. Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna	40
6.3. Sverigedemokraterna	40
6.4. Miljöpartiet	41

6.5. Socialdemokraterna och Vänsterpartiet	41
6.6. Kommentrar	41
7. Regler om allmän visstid i las	42
7.1. Bakgrund	42
7.2. Socialdemokraterna	42
7.3. Vänsterpartiet	43
7.4. Alliansen	43
7.5. Sverigedemokraterna	43
7.6. Miljöpartiet	43
7.7. Kommentrar	43
8. Nya anställningsformer och statliga lönetak	45
8.1. Bakgrund	45
8.2. Allianspartierna	45
8.3. Centerpartiet	46
8.4. Liberalerna	46
8.5. Kristdemokraterna	47
8.6. Moderaterna	48
8.7. Sverigedemokraterna	49
8.8. Socialdemokraterna	50
8.9. Miljöpartiet	50
8.10. Vänsterpartiet	50
8.11. Kommentrar	51
9. Hyvlade tjänster	54
9.1. Bakgrund	54
9.2. Moderaterna	54
9.3. Liberalerna	54
9.4. Centerpartiet	55
9.5. Kristdemokraterna	55
9.6. Sverigedemokraterna	55
9.7. Socialdemokraterna	55
9.8. Miljöpartiet	56
9.9. Vänsterpartiet	56
9.10. Kommentrar	56
10. Delade turer	57
10.1. Bakgrund	57
10.2. Centerpartiet	57
10.3. Liberalerna	57
10.4. Kristdemokraterna	58
10.5. Moderaterna	58
10.6. Sverigedemokraterna	58
10.7. Miljöpartiet	59
10.8. Socialdemokraterna	59
10.9. Vänsterpartiet	60
10.10. Kommentrar	60
11. Rätt till heltid	62
11.1. Bakgrund	62
11.2. Moderaterna	62
11.3. Kristdemokraterna	62
11.4. Centerpartiet	63
11.5. Liberalerna	63
11.6. Sverigedemokraterna	64
11.7. Miljöpartiet	65

11.8. Socialdemokraterna	65
11.9. Vänsterpartiet	66
11.10. Kommentar	67
12. Staplade visstider	69
12.1. Bakgrund	69
12.2. Allianspartierna	70
12.3. Sverigedemokraterna	70
12.4. Socialdemokraterna och Miljöpartiet	70
12.5. Vänsterpartiet	71
12.6. Kommentar	71
13. Begränsad tid i anställning under en uppsägningstvist	73
13.1. Bakgrund	73
13.2. Moderaterna	73
13.3. Övriga partier	73
13.4. Kommentar	73
14. Intermittenta anställningar	74
14.1. Bakgrund	74
14.2. Allianspartierna och Sverigedemokraterna	74
14.3. Socialdemokraterna	74
14.4. Miljöpartiet	74
14.5. Vänsterpartiet	75
14.6. Kommentar	75
15. Faktureringsanställningar	76
15.1. Bakgrund	76
15.2. Moderaterna	76
15.3. Centerpartiet	77
15.4. Kristdemokraterna	77
15.5. Liberalerna	78
15.6. Sverigedemokraterna	78
15.7. Socialdemokraterna och Miljöpartiet	78
15.8. Vänsterpartiet	78
15.9. Kommentar	78
16. Begränsning av bemanningsbranschen	80
16.1. Bakgrund	80
16.2. Moderaterna	80
16.3. Liberalerna	80
16.4. Centerpartiet	80
16.5. Kristdemokraterna	80
16.6. Sverigedemokraterna	81
16.7. Miljöpartiet	81
16.8. Socialdemokraterna	81
16.9. Vänsterpartiet	82
16.10. Kommentar	83
17. Arbetsförmedlingen	84
17.1. Bakgrund	84
17.2. Liberalerna	85
17.3. Moderaterna	86
17.4. Centerpartiet	87
17.5. Kristdemokraterna	88
17.6. Alliansen tillsammans	88
17.7. Sverigedemokraterna	89

17.8. Miljöpartiet	90
17.9. Socialdemokraterna	90
17.10. Vänsterpartiet	91
17.11. Kommentar	91
18. Entreprenörsansvar	93
18.1. Bakgrund	93
18.2. Allianspartierna	93
18.3. Sverigedemokraterna	93
18.4. Socialdemokraterna	93
18.5. Miljöpartiet	94
18.6. Vänsterpartiet	94
18.7. Kommentar	94
19. Anställningsskydd i samband med offentlig upphandling	95
19.1. Bakgrund	95
19.2. Allianspartierna	95
19.3. Sverigedemokraterna	95
19.4. Miljöpartiet	96
19.5. Socialdemokraterna	96
19.6. Vänsterpartiet	96
19.7. Kommentar	96
20. Utstationering av arbetskraft	97
20.1. Bakgrund	97
20.2. Alliansen	98
20.3. Sverigedemokraterna	98
20.4. Miljöpartiet	98
20.5. Socialdemokraterna	98
20.6. Vänsterpartiet	98
20.7. Partiernas syn i Europaparlamentet	98
20.8. Svenska ledamöter som röstade ja till det nya utstationeringsdirektivet	99
20.9. Svenska ledamöter som röstade nej till det nya utstationeringsdirektivet	99
20.11. Röster om omröstningsresultatet	100
20.12. Kommentar	100
21. Strejkrätten och stridsåtgärder	101
21.1. Bakgrund	101
21.2. Moderaterna	102
21.3. Centerpartiet	103
21.4. Liberalerna	103
21.5. Kristdemokraterna	104
21.6. Sverigedemokraterna	104
21.7. Miljöpartiet	105
21.8. Socialdemokraterna	105
21.9. Vänsterpartiet	106
21.10. Kommentar	106
22. Förtroendemannalagen och fackligt arbete	108
22.1. Bakgrund	108
22.2. Centerpartiet	108
22.3. Övriga partier	109
22.4. Kommentar	109

23. Kollektivavtalsliknande villkor vid offentlig upphandling	110
23.1. Bakgrund	110
23.2. Moderaterna, Centern och Liberalerna	110
23.3. Kristdemokraterna	111
23.4. Sverigedemokraterna	111
23.5. Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet	111
23.6. Kommentrar	111
24. Arbetskraft från tredje land	113
24.1. Bakgrund	113
24.2. Moderaterna	113
24.3. Liberalerna	113
24.4. Centerpartiet	114
24.5. Kristdemokraterna	114
24.6. Miljöpartiet	114
24.7. Sverigedemokraterna	115
24.8. Socialdemokraterna	115
24.9. Vänsterpartiet	115
24.10. Kommentrar	116
26. Skriftliga källor	118
Riksdagsmotioner	118
<i>Alliansen</i>	118
<i>C</i>	118
<i>KD</i>	118
<i>L/FP</i>	119
<i>M</i>	119
<i>S</i>	120
<i>SD</i>	120
<i>V</i>	121
Övrig utgivning från riksdag och regering	122
Övriga skriftliga källor	124

Förord

Arbetsmarknaden hör till de centrala områdena i svensk politik. Inte bara för att den har stor betydelse för enskilda människor, utan också för att den är tätt sammanlänkad med andra viktiga politikområden, som välfärd, socialförsäkringar och ekonomisk politik.

Trots att den svenska arbetsmarknadsmodellen är mindre politiskt styrd än många andra länders – den präglas tvärtom av en hög grad av oberoende och beslutsmakt för fack och arbetsgivare och av en ambition att begränsa statens inflytande – har riksdagspartierna stora möjligheter att påverka utvecklingen på arbetsmarknaden.

För en partipolitiskt obunden och fackligt finansierad tankesmedja som Arena Idé är arbetsmarknaden givetvis ett kärnområde. Därför är det vår uppgift att belysa och analysera hur riksdagspartierna ser på viktiga arbetsmarknadsfrågor och hur arbetsmarknadspolitiken kan komma att se ut efter årets riksdagsval. Denna rapport är framtagen med just det syftet.

German Bender

Programchef för arbetsmarknad, Arena Idé

1. Sammanfattning

Den reglerade arbetsmarknaden är en hörnsten i den svenska välfärdsmodellen. Hur regleringen utformas är avgörande för ekonomisk utveckling, produktivitet och fördelning. Kännetecknande för vår arbetsmarknadsmodell är att arbetsmarknadens parter har ett stort inflytande och om parterna är överens kan de inte bara bestämma över lönenivåer utan också om anställningsvillkor. Om parterna inte är överens finns lagar som reglerar. Inom flera områden finns också lagar som inte är förhandlingsbara, däribland när det gäller arbetsmiljö och hur skiljelinjen ser ut mellan anställningar och företagande.

Arbetslivets reglering är också nära sammanlänkad med socialförsäkringssystemen, dels för att arbete kvalificerar till ersättning i systemen, dels för att delar av socialförsäkringarna är direkt kopplade till kollektivavtalen, såsom avtalspensionerna.

Förändringar av anställningstryggheten, möjligheten att arbeta heltid, införandet av nya former av anställningar etc. påverkar enskilda arbetstagare. Men förändringar i modellen har ofta större konsekvenser än så, eftersom de skickar vågor in i ett sammansatt system som kan leda till nya och ofta oförutsägbara förändringar. Dessa kan innebära en förskjutning av balansen av makt och ansvar såväl parterna emellan som mellan staten och parterna.

Ytterst handlar därför arbetsmarknadspolitiken om hela den svenska modellen. Exempelvis kan politiska förändringar som underminerar det fackliga inflytandet få stora konsekvenser på sikt för människors sociala trygghet, just därför att systemet bygger på starka arbetsmarknadsparter och kollektivavtal. Eventuella ingrepp bör därför ske med ett stort mått av försiktighet, efter gediget analysarbete och i samråd med parterna.

En granskning av partiernas arbetsmarknadspolitik är därför nödvändig inför riksdagsvalet. Resultaten i denna rapport visar inte bara hur partierna ser på en rad konkreta arbetsmarknadsfrågor – i bakgrunden skymtar också deras föreställningar om hur hela samhällsbygget bör utvecklas och hur de uppfattar den rådande svenska välfärdsmodellen.

Arbetsmarknadspolitiken följer i grova drag den traditionella vänsterhöger-skalan, men med vissa undantag från de traditionella positionerna. Bland allianspartierna är det Centern som tagit över Moderaternas roll som det mest nyliberala partiet. En förklaring kan vara att Moderaterna ofta har intagit en mer svepande hållning för att tona ner svängningen från Nya moderaternas arbetsmarknadspolitik under regeringsåren 2006–2014 till en mer klassisk moderat politik.

För att få en överblick över hur en allianstung regering skulle påverka arbetsmarknadspolitiken krävs en omfattande genomgång av en lång rad frågor. En sådan genomgång utgör huvuddelen av denna rapport. Men först följer här följer en sammanfattning av granskningen.

1.1. Turordningsreglerna i las

Grundregeln i las (lagen om anställningsskydd) är att arbetstagare med kortare anställning ska sägas upp före arbetstagare med längre anställningstid. Vid lika anställningstid ger ålder företräde. Hänsyn ska dock tas till de

anställdas kompetens. Las innehåller även ett undantag från turordningsprincipen, som innebär att en arbetsgivare med högst tio anställda får undanta högst två arbetstagare som enligt arbetsgivaren är särskilda nyckelpersoner för verksamheten. Las ger också utrymme för avsteg från samtliga dessa regler, om fack och arbetsgivare är överens om detta.

Allianspartierna och SD vill luckra upp turordningsreglerna i las. På den punkten råder samförstånd. Däremot skiljer sig partierna åt när det gäller detaljerna. Centern är det mest radikala partiet och vill ta bort turordningsreglerna för alla företag med upp till 50 anställda. Även KD har ett radikalt förslag och vill att undantagen från turordningsreglerna ska utsträckas till att gälla fyra personer oavsett företagsstorlek. Både Liberalerna och SD vill att undantaget i turordningsreglerna ska omfatta fem personer för företag med upp till 49 anställda. Moderaterna vill luckra upp turordningsreglerna men har ännu inte förklarat hur.

Vilka förslag Alliansen och SD tillsammans skulle driva beror på två faktorer: dels hur starka Centern blir i riksdagen, dels hur Moderaterna preciserar sina förslag.

En trolig utgång är att partierna åtminstone kan enas kring det som i dag är Liberalernas och SD:s förslag, det vill säga att undantagen i turordningsreglerna utvidgas till att omfatta fem personer för företag med upp till 49 anställda.

1.2. Företrädesrätten i las

En person som blivit uppsagd på grund av arbetsbrist har under vissa villkor företrädesrätt till återanställning om arbetsgivaren nyanställer arbetstagare till samma verksamhet.

När det gäller företrädesrätten i las är det samlade läget bland partierna mer oklart än för turordningsreglerna. Centerpartiet är även här mest radikalt och vill uttryckligen slopa företrädesrätten, medan Moderaterna är mer oprecisa och enbart säger sig vilja modernisera lagstiftningen. Övriga allianspartier och SD har inte satt ner foten i frågan. Det är oklart hur de kommer att ta ställning om Centern och Moderaterna driver frågan.

1.3. Otrygga anställningar

Allianspartierna har samfällt föreslagit att provanställningar förlängs från sex till högst tolv månader. Hittills har SD gått emot Alliansens förslag, men driver inte frågan aktivt. Vad som skulle hända med frågan beror i hög grad på SD:s framtida ställningstaganden. Detta är en fråga där det är troligt att SD skulle kunna böja sig för Alliansen. Som regel stödjer SD Alliansens arbetsmarknadspolitik, så länge partiets företrädare inte tror att de rödgröna förslagen i högre grad än Alliansens motverkar arbeidskraftsinvandring. SD:s syn på provanställningar är det enda undantaget från den regeln. Dessutom har SD öppnat för längre provanställningar för ungdomar i partiets förslag på lärlingsjobb.

Socialdemokraterna och Vänsterpartiet vill ha bort allmän visstid från las, det vill säga den enda anställningsformen där arbetsgivaren inte behöver motivera en tidsbegränsning. Alliansen och SD motsätter sig aktivt en sådan förändring och Miljöpartiet har inte engagerat sig i frågan. En

allianstung regering skulle innebära att allmän visstid blir kvar i las. Med ett fortsatt rödgrönt styre är det troligt att en ny utredning tillsätts för att undersöka om allmän visstid kan tas bort. Det skulle emellertid bli svårt för en rödgrön regering att få igenom förslaget i riksdagen.

Även när det gäller andra former av otrygga och tillfälliga anställningar intar allianspartierna en mer tillåtande hållning än övriga partier. Det handlar om synen på staplade visstider, där den tidigare alliansregeringen inte ville ändra reglerna trots upprepad och skarp kritik från EU-kommissionen, om synen på intermittenta anställningar, om Moderaternas och Centerpartiets entusiastiska syn på faktureringsanställningar, om samtliga allianspartiers positiva syn på bemanningsanställningar etc.

Exakt vad en allianstung regering skulle betyda för dessa frågor är oklart. En sak är dock säker: en sådan regering skulle innebära en förskjutning i riktning mot mer och fler otrygga anställningar.

1.4. Inträdesjobb och statligt reglerade löner

Allianspartierna driver ett förslag man kallar inträdesjobb. Det innebär att en ny anställningskategori skulle införas där lönen uppgår till 70 procent av rådande ingångslön. Ett visst mått av utbildning ska också ingå i inträdesjobben. En kontroversiell del i förslaget är att staten skulle behöva lägga sig i lönebildningen, en tanke som ursprungligen kommer från Liberalerna. SD har ett likartat förslag som partiet kallar för lärlingsjobb, där lönen ska vara 75 procent av ingångslönen. Lönen ska lagfästas för att förhindra att arbetsmarknadens parter kommer överens om en högre lön.

Eftersom det finns stora likheter mellan Alliansens och SD:s förslag är det troligt att en allianstung regering kommer att kunna driva igenom ett förslag i denna riktning i riksdagen. Staten skulle därmed besluta om lönenivåer. Det vore ett nytt och främmande inslag i den svenska arbetsmarknadsmodellen som skulle undergräva den från staten oberoende lönebildningen, en princip som såväl fackliga organisationer som arbetsgivarorganisationer värnar.

1.5. Hyvlade tjänster

Hyvling innebär att arbetsgivare ger de anställda färre arbetstimmar – i stället för att säga upp och då behöva följa de regler som finns i las. Arbetsgivaren gör alltså om befintliga tjänster så att antalet arbetstimmar blir mindre och lönen därmed lägre. På så sätt kan turordningsregler och uppsägningstid kringgås. Hyvling kan göras plötsligt, utan förvarning, och när det sker finns inget trygghetssystem för de anställda.

Socialdemokraterna och Vänsterpartiet vill se åtgärder för att förhindra hyvlade tjänster. Vänsterpartiet går längst och vill ha en lag mot hyvling. Även Miljöpartiet är motståndare till hyvling, men har inte kommit med några förslag på hur problemet ska åtgärdas. Liberalerna har uttryckligen försvarat hyvling, medan övriga allianspartier och SD snarare passivt accepterar hyvling.

Med en allianstung regering är det inte troligt att det kommer några förslag för att minska omfattningen av hyvling. Det är inte heller mycket som talar för att en rödgrön regering skulle lagstifta mot hyvlade tjänster, däremot skulle en rödgrön regering välkomna att frågan reglerades genom avtal.

1.6. Delade turer

Delade turer innebär att arbetspass för en och samma arbetstagare delas upp med ett längre obetalt mellanrum. Fenomenet är vanligast inom äldreomsorg och kollektivtrafik, men förekommer också inom den privata servicesektorn, exempelvis i restaurangbranschen. Omkring 150 000 personer i Sverige uppges jobba i delade turer, som enligt forskningen bidrar till stress och ohälsa.

Centerpartiet, Liberalerna och KD har lokalt drivit frågan om att få bort eller minska omfattningen av delade turer inom kommuner och landsting. Däremot har frågan inte lyfts på central nivå. Moderaterna intar en passiv hållning till frågan om delade turer. SD är motståndare till delade turer och menar att staten bör betala kommuner och landsting för att ta bort dem. Denna post finns emellertid inte med i SD:s budgetförslag och är därmed ofinansierad.

Miljöpartiet är motståndare till delade turer och har också aktivt drivit frågan i flera kommuner. Socialdemokraterna och Vänsterpartiet har varit mest aktiva för att få bort delade turer, Vänsterpartiet har också föreslagit att en offentlig utredning bör tillsättas för att undersöka hur de delade turerna ska kunna tas bort.

Med en allianstung regering kommer arbetet för att få bort delade turer troligen att försvagas, främst beroende på Moderaternas passiva hållning. SD:s agerande i frågan är oklart, partiet hävdar att frågan är viktig men har inte avsatt pengar för en reform. Det är också osäkert om en rödgrön regering skulle lagstifta mot delade turer, några sådana ansatser har inte funnits hittills. Däremot skulle en rödgrön regering vara positiv till att kommuner och landsting avskaffade delade turer.

1.7. Rätt till heltid

Inget av allianspartierna vill använda lagstiftning för att få bort ofrivilliga deltider i arbetslivet. Däremot betonar flera av allianspartierna, i synnerhet Liberalerna, att normen bör vara rätt till heltid, men att detta ska förverkligas genom att kommuner och landsting försöker få bort ofrivilliga deltider. Moderaterna har svängt fram och tillbaka i frågan, men har under senare år tonat ner kravet på rätt till heltid med motiveringen att det skulle bli alltför dyrt. KD har agerat ytterst passivt i frågan och säger sig inte vilja trycka på för att småbarnsföräldrar ska jobba mer. SD driver aktivt frågan om rätt till heltid och kräver att deltidsanställda inom offentlig sektor ska erbjudas heltid senast efter sex månaders provanställning plus ytterligare sex månaders anställning. Partiet kräver att staten ska ta ett ekonomiskt ansvar för reformen, men har inte avsatt pengar i sitt budgetförslag för detta. SD förordar inte en lagstiftning för att få bort ofrivilliga deltider.

Socialdemokraterna och Miljöpartiet ställer krav på rätt till heltid, men Socialdemokraterna har gått ifrån det tidigare kravet att rätten ska garanteras genom lagstiftning. I stället menar båda partierna att kommuner och landsting måste ta ett större ansvar och att frågan ska lösas avtalsvägen. Vänsterpartiet är i dag det enda parti som vill ha en lag som garanterar rätten till heltid.

En allianstung regering skulle försvaga möjligheten att få bort ofrivilliga deltider, främst beroende på Moderaternas och KD:s ljumma inställning i frågan.

1.8. Bemanningbolag eller permanent arbete

Enskilda socialdemokratiska riksdagsledamöter har under den senaste mandatperioden krävt att bemanningspersonal inte ska få användas för att täcka permanenta arbetsuppgifter. Samtidigt finns tecken på att Socialdemokraterna har tonat ned frågan. I partiets ”Handlingsplan för en trygg arbetsmarknad”, från maj 2018, finns inga skrivningar om bemanningsbranschen.^[1] Detta till skillnad från ett tidigare program som Socialdemokraterna och LO lade fram tillsammans 2013, där ett krav just är att bemanningspersonal inte ska få användas för att täcka permanenta uppgifter.^[2]

Vänsterpartiet vill ha ett tillägg i las för att förhindra att personal hyrs in för att täcka permanenta arbeidskraftsbehov. Den rödgröna regeringen har dock inte föreslagit några åtstramningar av branschen, ett skäl är att Miljöpartiet säger nej. Övriga partier är positiva till bemanningsbranschen och till det regelverk som råder i dag.

Med en allianstung regering skulle det knappast bli några skärpta regler för bemanningsbranschen, men det är inte heller troligt att det skulle bli någon reglering med en fortsatt rödgrön regering.

1.9. Arbetsförmedlingen

Allianspartierna och SD vill lägga ner Arbetsförmedlingen i dess nuvarande form. Det innebär att Arbetsförmedlingen inte ska få förmedla jobb, det uppdraget skulle i stället föras över till privata matchningsföretag. Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet motsätter sig förslaget. Att döma av riksdagsmotionerna är SD den mest entusiastiska förespråkaren av en privatisering.

En allianstung regering skulle alltså troligen försöka avskaffa Arbetsförmedlingen och föra över matchningen till privata företag.

1.10. Entreprenörsansvar

Den rödgröna regeringen har drivit igenom ett förslag om entreprenörsansvar. Det innebär att om en arbetstagare inte får lön av sin arbetsgivare för sitt arbete i en bygg- eller anläggningsentreprenad ska hen kunna få betalt från en annan entreprenör i entreprenadkedjan. Alliansen motsatte sig förslaget, men den rödgröna regeringen fick stöd från SD.

Det är oklart om allianspartierna skulle försöka riva upp förslaget om det blir en allianstung regering efter valet. Avgörande är om SD håller fast vid sin nuvarande inställning.

1.11. Anställningsskydd vid offentliga upphandlingar

För både Socialdemokraterna och Vänsterpartiet är frågan om anställningsskydd vid offentliga upphandlingar viktig. Båda partierna driver frågan i kommuner och landsting, Vänsterpartiet vill dessutom ha lagstiftning. Allianspartierna och SD är inte engagerade i frågan och den är heller inte prioriterad för Miljöpartiet.

1 ”Ny handlingsplan för en trygg arbetsmarknad”, Socialdemokraterna, 30/5 2018. [https://www-socialdemokraterna.se/globalassets/aktuellt/press-pm_180530.pdf](https://www.socialdemokraterna.se/globalassets/aktuellt/press-pm_180530.pdf)

2 ”Socialdemokraterna och LO presenterar ordningsregler för svensk arbetsmarknad”, LO, webbsida, 27/11 2013. http://www.lo.se/start/pressmeddelanden/socialdemokraterna_och_lo_presenterar_ordningsregler_for_svensk_arbetsmarknad

Om Socialdemokraterna och Vänsterpartiet får mindre politiskt inflytande minskar trycket för att skapa anställningstrygghet i samband med offentliga upphandlingar.

1.12. Utstationeringsdirektivet

Ett företag som har sin bas i ett EU-land kan utföra en tjänst i ett annat EU-land och då tillfälligt utstationera sina anställda i det landet. Hur arbetsvillkoren ska regleras för denna utstationerade arbetskraft avgörs i dag både av EU:s utstationeringsdirektiv och av inhemsk lagstiftning som tillämpar EU:s direktiv.

Under 2017 ändrades flera skrivningar i lagen efter förslag från den rödgröna regeringen. Syftet med ändringarna var, enligt regeringen, både att skydda utstationerade arbetstagare och att förhindra illojal konkurrens. Allianspartierna har motsatt sig det reviderade utstationeringsdirektivet i Europaparlamentet och förändringarna av utstationeringslagen i riksdagen. Däremot har SD röstat på samma förslag som Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet.^[3]

Som det ser ut för tillfället skulle det bli svårt för en allianstung regering att ändra i utstationeringslagen. EU:s beslut om ett nytt direktiv underminerar också Alliansens möjlighet att ändra lagen i riktning mot de ursprungliga skrivningarna i lex Laval.

1.13. Konfliktsträtten

Arbetsmarknadens centrala parter enades i juni 2018 om hur lagstiftningen som reglerar konfliktsträtten på arbetsmarknaden bör ändras. Socialdemokraterna stödjer i princip detta förslag och troligen även Miljöpartiet. Vänsterpartiet har dock motsatt sig inskränkningar av strejkrätten.

Allianspartierna har föreslagit ytterligare inskränkningar av strejkrätten, framför allt vill de minska rätten att utlysa sympatiåtgärder. Även SD har motionerat i riksdagen om motsvarande förändring.

Det ser ut att finnas en stor majoritet i riksdagen för att godkänna ett förslag som bygger på parternas överenskommelse. Därutöver skulle en allianstung regering med stöd av SD kunna driva igenom ytterligare försvagningar av strejkrätten, särskilt när det gäller rätten till sympatiåtgärder. En avgörande faktor är hur arbetsmarknadens parter skulle agera om en allianstung regering formulerade ett sådant förslag.

1.14. Förtroendemannalagen

Förtroendemannalagen ger fackligt förtroendevalda på arbetsplatser rätt att arbeta med de uppgifter som krävs för att organisera verksamheten, bland annat rätten att röra sig fritt på arbetsplatsen och rätten att disponera lokal eller annat utrymme som är lämpligt för uppdraget. Lagen ger också rätt till tid och utbildning för att kunna utföra sitt uppdrag och rätt till ledighet för att arbeta fackligt på andra arbetsplatser än den egna. Lagen ger fackliga organisationer och enskilda förtroendevalda avgörande förutsättningar för

³ I EU-parlamentet röstade Peter Lundgren från SD med allianspartierna, det vill säga mot utstationeringsdirektivet, men det berodde på en felröstning.

att bedriva fackligt arbete och tydliggör förhållningsregler och ansvarsfördelning mellan fack och arbetsgivare.

Centerpartiet vill försvaga förtroendemannalagen. Hittills har partiet inte fått stöd för detta från de övriga allianspartierna eller från SD. Avgörande är hur dessa partier skulle reagera om Centern började driva frågan aktivt.

1.15. Slutsats – så skulle arbetsmarknadspolitiken förändras med en allianstung regering

Om Alliansen får ett ökat inflytande efter riksdagsvalet i september 2018 är det uppenbart att arbetsmarknadspolitiken kommer att påverkas. Exakt vad som kommer att ske är avhängigt av en rad faktorer, inte minst hur Moderaterna kommer att precisera sin politik och vilket inflytande som Centern kommer att få.

En annan avgörande faktor är vilket inflytande SD får på politiken. I dag är den övergripande bilden att SD stödjer allianspartierna såvida inte SD tror, på mer eller mindre goda grunder, att rödgröna förslag skulle göra det svårare för arbetskraft från andra länder att arbeta i Sverige.

Analysen av riksdagspartiernas arbetsmarknadspolitik som presenteras i denna rapport visar i vilka frågor allianspartierna är eniga och i vilka frågor de skulle få stöd av SD. Det ger en bild av vilka förändringar av arbetsmarknadspolitiken som är mest sannolika om Alliansen eller delar av Alliansen tar över den politiska makten.

Sammanfattningsvis är det troligt att en allianstung regering med stöd av SD framför allt skulle driva igenom följande förändringar på arbetsmarknaden:

- **Uppluckrade turordningsregler i LAS.** Centerpartiet kommer dock inte att få igenom sitt långtgående krav. Mer realistiskt att vänta sig är den förändring som Liberalerna och SD driver, att undantagen i turordningsreglerna ska utökas från två till fem anställda i mindre företag.

- **Lagstiftning om lägre ingångslöner.** På denna punkt har Alliansen enats kring förslaget om inträdesjobb för ungdomar och nyanlända, medan SD föreslagit lärlingsjobb. Här går det förmodligen att hitta något som alla kan enas kring.

- **Arbetsförmedlingen avskaffas i sin nuvarande form.** Jobbförmedlingen tas då över av privata aktörer. På denna punkt är Alliansen och SD eniga.

- **Inskränkningar i fackets rätt till sympatiåtgärder.** Även på denna punkt råder enighet mellan Alliansen och SD.

- **Större acceptans för tillfälliga och tidsbegränsade anställningar.** Vår bedömning att det kommer ske en förskjutning i den riktningen grundar sig på allianspartiernas och SD:s inställning i en rad frågor, bland annat allmän visstid, staplade turer och egenanställningar.

- **Förlängda provanställningar från sex till tolv månader.** Detta kräver dock att Alliansen kan påverka SD, vilket vi tror är möjligt. Dels påverkar förlängda provanställningar inte arbetskraftsinvandringen, dels är SD:s ”lärlingsjobb” en form av förlängd provanställning.

Arbetsmarknadspolitiken är ett område där de politiska skiljelinjerna är tydliga. Vår granskning visar dessutom att klyftan mellan de politiska block-

en vidgats. Dels för att flera av allianspartierna går längre än man tidigare vågat, dels för att Socialdemokraterna nyligen skärpt sin inställning i flera frågor.

Det här är viktig kunskap för både enskilda väljare och organisationer som vill förstå och förutse partiernas agerande – både inför valet och under kommande mandatperiod. Arbetsmarknadspolitiken kan stå inför större förändringar än på mycket länge.

2. Studiens syfte, disposition och genomförande

I denna studie granskas riksdagspartiernas positioner i en rad arbetsmarknadspolitiska frågor. Syftet är att ge en överblick över hur partierna ser på frågor kring anställningstrygghet, anställningsformer, hyvlade tjänster, delade turer etc. Men också hur partiernas positioner har förändrats och vilka motiv och argument de anger för olika förslag.

Syftet är inte att ge en total överblick över alla arbetsmarknadspolitiska frågor. Det finns åtskilliga frågor som lämnats åt sidan. Förhoppningen är ändå att den relativt omfattande genomgången ska ge en fördjupad bild och förståelse av partiernas arbetsmarknadspolitik. Frågan om turordningsreglerna i las tar mycket utrymme eftersom den är särskilt omdebatterad, vilket inte betyder att den nödvändigtvis är viktigare än andra frågor.

Ordningföljden på partierna varierar mellan olika frågeställningar. Allianspartierna behandlas i allmänhet först och de partier som vill se störst förändringar (vilket varierar i olika frågor) behandlas först av allianspartierna.

Metoden för att samla in underlaget till rapporten har i huvudsak varit att granska skriftliga dokument. Hit hör riksdagsmotioner, partiernas webbsidor, partiernas program och kongressbeslut samt debattartiklar och intervjuer med ledande företrädare för partierna.

I några fall har de skriftliga källorna kompletterats med samtal med partiföreträdare, men det har för det mesta handlat om hur de skriftliga källorna ska tolkas och inte om sakfrågorna. Exempelvis har frågor ställts till Centerpartiet för att få klarhet i hur partiets stämmoprotokoll ska förstås.

I rapporten finns en omfattande notapparat som hänvisar till källorna, ofta med internetlänkar, samt en utförlig referenslista i slutet. I några fall finns ordet ”källa” särskilt utsatt i rapportens brödtext, då har en stor del av uppgifterna i texten hämtats från det refererade materialet. Eftersom det förekommer att URL:er försvinner eller förändras, har författaren sparat skärmdumpar på samtliga länkar.

3. Övergripande analys – partiernas arbetsmarknadspolitik

Arbetsmarknadspolitiken följer i stora drag vänster–höger-uppdelningen i svensk politik. Partier längre till vänster betonar trygga anställningar och en stark facklig position, medan partier till höger är mer benägna att luckra upp anställningstryggheten, godta nya osäkra anställningsformer och minska rätten till fackligt inflytande.

Denna bild är tydlig när det gäller synen på turordningsreglerna i las, företrädesrätten vid anställningar, förlängda provanställningar och allmän visstidsanställning, inträdesjobb, staplade visstider, faktureringsanställningar, sympatiåtgärder vid strejk etc.

En annan fråga som på ett typiskt sätt skiljer vänster och höger är synen på arbetsförmedlingen, där partier mer till vänster vill behålla en statlig Arbetsförmedling som förmedlar jobb, medan partier till höger vill privatisera jobbförmedlingen.

Argumentationen från vänster är att trygga jobb bidrar till att människor trivs på sina arbeten och inte minst till långvarig hälsa. Argumentet från höger är att ”trösklarna” till arbetslivet är för höga – dels för att komma in på arbetsmarknaden, dels för att gå från en visstidsanställning till ett fast jobb. Dessa argumentet används för att försvara det mesta i de borgerliga partiernas arbetsmarknadspolitik. Man menar att vissa grupper missgynnas av de påstådda trösklarna i arbetslivet. Det kan handla om långtidsarbetslösa, ungdomar och kortutbildade. Men den grupp som framförallt lyfts i argumentationen under senare år är nyanlända. På denna punkt skiljer sig SD från allianspartierna. SD följer på det hela taget Alliansens argumentation, men hävdar aldrig att de vill gynna nyanlända.

En av de mest omdebatterade frågorna är turordningsreglerna i las. Allianspartiernas och SD:s argument är att uppluckrade turordningsregler främjar kompetens framför anställningstid. Las är emellertid semidispositiv och om parterna är överens är det fullt möjligt att behålla oundgänglig personal, vilket också sker i dag. Även de fackliga organisationerna är förstas intresserade av att företag ska ha kunskande och vara effektiva och framgångsrika. I annat fall hotas jobben för fler, vilket de fackliga organisationerna inte är intresserade av.

Las innebär att arbetsgivare är tvingade att förhandla med fackliga organisationer vid neddragningar. Med en uppluckring av turordningsreglerna skulle arbetsgivaren kunna fatta beslut på egen hand och de anställda skulle vara utlämnade till arbetsgivarens godtycke. Kärnan i konflikten är alltså möjligheten till fackligt inflytande och inte frågan om kompetens. Även inom forskningen betvivlas att en uppluckring av turordningsreglerna skulle skapa fler jobb, däremot kan de slå ut något fler äldre på arbetsmarknaden till förmån för yngre och nyanlända.^[4]

Om den grova bilden alltså är att arbetsmarknadspolitiken följer vänster–höger-konflikten, hamnar ändå vissa partier ibland i positioner som inte är de förväntade. I regel placerar sig Centerpartiet längst till höger bland

4 ”Forskare går till Las försvar”, Tomas Nordenskiöld & Fredrik Öjemar, Di, 25/10 2017. <https://www.di.se/nyheter/forskare-gar-till-las-forsvar/>. Se även ”Turordningsreglerna – lagstiftning med konsekvenser eller spel för gallerierna?”, Per Skedinger med flera, *Ekonomisk Debatt*, nr 3/2018. <https://www.nationalekonomi.se/ED-4603>

allianspartierna, med de mest långtgående kraven när det gäller uppluckring av turordningsreglerna, avskaffande av företrädesrätten, försvar av otrygga anställningsformer som allmän visstid och egenanställningar samt till och med en urholkad förtroendemannalag.

Moderaterna står tydligt till höger, men intar en mer otydlig roll. En förklaring är partiets snabba skiften. När Fredrik Reinfeldt och Anders Borg styrde Nya Moderaterna var partiets uppfattning att turordningsreglerna skulle förbli oförändrade. Moderaterna var också motståndare till att staten skulle lägga sig i lönenivåerna, utan ansåg i enlighet med den svenska arbetsmarknadsmodellen att lönebildningen skulle skötas av parterna genom kollektivavtal.

De nya Moderaternas linje skapade sprickor inom Alliansen. I synnerhet grälade Moderaterna och Centerpartiet om turordningsreglerna, men även Jan Björklund (L) var missnöjd med att Moderaterna inte ville sänka ingångslönerna. Den nyvalda partiledaren Anna Kinberg Batra stod fast vid de nya Moderaternas uppfattning. Så sent som i juli 2017 kritiserade hon Centerpartiets förslag om att avskaffa turordningsreglerna för företag med upp till 50 anställda.

När Ulf Kristersson i september 2017 tog över rodret var plötsligt hela den gamla argumentationen som bortblåst, men i ett antal frågor har Moderaterna inte preciserat sina krav. Det gäller exempelvis turordningsreglerna, där det står klart att partiet återigen vill se en uppluckring, men det är oklart hur och i vilken omfattning.

Om Centerpartiet slåss för en radikal förskjutning av arbetsmarknadspolitiken, intar Liberalerna en något mer återhållsam position. Liberalerna säger exempelvis nej till Centerns långtgående förslag när det gäller turordningsreglerna. Liberalerna har samtidigt haft ett stort inflytande på Alliansens gemensamma politik, betydligt större än Centerns.

Det var Liberalerna som först öppnade för att staten bör styra ingångslönerna för ungdomar och nyanlända, ett förslag som till sist även Moderaterna accepterade. I dag driver Alliansen ett gemensamt förslag om inträdesjobb som är mer eller mindre en kopia av Liberalernas tidigare förslag om startjobb. Liberalerna var också först ut med förslaget om att avskaffa Arbetsförmedlingen och föra över jobbförmedlingen till privata arbetsförmedlingar, något som i dag alla allianspartier står bakom. I dessa frågor har Alliansen även fått med sig SD, vars förslag om lärlingsjobb innebär att staten sätter ingångslöner. SD stödjer också Alliansens förslag att avskaffa Arbetsförmedlingen i dess nuvarande form.

Kristdemokraterna ligger vanligen nära Moderaterna i arbetsmarknadspolitiken, men i enstaka frågor har partiet skiljt ut sig. När den rödgröna regeringen modifierade förslaget om att ställa krav på kollektivavtalsliknande villkor vid offentlig upphandling röstade KD på det rödgröna förslaget, till skillnad från de andra allianspartierna. KD har även ställt sig skeptiskt till faktureringsanställningar, till skillnad från Centern och Moderaterna som är odelat positiva. KD anser att anlitandeformen behöver analyseras närmare och särskilt om den strider mot den svenska modellen.

Sverigedemokraterna intar en egen hållning i arbetsmarknadspolitiken. I de flesta frågor har SD samma eller en likartad position som allianspartierna. Detta gäller bland annat synen på allmän visstid, avskaffande

av Arbetsförmedlingen och den restriktiva synen på fackliga sympati-åtgärder. När allianspartierna är oense föredrar SD oftast den mer modesta positionen, man drar alltså mer mot mitten. När det gäller synen på turordningsreglerna intar sålunda SD samma position som Liberalerna, men avfärdar Centerpartiets mer långtgående förslag.

När SD:s företrädare tror, mer eller mindre välgrundat, att en arbetsmarknadsåtgärd skulle minska inflyttning av arbetskraft från länder utanför Norden, då tar den principen överhanden. Det har lett till att SD intagit en likartad position som partier till vänster i frågor som utstationeringslag, utstationeringsdirektiv, entreprenörsansvar och behovet av arbetsmarknadsbedömning vid arbetskraftsinvandring från tredje land. I frågan om krav på kollektivavtalsliknande villkor vid offentlig upphandling har partiet vacklat. Först avvisade partiet den rödgröna regeringens förslag, men godtog sedan tillsammans med KD ett mindre ambitiöst förslag än det regeringen lagt, men mer långtgående än vad övriga allianspartier förordade.

Socialdemokraterna intar en hållning till vänster i synen på turordningsregler, företrädesrätt, allmän visstid, staplade visstider etc., oftast med ett fackligt perspektiv. Partiets krav har blivit aningen mer långtgående och tydliga genom det arbetsmarknadsprogram som presenterades våren 2018. Samtidigt har partiet haft svårt att få gehör för många av kraven i riksdagen. Ofta har allianspartierna och SD gått samman i arbetsmarknadspolitiken, vilket blockerat flera förslag. Den rödgröna regeringen har trots detta lyckats åstadkomma en del förändringar, som skärpta regler för staplade visstider, entreprenörsansvar, ny utstationeringslag etc.

Socialdemokraterna har konsekvent fått stöd från Miljöpartiet i arbetsmarknadspolitiken, men kritik från Vänsterpartiet i en rad frågor. Vänsterpartiet vill se mer kraftfulla åtgärder för att få bort otrygga och tillfälliga jobb. Vänstern är också motståndare till förslaget att strejkrätten ska modifieras så att det endast blir möjligt att gå ut i konflikt om syftet är att uppnå ett kollektivavtal, såsom föreslagits av LO, TCO, Saco och Svenskt Näringsliv.

Men arbetsmarknadspolitiken handlar inte bara om olika synsätt på vad som ska uppnås, utan också på vilka verktyg som ska användas. Fyra olika spår är tydliga för att genomföra arbetsmarknadspolitiska förändringar:

- lagstiftning i riksdagen
- avtal mellan arbetsmarknadens parter
- offentlig sektors arbetsgivarinflytande
- EU-beslut.

Relationen mellan lagstiftning och avtal är komplex eftersom delar av arbetsmarknadslagstiftningen är semidispositiv. Arbetsmarknadsminister Ylva Johansson har exempelvis hävdade att de hyvlade tjänsterna bör begränsas genom förhandlingar, men om den frågan ska avgöras i förhandlingar är risken att de fackliga organisationerna måste sälja ut något annat.

Över lag råder stor politisk enighet om att arbetsmarknadens parter ska ha ett stort inflytande över arbetsmarknaden, men partier till vänster är mer benägna att använda lagstiftning – i synnerhet gäller detta Vänsterpartiet.

Allianspartierna och SD intar en position som inte hänger ihop. Å ena sidan betonar de betydelsen av den svenska modellen och parternas roll för att reglera arbetsmarknaden. Å andra sidan förordar de en rad förändringar som skulle försvaga de fackliga organisationernas styrka, vilket på sikt också skulle underminera den svenska modellen.

Vissa arbetsmarknadspolitiska frågor handlar i stor utsträckning om hur stat, landsting och kommuner agerar som arbetsgivare. Det gäller exempelvis trygga anställningar vid byte av entreprenad, rätten till heltid och möjligheten att få bort delade turer. Det skulle vara möjligt att påverka dessa frågor genom lagstiftning, vilket Vänsterpartiet kräver, men eftersom den strategin inte vunnit politiskt stöd har frågorna hamnat på kommunal och landstingsnivå.

I flera kommuner är Socialdemokraterna och Vänsterpartiet starkt engagerade i dessa frågor, ofta med stöd av Miljöpartiet. Även Centern, Liberalerna och KD driver lokalt att personal i kommuner och landsting ska ha rätt till heltid och slippa delade turer. Moderaterna intar som regel en mer avvaktande hållning i frågorna. För några år sedan hävdade partiet att heltid borde vara norm, men sedan har partiet bytt uppfattning med hänvisning till att reformen skulle bli alltför dyr. KD intar vidare en avvaktande hållning i heltidsfrågan, förmodligen beroende på att partiet gärna ser att småbarnsföräldrar är hemma mer.

Även SD vill att heltid ska vara norm och att delade turer ska bort. I riksdagen har partiet föreslagit att staten borde gå in med pengar till kommuner och landsting, för att det ska bli möjligt med rätt till heltid och för att de delade turerna ska försvinna. I partiets budgetförslag finns dock inte tillräckligt med pengar avsatta för detta – tvärtom vill SD dra in på statligt stöd till kommuner

Riksdagspartierna skiljer sig också åt när det gäller vilken prioritet de ger arbetsmarknadspolitiken i förhållande till andra politikområden. SD, KD och Miljöpartiet intar en betydligt mer passiv roll än övriga partier, vilket betyder att de sällan har någon tydlig åsikt i konkreta frågor, deltar i debatten, lägger fram riksdagsmotioner etc. För dessa tre partier är arbetsmarknadspolitiken inte högprioriterad, andra frågor står i förgrunden.

Partiernas engagemang i arbetsmarknadspolitiken varierar också mellan olika frågor. I några fall finns ett starkt engagemang hos partierna till vänster medan allianspartierna är ointresserade. Hit hör bland annat frågorna om intermittenta anställningar, anställningstryggheten vid byte av entreprenad, begränsningar av bemanningsbranschen, kritiken av allmän visstid, kravet att lönenivåer ska avgöras av parterna på arbetsmarknaden etc. Alla dessa frågor är levande och viktiga inom socialdemokratien och Vänsterpartiet – men diskuteras knappt inom Alliansen.

4. Turordningsreglerna i las

4.1. Bakgrund

Turordningsreglerna i las ska användas vid personalneddragningar i samband med arbetsbrist och när valet står mellan flera arbetstagare. Grundregeln är att arbetstagare med kortare anställning ska sägas upp först, före arbetstagare med längre anställningstid. Vid lika anställningstid ger ålder företräde. Om en arbetstagare måste omplaceras för att utföra annat arbete kan arbetsgivaren kräva att hen ska ha tillräckliga kvalifikationer för de nya arbetsuppgifterna. Ett undantag gäller från turordningsprincipen, det så kallade tvåpersonersundantaget (infördes 2001). Den regeln innebär att en arbetsgivare med högst tio anställda får undanta högst två arbetstagare som enligt arbetsgivaren är särskilda nyckelpersoner för verksamheten. Samtliga dessa regler är semidispositiva, vilket betyder att arbetsmarknadens parter kan komma överens om avvikelser, men då krävs just att parterna är överens.

4.2. Centerpartiet

Centerpartiet går längst av samtliga partier när det gäller uppluckring av turordningsreglerna i las. Centerpartiet vill ta bort turordningsreglerna för alla företag med upp till 50 anställda.^[5]

Centerns förslag har successivt blivit alltmer radikala. Vid partistämman 2009 beslutade Centern att dagens undantag i las för två personer borde utökas till att gälla tio personer i företag med upp till 50 anställda, åtta personer i företag med 40 anställda, sex i företag med 30 anställda och så vidare. Debatten på partistämman var intensiv mellan partistyrelsen och en opposition som ville gå ännu längre när det gällde att luckra upp turordningsreglerna. Däribland krävde ungdomsförbundets ordförande Magnus Andersson att las skulle slopas helt.^[6] Oppositionen skulle emellertid så småningom få partiledningen att svänga.

Centerpartiets nuvarande linje presenterades av Annie Lööf i Almedalen 2017.^[7] Partiets krav är att turordningsreglerna helt ska tas bort för alla företag med upp till 50 anställda.

Centerpartiet använder flera olika motiveringar för att försvara uppluckring av las. Ett resonemang, som bland annat har framförts av Annie Lööf, är att ”kompetens ska gå före lång och trogen tjänst” och att det därför är rimligt att ”luckra upp lagen om anställningsskydd för småföretag”.^[8] Den underliggande premisen i denna tankegång är att ”småföretag” med nuvarande lagstiftning vid neddragningar tvingas att göra sig av med central och kunnig arbetskraft, vilket därmed skulle skada företagets verksamhet och produktivitet.

Det finns emellertid flera tveksamheter i denna argumentation. För det första är las semidispositiv. Det betyder att parterna kan frångå

5 ”C: Företag med upp till 50 anställda ska få bortse från turordningsreglerna”, Karin Runblom, SR, 4/7 2017. <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=6731986>

6 ”Centerpartiet vill slopa turordningsreglerna”, TT, publicerat av SVT, 8/5 2009. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/orebro/centerpartiet-vill-slopa-turordningsreglerna>

7 Ibid.

8 ”Annie Lööf: Så vill C luckra upp las-reglerna”, Frida Svensson, SvD, 4/7 2017. <https://www.svd.se/anni-loof-sa-vill-c-luckra-upp-las-reglerna>

turordningsreglerna om de är överens. Det ligger i den fackliga organisationens intresse att ett företag fungerar effektivt, det gör anställningarna trygga. Det ligger därför också i de fackliga organisationernas intresse att viktig personal finns kvar i ett företag, men genom att ha rätt att förhandla om saken kan de fackliga organisationerna i bästa fall få igenom bättre villkor för dem som tvingas att sluta i samband med en neddragning.

IF Metalls avtalssekreterare Veli-Pekka Säikkälä konstaterar att Centern och Annie Lööf inte verkar känna till hur förhandlingar om uppsägningar går till i verkligheten. I ett första skede, hävdar Säikkälä, säkerställs att de anställda har kvalifikationer för det aktuella jobbet. Först därefter används turordningsreglerna.^[9]

För det andra är ribban för att definiera småföretag som företag med upp till 50 anställda kontroversiell. Förmodligen uppfattas uttrycket småföretag vanligen som betydligt mindre företag. TCO:s ordförande Eva Nordmark konstaterar att Centerns förslag skulle resultera i att fyra av tio som arbetar i den privata sektorn skulle förlora sin trygghet i jobbet.^[10]

I ett antal motioner i riksdagen har centerpartistiska riksdagsledamöter fört fram ytterligare argument för att luckra upp turordningsreglerna. I Johan Hedins motion (2015/16:2414) anförs att den nuvarande ordningen är orättvis: ”Ofta eftersträvas jämlikhet och utjämning mellan den som har och inte har, men på arbetsmarknadsområdet är det tvärt om. Den som redan har haft jobb länge och därmed hunnit skaffa sig kunskap, kontakter och a-kassa skyddas på bekostnad av den som inte ännu lyckats ta sig in och visa vad man går för.”

Detta resonemang är av annat slag än Annie Lööfs. Tankegången är att det bör uppfattas som en särskild förmån att ha varit anställd under lång tid och att de nyanställda därför bör gynnas vid neddragningar för att skapa rättvisa.

Logiken haltar dock betänkligt. I en bemärkelse kan det uppfattas som att de som varit anställda under lång tid är särskilt gynnade, men i en annan bemärkelse kan denna grupp vara särskilt sårbara vid uppsägningar. Bland dem som varit anställda länge finns en överrepresentation av äldre arbetskraft. Just för denna grupp kan det vara särskilt svårt att hitta nya jobb på arbetsmarknaden.

En konsekvens av Centerns förslag är att äldre arbetstagare skulle få en svagare position på arbetsmarknaden. En försämrad position innebär att arbetsgivarna får ett svagare incitament för att vidareutbilda denna grupp. I stället för att satsa på kompetenshöjning skulle det bli enklare för arbetsgivaren att säga upp äldre personal.

Ytterligare en konsekvens är att Centerns förslag skulle göra det svårare för äldre arbetstagare att komma tillbaka till arbetslivet. Förslaget innebär att den uppsagda arbetskraften mer tydligt än i dag pekas ut som de anställda som saknar kompetens. Det minskar incitamentet för andra arbetsgivare att anställa personer som blivit uppsagda.

I Centerpartiets riksdagsmotion ”Sveriges jobbskaparbudget” (2015/16:3223) finns ett annat huvudargument, nämligen att las skapar en tu-

9 Författarens intervju den 21/8 2017.

10 ”Kritik mot Centerpartiets förslag om ändrade turordningsregler”, Karin Runblom, SR, 4/7 2017. <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=6732410>

delad arbetsmarknad mellan fasta anställningar, där turordningsreglerna gäller, och tidsbegränsade och tillfälliga jobb där arbetsgivaren har möjlighet att säga nej till en fortsatt anställning. Enligt den centerpartistiska analysen drabbar denna ”tudelning” av arbetsmarknaden de grupper som har ”svagast ställning”, det vill säga ”ungdomar och nyanlända”. Tudelningen leder till, menar Centerpartiet, att dessa grupper får ”svårt att få ett fast jobb”.

Tankegången hos Centerpartiet är att de rådande turordningsreglerna skapar trösklar som gör det svårt att gå från en tillfällig visstidsanställning till en fast anställning.

Det finns flera underliggande premisser i dessa resonemang. En är att det inte är önskvärt att stora grupper har tillfälliga anställningar. En annan premiss är att turordningsreglerna bidrar till att permanenta uppdelningen i fast anställda och tidsbegränsat anställda.

Andelen visstidsanställda i Sverige (tidsbegränsat anställda) ökade rejält efter 1990-talskrisen. Därefter har andelen visstidsanställda ganska permanent legat kring 15 procent av alla sysselsatta. Centern tycks mena att denna andel kan pressas ner om turordningsreglerna i las luckras upp. Tanken är att svagare turordningsregler ska locka flera småföretagare att tillsvidareanställa personal. Det är dock långt ifrån självklart att denna effekt skulle bli verklighet. Många arbetsgivare – och inte bara småföretag – vill ha visstidsanställda för att snabbt kunna öka eller minska personalstyrkan för att snabbt kunna tillfredsställa tillfälliga svängningar av företagets tjänster. Det är snarare detta som är orsaken till att många visstidsanställs än att arbetsgivarna är rädda för att vid en framtida neddragning inte kunna behålla den mest kompetenta personalen. För att Centerns resonemang ska gå ihop behöver det också göras troligt att en ganska betydande del av de visstidsanställda skulle få en tillsvidareanställning genom att turordningsreglerna luckrades upp. Om det skulle handla om få personer haltar argumentationen betänkligt. Varför försvaga tryggheten för de 75 procent av landets sysselsatta som har en tillsvidareanställning om de vinster som uppnås är ytterst begränsade?

I själva verket handlar Centerns argumentation om två olika påstådda samband. Det första, som diskuteras ovan, är huruvida en uppluckring skulle leda till att fler visstidsanställda fick en fast anställning. Det andra, vilket är mer centralt för Centern, gäller hur en uppluckring av turordningsreglerna påverkar den sammantagna sysselsättningen. Centerns förhoppning är uppenbarligen att en uppluckring ska leda till en lägre arbetslöshet. På den punkten tyder forskningen på att partiet är alltför optimistiskt (mer om detta i kommentaren i slutet av detta kapitel).

Det finns en bristande logik i Centerns argumentation. Om partiet anser att det är ett alltför stort gap mellan visstidsanställningarna och tillsvidareanställningarna – varför då försöka minska detta gap genom att försvaga regelverket för de tillsvidareanställda? En annan slutsats vore den omvända, att försöka minska gapet genom att strama åt regelverket för visstidsanställningarna. Ett steg i den riktningen skulle kunna vara att ta bort den allmänna visstiden, den enda formen av visstidsanställning där arbetsgivaren inte behöver motivera varför anställningen är tidsbegränsad.

Ett annat återkommande argument från Centerpartiet och Annie Lööf i synnerhet är att hänvisa till den danska modellen, ofta kallad

”flexicurity”.^[11] Modellen brukar beskrivas som att det ska vara enkelt för arbetsgivaren att säga upp anställda, men att arbetslöshetsförsäkringen ska vara relativt hög. I Danmark existerar i princip inga turordningsregler och arbetsgivarna kan själva bestämma vilka som ska sägas upp i samband med neddragningar. Det finns emellertid många skillnader mellan svensk och dansk arbetsmarknad, såväl vad gäller näringslivsstruktur och täckning av kollektivavtal som andelen stora företag. Det är därför svårt att dra slutsatser om vilka konsekvenserna skulle bli i Sverige av att kopiera delar av det danska systemet. Det finns också en kritik av det danska systemet med ”flexicurity”. Advokaten och arbetsrättsexperten Jessica Stålhammar har granskat det danska systemet. Hon avråder svenska politiker från att införa systemet eller delar av systemet i Sverige: ” /.../ det riskerar att ge upphov till en alltför godtycklig bedömning av vem som ska få stanna och vem som får gå när tiderna är tuffa. Den som är kompis och kommer bra överens med chefen har då större chanser att stanna än den som kanske är mer kompetent, men inte har samma personkemi med chefen.”^[12]

4.3. Liberalerna

Vid Liberalernas landsmöte 2017 antogs partiets nuvarande syn på las och turordningsreglerna. Liberalernas uppfattning är att det rådande undantaget i turordningsreglerna bör utvidgas ”till att omfatta upp till fem personer för företag med upp till 49 anställda”, syftet är att ”dagens turordningsregler avskaffas till förmån för regler som baseras på kompetens”.^[13]

Partiets argument för en uppluckring av las påminner delvis om Centerns. Ett centralt argument är att den rådande arbetsrätten skapar en uppdelning ”mellan dem som har en fast anställning och dem som inte har det”.^[14] Enligt Liberalerna innebär detta att ”många med svag förankring på arbetsmarknaden drabbas i dubbel bemärkelse: dels omfördelas en strikt arbetsrätt till arbetslöshet till dem, och när de väl kommer i sysselsättning är otryggheten fortfarande stor”.^[15]

Liberalerna hävdar vidare att en uppluckring av turordningsreglerna skulle leda till en ökad produktivitet: ”En strikt arbetsrätt innebär en omfördelning av arbetslöshet till personer långt ifrån arbetsmarknaden och en lägre produktivitetstillväxt än vad som annars vore möjligt. Sverige behöver kompetensbaserade turordningsregler.”^[16] I partistyrelsens motiveringar finns dock ingen analys av det nuvarande systemet, där las är semidispositiv, vilket möjliggör att turordningsreglerna inte gäller när parterna är överens.

De fackliga organisationerna (se ovan avsnittet om Centern) hävdar unisont att de är måna om att oundgänglig personal kan behållas, men att en försvagning av las underminerar den fackliga förhandlingspositionen. De fackliga organisationerna, däribland IF Metall, hävdar vidare att i synner-

11 ”Löf luckrar i motvind”, Liv Beckström, *Kommunalarbetaren*, Blogg, 6/7 2012. <https://www.ka.se/loof-luckrar-i-motvind>

12 ”Danska ’Flexicurity’ har en baksida”, Jessica Stålhammar, *Du & jobbet*, 2013. <http://www.duochjobbet.se/debatt/blogg/danskarnas-’flexicurity’-har-en-baksida/>

13 ”Förslag från partistyrelsen: En liberal arbetsrätt”, Liberalernas landsmöteshandlingar, 2017, https://www.liberalerna.se/wp-content/uploads/landsmoteshandlingar_2017_total.pdf

14 Ibid.

15 Ibid.

16 Ibid.

het äldre arbetskraft skulle förlora på förändringar i las, både genom att de lättare skulle kunna förlora jobbet i samband med neddragningar och att de skulle få sämre kompensation när de förlorar jobbet. Liberalerna verkar till viss del inse detta. Därför vill Liberalernas partistyrelse införa en uppsägningsavgift för arbetsgivare och denna avgift ska vara högre ju längre en arbetstagare arbetat i företaget. Om dessa avgifter blev höga (Liberalerna anger ingen nivå) skulle de kunna skapa ett visst incitament för arbetsgivare att behålla äldre arbetskraft, men makten över beslutet skulle ligga helt i arbetsgivarens händer om det inte skulle bli nödvändigt att komma överens med de fackliga organisationerna.

Liberalernas förslag om att främja ”kompetens” och luckra upp turordningsreglerna i las har också formulerats i en rad riksdagsmotioner. Även i dessa framhålls att turordningsreglerna skapar en ”tudelad och stelbent arbetsmarknad”.^[17] Även i Liberalernas budgetmotion 2017/2018 finns krav på ”liberalare turordningsregler på arbetsmarknaden”.^[18]

På Liberalernas webbsida finns en rubrik som visar att uppluckringen av turordningsreglerna blivit en viktig fråga för partiet: ”Avskaffa LAS”.^[19] I en flik utvecklas resonemanget: ”Vi vill att kompetens ska avgöra vem som behöver lämna arbetsplatsen – inte hur länge en anställd har arbetat. Unga och nyanlända måste kunna konkurrera på lika villkor. Därför vill vi införa turordningsregler baserade på kompetens.”^[20] Notabelt är emellertid att partiets konkreta förslag inte återges på webbsidan.

Liberalerna har länge velat luckra upp las, men partiets ställningstagande har blivit mer konkret. Den som går tillbaka några år finner flera liberala riksdagsmotioner som i allmänna ordalag kritiserar turordningsreglerna i las men där preciserade krav saknas. Så här formulerade sig partiet i en riksdagsmotion 2015/16: ”/.../ de nuvarande turordningsreglerna i LAS [behöver] ersättas med turordningsregler som baseras på den enskildes kompetens. LAS ska även i fortsättningen vara dispositiv, vilket betyder att arbetsmarknadens parter är fria att själva avtala om hur turordningsreglerna ska utformas inom sin bransch”.^[21]

Ett av Liberalernas argument i denna motion är att ”viljan hos arbetsgivare att anställa äldre /.../ försvagas av en rigid turordningslagstiftning”. Den gängse uppfattningen bland exempelvis nationalekonomer och fackliga företrädare (se Calmfors och Skedingers resonemang ovan) är att las tvärtom bidrar till att öka tryggheten för äldre arbetskraft. Här hävdar Liberalerna motsatsen, men utan att ange några belägg för sin ståndpunkt.^[22]

17 Motion till riksdagen, ”Liberala reformer för en dynamisk och fri arbetsmarknad”, 2017/18:3628, Jan Björklund med flera (L). http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/liberala-reformer-for-en-dynamisk-och-fri_H5023628

18 Motion till riksdagen, ”En budget som håller ihop Sverige – Liberalernas budgetmotion för 2018”, 2017/2018:3752, Jan Björklund m.fl. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/en-budget-som-haller-ihop-sverige---liberalernas_H5023752

19 ”Avskaffa LAS”, Liberalernas webbsida, 23/4 2015. <https://www.liberalerna.se/nyheter/avskaffa-las/>

20 ”Arbetsrätt”, Liberalernas webbsida, odaterat. <https://www.liberalerna.se/politik/arbetsratt/>

21 Motion till riksdagen, ”Ändring av turordningsreglerna i LAS”, 2015/16:3054, Fredrik Malm med flera (FP).. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/andring-av-turordningsreglerna-i-las_H3023054

22 Ibid.

4.4. Kristdemokraterna

KD lanserade sin nuvarande syn på las sommaren 2015. I en debattartikel i SvD skrev partiledaren Ebba Busch Thor att de nuvarande undantagen från turordningsreglerna ska utsträckas till att gälla fyra personer, oavsett företagets storlek.^[23] Några månader senare, i oktober 2015, slog KD:s riksting fast den nya synen på las.

Utgångspunkten i Ebba Busch Thors argumentation är att den svenska modellen behöver anpassas till de nya förutsättningarna, inte minst globaliseringen, för att inte krackelera: ”Gör man det dyrt och krångligt att anställa så kommer färre att göra det.”^[24]

Slutsatsen, för Ebba Busch Thor, blir att arbetsrätten behöver förändras: ”Det behöver bli mindre riskfyllt att anställa och mer flexibelt för företag att ställa om och behålla nyckelpersoner i tider av snabb omvärldsförändring. Vi vill att undantagen från turordningsreglerna i LAS utökas till att omfatta 4 personer – oavsett antal anställda i företaget. Det innebär ett dubblat undantag jämfört med i dag.”^[25]

De argument som Ebba Busch Thor för fram i artikeln är emellertid oklara och svepande. Hon hävdar att det är dyrt och krångligt att anställa, men på vilket sätt har globaliseringen gjort frågan viktigare? Var turordningsreglerna acceptabla när världen inte var lika globaliserad? Varför då i sådana fall? På vilket sätt mer bestämt har globaliseringen påverkat frågan?

Ebba Busch Thor tänker sig att det ska bli mindre dyrt att anställa med uppluckrade turordningsregler. Hur ser detta samband ut? Menar Ebba Busch Thor att försvagningen av las också ska påverka lönenivåerna? Eller menar hon att företagen ska kunna få betydande inkomster av en förenklad procedur? Anser hon att det är för tidsödande om arbetsgivarna behöver förhandla med de fackliga företrädarna? Några svar på dessa frågor lämnas inte.

Till skillnad från C, Liberalerna och SD utmärker sig KD genom att vilja utsträcka de uppluckrade turordningsreglerna till samtliga företag oavsett hur många anställda de har (M har inte lämnat något besked om hur de ser på detta). Men även på denna punkt är KD oartikulerat. Partiet anger inga argument till varför uppluckringen av turordningsreglerna bör gälla alla företag oavsett storlek.

Ebba Busch Thors utspel i SvD har följts upp i ett antal riksdagsmotioner från KD. I partimotionen 2015/16 är förslaget formulerat på följande sätt: ”För att främja ett flexiblare arbetsliv där företagen har bättre förutsättningar att hantera dagens förutsättning bör undantagen från turordningsreglerna i lagen om anställningsskydd (LAS) därför utökas till fyra personer. Det skulle därmed dubblera undantaget från hur det ser ut idag.”^[26]

Denna gång motiveras förslaget på följande sätt. ”En utebliven order kan med ett penndrag försätta ett annars expanderande och lönsamt företag i kris. Företag måste kunna ställa om och behålla nyckelpersoner vid förändrade villkor för företaget. Annars utgör bristen på flexibilitet ett

23 ”Det behövs fler undantag från las”, Ebba Busch Thor, SvD, 30/6 2017. <https://www.svd.se/kd-det-behovs-fler-undantag-fran-las>

24 Ibid.

25 Ibid.

26 Motion till riksdagen 2015/16:1991, Désirée Pethrus med flera (KD). Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv. <http://data.riksdagen.se/dokumentstatus/H3021991.rlx>

skäl för många företag att tveka inför att anställa när utsikterna ser ljusare ut.”^[27]

Problemet med argumentationen har redan belysts. KD bortser från att las är semidispositiv. Om parterna är överens är det möjligt att frånga turordningsreglerna, bland annat för att garantera att oundgängliga nyckelpersoner kan jobba vidare. Dessutom innebär inte turordningsreglerna att alla arbetstagare på en arbetsplats ingår i samma turordning. Tvärtom är det möjligt att dela upp arbetstagarna i olika turordningskretsar beroende på arbetsuppgifter. Effekten av KD:s förslag är däremot en annan, att de fackliga organisationerna oftare blir helt utan inflytande, något som också skulle öka otryggheten för de anställda i allmänhet och för äldre arbetskraft i synnerhet.

Vid KD:s riksting 2017 fanns tre motioner om las. Den första motionären, Magnus Jacobsson, hävdar att makten över arbetsplatserna bör decentraliseras och att arbetsgivare och fackliga organisationer fritt bör få göra upp själva om regelverket. Han vill därför ”avveckla större delen av LAS och uppmuntra arbetsmarknadens parter till att införa FAS (Förhandlat Anställningsskydd)”.^[28] Vad Magnus Jacobsson inte nämner är att arbetsgivarna kan vägra att göra upp med de fackliga organisationerna och bestämma allt själva om det inte finns någon tvingande lag.

Den andra motionen, skriven av Aron Modig m.fl., anser inte att det räcker att undantaget i turordningsreglerna ska utökas till fyra personer oavsett antalet anställda. Motionärerna kräver att turordningsreglerna tas bort helt och hållet. Motionärerna menar att turordningsreglerna framför allt är behäftade med två problem: (1) ”För det första hindrar de företag från att växa. De tar inte hänsyn till de anställdas utbildning och kompetens och då företagare inte själva har full möjlighet att påverka sin egen arbetsstyrka, blir det mer tveksamt om det på marginalen verkligen är värt att anställa ytterligare en person.” (2) ”För det andra är turordningsreglerna också direkt fientliga mot de grupper i samhället – inte minst nyanlända och i viss mån unga – som står allra längst ifrån arbetsmarknaden.”^[29]

Det ett önsketänkande att tro att företagen skulle växa om de slapp las. (Se Calmfors och Skedingers resonemang under ”kommentar”.) Däremot kan företagare ha andra skäl att vilja luckra upp las, då slipper de förhandla med de fackliga organisationerna i samband med neddragningar av personalen. Ett svagare las innebär också svagare fackföreningar.

Motionärerna hävdar vidare att en uppluckring av las skulle göra det enklare för ungdomar och nyanlända att komma in på arbetsmarknaden. Enligt forskarna Calmfors och Skedinger kan det finnas en viss sådan effekt – men det skulle ske på bekostnad av att äldre arbetskraft något oftare förlorade sina jobb.^[30] Det är angeläget att fler ungdomar och nyanlända får ett jobb och allra helst en fast anställning. Men det betyder inte att alla åtgärder som har den effekten är positiva. Uppluckrade turordningsregler har starka negativa bieffekter, äldre arbetskraft riskerar att oftare åka ut från arbetsmarknaden och de fackliga organisationerna kommer att försvagas.

27 Ibid.

28 Rikstingshandlingar, 2017, KD. https://www.kd.nu/kd_rikstingshandlingar_2017.pdf

29 Ibid.

30 En redovisning av deras forskningsresultat finns längre fram i kapitlet under avsnittet ”Kommentar”.

Den tredje motionen kommer från ungdomsförbundet KDU. Redan rubriken till motionen anger ett av de centrala motiven: ”Våga bryta fackföreningarnas makt”. KDU kräver att turordningsreglerna tas bort, men vill också ha bort ”kravet på saklig grund för uppsägning och företrädesrätten till återanställning”.^[31] Dessa ”frihetliga reformer”^[32] ska kompenseras med något längre uppsägningstid och en högre a-kassa för dem som är arbetslösa under kort tid. De tre motionerna till KD:s riksmöte röstades ner. I kontrast till oppositionen inom partiet framstår med andra ord partiledningen som försvarare av las och åtminstone vissa turordningsregler.

4.5. Moderaterna

Moderaterna skiljer sig från de övriga allianspartierna och från SD genom att inte precisera hur partiet vill ändra las. Moderaterna hävdar i dag att las bör ”reformeras” och att ”kompetensen” ska få ökad betydelse. Däremot har partiet inte konkretiserat hur detta ska gå till, hur turordningsreglerna ska ändras och i sådana fall när.^[33]

Moderaternas linje innebär en omsvängning – eller snarare en återgång till en tidigare position. Under flera decennier drev Moderaterna att las skulle luckras upp, men inför valet 2006 deklarerade Fredrik Reinfeldt och Anders Borg att den svenska arbetsrätten fungerade bra och att det inte var aktuellt med någon reformering av las. Detta blev också den nytillträdda arbetsmarknadsministern Sven Otto Littorins linje. Las skulle inte ändras, något som även de moderata kongresserna accepterade.^[34]

I dag har Anders Borg ändrat uppfattning igen. I dag vill han reformera las och luckra upp turordningsreglerna. Framför allt har dock den nuvarande moderata partiledningen en annan uppfattning. Förskjutningen har skett successivt. När Anna Kinberg Batra tog över efter Reinfeldt efter valförlusten 2014 var budskapet att Reinfeldts syn på las låg fast. Muf krävde visserligen att partiet skulle gå tillbaka till sin tidigare hållning och att las borde skrotas, men Kinberg Batra var inte villig att byta position.^[35] Under sommaren 2017 gick Kinberg Batra till attack mot Centerns förslag om att avskaffa turordningsreglerna för anställda i småföretag. Hennes argument löd: ”Att undanta alltför många skulle göra det allt för otryggt.”^[36]

Omsvängningen inom Moderaterna i synen på las skedde efter Kinberg Batras avgång den 25/8 2017. Hon hade successivt öppnat för att föra diskussioner med SD och använda SD som stödparti. Det skapade hårda motsättningar inom partiet, en falang ville gå snabbare fram och omedelbart avsätta den rödgröna regeringen. Andra var ovilliga till att Moderaterna skulle göra sig beroende av SD.

Det intressanta i sammanhanget är att Ulf Kristersson, som tog över efter Kinberg Batra, har ungefär samma inställning som hon i synen på SD. Även han har öppnat för att ta makten med stöd av SD. På den punkten

31 Rikstingshandlingar, 2017, KD. https://www.kd.nu/kd_rikstingshandlingar_2017.pdf

32 Ibid.

33 Detta bekräftas i ett mejl av en av Moderaternas arbetsmarknadsexperter, Charlie Forsberg, 28/5 2018.

34 För historiken, se bland annat: ”Moderaterna luras om LAS”, Ingvar Persson, *Aftonbladet*, 24/4 2018. <https://www.aftonbladet.se/ledare/a/a2BEX4/moderaterna-luras-om-las>

35 Se exempelvis: ”Kinberg Batra sågar partikollegors krav på att skrota LAS”, HD, 28/10 2016. <https://www.hd.se/2016-10-28/kinberg-batra-sagar-partikollegors-krav-pa-att-skrota-las>

36 ”M säger nej till slopade turordningsregler”, *Arbetet*, 7/7 2017. <https://arbetet.se/2017/07/07/m-sager-nej-till-slopade-turordningsregler/>

har alltså partiet inte ändrat uppfattning. Däremot innebar Kristerssons maktövertagande en förändrad syn på las, eller snarare en återgång till partiets politik före Reinfeldt. Den frågan stod dock inte på dagordningen när allt fler i partiet krävde Kinberg Batras avgång.

Hösten 2017, efter att Kristersson tagit över rodret, återgick den moderata partistämman till den gamla partilinjen och beslutade att det nu var hög tid att ”reformera LAS och lagstifta om lägre ingångslöner”.^[37] SvD rapporterade från stämman och skrev att ”Moderat Classic” var tillbaka.^[38]

Efter omsvängningen har Moderaterna inte konkretiserat hur reformeringen av las ska gå till. Kanske skulle en precisering upplevas som alltför hårdsmält efter alla svängningar. Ett visst besked om vad partiet tänker sig kom emellertid genom ett utspel i *Dagens Industri* den 4/2 2018. Där ger finansministerkandidaten Elisabeth Svantesson beskedet att partiet ska göra upp med den gamla principen ”sist in, först ut”. Men hur det ska gå till förklarar hon inte. Däremot är hon övertygad om att en ny alliansregering skulle kunna driva igenom en förändring: ”Det finns redan idag stöd för att modernisera LAS och turordningsreglerna, sedan har vi lite olika ingångar i den frågan”.^[39]

På en direkt fråga om vad partiet står i synen på turordningsreglerna skriver den moderata arbetsmarknadsexperten Charlie Forsberg i ett mejl att partiet ”vill prata med parterna om hur det skulle vara möjligt att få mer fokus på kompetens”.^[40] Återstår att se om det blir verklighet.

I riksdagen har moderater lagt fram en rad motioner om las som kräver en reformering av las utan att precisera detaljerna. Förslagen motiveras på flera olika sätt. Moderaten Boriana Åberg skriver i en motion att turordningsreglerna missgynnar ”ungdomar och nyanlända” (en fråga som diskuteras ovan). Hon hänvisar också till globaliseringen: ”I globaliseringens tidevarv blir uppsägningar allt mer förekommande och den långvariga anställningen kan vara ett minne blott.”^[41] Men om det är sant att globaliseringen leder till fler otrygga jobb, varför bör då lagstiftningen öppna för att det ska bli enklare att säga upp personal? En annan möjlig slutsats är att lagstiftningen behöver vara mer skyddande. På denna punkt vore det spännande med ett mer utförligt resonemang från Åberg.

Även Isabella Hökmark (M) hävdar att arbetsmarknaden förändrats till följd av globaliseringen och att las därför inte fungerar. Hon hävdar att las motverkar ”rörlighet” på arbetsmarknaden. Slutsatsen för henne blir att las ”hör hemma i en annan tid och på en annan arbetsmarknad än dagens”.^[42] Las kom till i sin nuvarande form 1982 och ersatte då las från 1974 (därutöver har ytterligare justeringar gjorts av lagen). Frågan är om Hökmark menar att lagen fungerade bra då men inte i dag? Eller i vilken tid menar hon att las hör hemma? På den frågan lämnas inget svar.

37 ”M-beskedet: Vi kommer att reformera LAS”, DI, 4/2 2018, <https://www.di.se/nyheter/m-beskedet-vi-kommer-att-reformera-las/?variantType=LARGE&loggedin=true>

38 ”Moderat Classic tillbaka”, SvD, 11/10 2017. <https://www.svd.se/kuppmakarna-moderaterna-classic-ar-tillbaka>

39 Ibid.

40 Mejl 28/5 2018.

41 Motion till riksdagen, ”Reformering av LAS”, 2016/17:1467, Boriana Åberg (M). http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/_H4021467

42 Motion till riksdagen, ”LAS”, 2015/16:1909, Isabella Hökmark (M). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/las_H3021909

I en motion från Anette Åkesson (M) är huvudargumentet ett annat. Hon hävdar att las leder till en ”inlåsnings effekt hos dem som arbetat länge”. Tankegången är att denna arbetskraft skulle vara ovillig att byta jobb därför att de då skulle förlora den anställningstrygghet som många anställningsår hos samma arbetsgivare skapar. Det kan säkert ligga något i argumentet, men en av baksidorna av att luckra upp turordningsreglerna är ju just att det skulle bli enklare att säga upp äldre arbetskraft. Det är därför långsökt att hävda att äldre arbetskraft skulle vara en vinnare på förändringen.

4.6. Sverigedemokraterna

SD kräver att systemet med turordningsregler i las ska luckras upp, men partiet föreslår inte lika drastiska förändringar som exempelvis Centern. I flera motioner till riksdagen tar SD upp turordningsreglerna.^[43] SD:s linje är att arbetsgivarens möjlighet att undanta anställda från turordningsreglerna utökas från två till fem för småföretag. I princip intar SD samma linje som Liberalerna.

I en av motionerna förklaras SD:s förslag på följande sätt: ”De svenska turordningsreglerna, reglerade under LAS, kom till under en tid då arbetsmarknadens rörlighet var betydligt lägre än i dag. Arbetsmarknadens funktionssätt har förändrats och i takt med det måste även turordningsreglerna anpassas. För att säkerställa trygghet för arbetstagare är det viktigt att LAS finns kvar, men undantagen i turordningsreglerna behöver utökas. Dagens undantag är helt enkelt för små och leder till att framförallt ungdomar diskrimineras genom principen ’sist in först ut’. /.../ Sverigedemokraternas uppfattning är att undantagen bör utökas till fem.”^[44]

I stora drag använder SD samma argumentation som allianspartierna när det gäller att motivera varför turordningsreglerna i las ska luckras upp, men med ett undantag. SD hänvisar aldrig till att uppluckrade turordningsregler skulle gynna nyanländas tillträde på arbetsmarknaden. Detta ligger i linje med partiets politik i övrigt, SD vill inte ha reformer som gynnar nyanlända.

I en av riksdagsmotionerna hänvisar SD till att arbetslivet blivit alltmer ”globaliserat och mer tjänstebaserat”.^[45] Enligt SD:s motion innebär detta att möjligheten att ”bibehålla nyckelpersonal i svåra tider har /.../ blivit viktigare och kommer sannolikt att bli ännu viktigare i framtiden”.^[46]

En annan argumentation från SD är att partiet misstror de fackliga organisationerna. SD menar att fackliga företrädare inte är måna om att behålla nyckelpersoner i samband med neddragningar: ”Vi är medvetna om att LAS är en semidispositiv lag i den meningen att den kan avtalas bort genom kollektivavtal och att facket många gånger varit tillmötesgående i detta avseende. Det är dock långt ifrån alltid som facken tillåter företagen

43 Se bland annat motionerna: 2014/15:2812, 2015/16:2239, 2016/17:2511, 2017/18:2643. En analys av dessa motioner finns för övrigt i Tidens rapport *Arbetarparti eller arbetarfiende* (nr 2/2018), skriven av Maja Stilling. Se: https://tankesmedjantiden.se/wp-content/uploads/2018/02/2_2018_arbetarparti_eller_arbetarfiende_DIG2.pdf

44 Motion till riksdagen, ”Näringspolitik”, 2014/15:1123, Josef Fransson med flera (SD). http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/naringspolitik_H2021123

45 Motion till riksdagen, ”Arbetsmarknadsåtgärder”, 2014/15:2812, Mattias Karlsson med flera (SD). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/arbetsmarknadsatgarder_H2022812

46 Ibid.

att behålla spjutspetskompetens /.../”.^[47] SD anger dock inga belägg för detta påstående.

Notabelt är att SD:s tidigare riksdagsledamot Jeff Ahl gått emot parti-linjen och motionerat i riksdagen om att turordningsreglerna i las inte bör ändras. Ahl skriver: ”I dessa tider av oro, lönedumpning och social dumpning är det extra viktigt att värna arbetstagarnas rätt och därför tillse att turordningsreglerna är rigorösa.”^[48] Ahls centrala argument är emellertid ett annat, nämligen att turordningsreglerna skyddar jobben för ”svenska” arbetstagare. Ahl menar att gällande turordningsregler motverkar att ”in-vandrare med lägre teoretiska och yrkestekniska kunskaper konkurrerar med svenskar”. För honom är detta avgörande eftersom ”svenskar” har ”mycket hög arbetsmoral samt effektivitet.”^[49]

I mars 2018 lämnade Ahl SD och anslöt sig till det nybildade partiet Alternativ för Sverige. Därmed slipper SD en intern opposition i frågan om turordningsreglerna. Det går samtidigt att undra hur politiskt viktig denna fråga är för SD. På partiets webbsida finns ett särskilt avsnitt där arbetsmarknadspolitiken beskrivs, där står att det finns behov av att ”reformera” las, men det förklaras inte på vilket sätt lagen ska reformeras.^[50] Vid de senaste landsdagarna 2017 fanns vidare en rad motioner om arbetsmarknaden, men inte en enda motion handlade om las.^[51]

4.7. Socialdemokraterna

Socialdemokraterna vill inte ändra i de nuvarande turordningsreglerna i las. Ett skäl är att en uppluckring av turordningsreglerna skulle försvaga de fackliga organisationerna.^[52]

4.8. Miljöpartiet

Miljöpartiet vill inte ändra i turordningsreglerna. Partiet anser att regelverket fungerar bra som det är och att turordningsreglerna fyller sitt syfte.^[53]

4.9. Vänsterpartiet

Vänsterpartiet vill ta bort undantaget i las som gör det möjligt för arbets-givare med högst tio anställda att undanta två personer från turordnings-listan vid uppsägningar på grund av arbetsbrist. Vänsterpartiet hävdar att det saknas evidens för att det nuvarande undantaget lett till att fler ny-anställs i små företag.^[54]

47 Ibid.

48 Motion till riksdagen, ”Turordningsreglerna”, 2016/17:2588, Jeff Ahl (SD). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/turordningsreglerna_H4022588

49 Ibid.

50 <https://sd.se/var-politik/var-politik-a-till-o/>

51 ”Motioner, arbetsmarknaden, LD17”, SD, 2017 (materialet finns inte längre tillgängligt på nätet).

52 ”Så vill partierna ändra arbetsrätten”, Martina Frisk, Arbetet, 8/3 2018. <https://arbetet.se/2018/03/08/sa-vill-partierna-andra-arbetsratten/>. Se även ”Så vill partierna ändra LAS”, Hans Rosén, DN, 1/4 2018.

<https://www.dn.se/nyheter/politik/enkat-sa-vill-partierna-gora-med-las/>

53 Ibid.

54 Ibid.

4.10. Kommentar

Under den förra alliansregeringen kom inga förslag om förändringar av turordningsreglerna. Sedan dess har allianspartierna förflyttat sin position. Nu är en uppluckring av turordningsreglerna ett av allianspartiernas viktigaste löften. Den viktigaste orsaken till positionsförändringen är att Moderaterna åter driver kravet på att turordningsreglerna ska luckras upp. Samtidigt har Moderaterna inte preciserat sin position. Det är oklart vad partiet vill åstadkomma. Längst i kritiken av turordningsreglerna går Centerpartiet och KD.

Inom flera av allianspartierna finns en intern debatt om turordningsreglerna. Mönstret är att partiledningarna utmanas av en opposition som vill se ännu större uppluckringar av turordningsreglerna. Genomgående har oppositionen en bas i ungdomsförbunden.

SD understödjer Alliansen i frågan om turordningsreglerna, men är inte lika radikala som Centern och KD. SD:s linje ligger i stället nära Liberalernas.

Alliansens kanske mest centrala argument är att en uppluckring av turordningsreglerna skulle öka sysselsättningen. Flera nationalekonomer har undersökt detta samband och deras slutsatser ger knappast något stöd för Alliansens resonemang. Exempelvis hävdar nationalekonomerna Lars Calmfors och Per Skedinger, båda experter på kopplingen mellan anställningsformer och sysselsättningen, att effekten på sysselsättningen skulle vara försumbar.

Visserligen menar de två ekonomerna att en effekt skulle kunna bli att arbetslösheten minskade något bland unga och nyanlända, men den skulle samtidigt stiga bland äldre. Skedinger sammanfattar slutsatserna på följande sätt: ”Både flödet in och flödet ut skulle öka.” Och Calmfors drar följande slutsats: ”Det finns mycket forskning som tyder på att det (uppluckrade turordningsregler) inte skulle ha någon effekt att tala om på sysselsättningen totalt sett.”^[55]

I en artikel i *Ekonomisk Debatt* (2018) analyserar vidare Skedinger och två ytterligare forskare effekterna av det undantag i turordningsreglerna som infördes 2001. De kommer till slutsatsen att personalomsättningen ökade men att det totala antalet anställda förblev oförändrat. Ytterligare effekter av den tilltagande personalomsättningen var enligt forskarna minskad sjukskrivning och högre produktivitet.^[56]

Socialdemokraterna och Miljöpartiet vill inte ändra i de nuvarande turordningsreglerna, medan Vänsterpartiet vill ta bort det undantag på två personer som i dag finns i las.

I viss mån handlar debatten om turordningsreglerna och vilka som ska förlora jobbet vid en neddragning. Turordningsreglerna ger ett visst skydd åt arbetstagare som funnits länge på en arbetsplats. Samtidigt är las semi-dispositiv, vilket innebär att turordningsreglerna kan frångås om parterna är överens. Framför allt är lagen ett instrument för att se till att arbetsgivaren måste förhandla med de fackliga organisationerna vid en eventuell neddragning. Allianspartiernas och SD:s förslag går i grova drag ut på att turordningsreglerna i mer eller mindre grad ska ersättas av att arbetsgivaren

55 ”Forskare går till Las försvar”, Tomas Nordenskiöld & Fredrik Öjemark, Di, 25/10 2017. <https://www.di.se/nyheter/forskare-gar-till-las-forsvar/>

56 ”Turordningsregler – lagstiftning med konsekvenser eller spel för gallerierna?”, Skedinger med flera, *Ekonomisk Debatt* nr 3/2018. <https://www.nationalekonomi.se/sites/default/files/NEFfiler/46-3-cmbmops.pdf>.

själv avgör vilken personal som är mest kompetent och som därmed ska behållas när arbetstagare behöver sägas upp.

Till stor del handlar därför debatten om turordningsreglerna om det fackliga inflytandet. Turordningsreglerna innebär att arbetsgivaren inte kan runda de fackliga organisationerna. Tack vare turordningsreglerna kommer de fackliga organisationerna inte tomhänta till förhandlingsbordet. Utan turordningsregler blir det fritt fram för arbetsgivarna att besluta utan att lyssna på de fackliga företrädarna.

Om parterna är överens kan de redan i dag frånga turordningsreglerna i las i enskilda fall men också på en generell nivå genom att komma överens om skrivningar i avtal. Ett exempel på det senare är de omställningsavtal som Unionen slutit med Teknikföretagen. Själva förutsättningen är att om de fackliga organisationerna gör eftergifter på en punkt ska de få något annat i utbyte för att komma överens med arbetsgivaren. Om turordningsreglerna luckras upp förlorar därför de fackliga organisationerna i förhandlingskraft. Det är också därför som Niklas Hjert, Unionens förhandlingschef, motsätter sig förändringar av turordningsreglerna: ”Att via lagstiftning förändra turordningsreglerna skulle drastiskt ändra spelreglerna på svensk arbetsmarknad och därigenom riskera att omkullkasta mycket av det som gjort arbetet framgångsrikt.”^[57] Niklas Hjert berömmar också arbetsgivarparten Teknikföretagen för att de intagit samma ståndpunkt: ”Det är därför glädjande att Teknikföretagen så tydligt uppmanar politikerna att hålla sig borta från LAS.”^[58] Även LO och Svenskt Näringsliv förhandlar om nya regler för trygga jobb, men hittills har parterna inte kommit överens.^[59]

Allianspartiernas och SD:s argument för att luckra upp turordningsreglerna har varierat över tiden och att det finns också skillnader mellan partierna. Efter de stora flyktingströmmarna till Sverige hösten 2015 blev huvudargumentet att en ändring av turordningsreglerna är nödvändig för att nyanlända ska få jobb. Tidigare handlade argumentationen mer om arbetslösa ungdomar. På denna punkt finns samtidigt en skillnad mellan allianspartierna och SD – SD vill också luckra upp turordningsreglerna men har aldrig gett som argument att det vore en bra åtgärd för att underlätta etableringen på arbetsmarknaden för nyanlända.

Totalt sett har allianspartierna och SD använt 22 olika argument i frågan (flera överlappar varandra). Turordningsreglerna i las bör enligt partierna luckras upp därför att:

- Kompetens ska gå före lång och trogen tjänst.
- Det understödjer småföretag.
- Det är nödvändigt för att skapa jobb åt ungdomar.
- Det är nödvändigt för att skapa jobb åt arbetstagare som stått utanför arbetsmarknaden under lång tid.
- Det är nödvändigt för att skapa jobb åt nyanlända.
- Det är nödvändigt för att skapa fler jobb totalt sett.
- Turordningsreglerna skapar en tudelning av arbetsmarknaden.

57 ”Unionen: Vi är villiga att utveckla omställningsavtalen”, Niklas Hjert, *Arbetsvärlden*, 19/4 2018. <https://www.arbetsvarlden.se/debatt/unionen-vi-ar-villiga-att-utveckla-omstallningsavtalen/>

58 Ibid.

59 ”Nu förhandlar LO och Svenskt Näringsliv om trygga jobb”, Martina Frisk, *Arbetet*, 15/3 2018. <https://arbetet.se/2018/03/15/nu-forhandlar-lo-och-svenskt-naringsliv-om-trygga-jobb/>

- Turordningsreglerna gör det svårare att komma in på arbetsmarknaden.
 - Turordningsreglerna gör det svårare att gå från en tidsbegränsad anställning till en tillsvidareanställning.
 - Flexicurity i Danmark fungerar bra.
 - Turordningsreglerna gör det dyrt och krångligt att anställa.
 - Företag bör få större möjlighet att behålla nyckelpersoner.
 - Småföretag bör få större möjlighet att behålla nyckelpersoner.
 - Arbetsmarknadens parter bör få göra upp utan juridiska begränsningar.
 - Turordningsreglerna bidrar till att stärka de fackliga organisationerna och det är negativt.
 - Turordningsreglerna motverkar rörligheten på arbetsmarknaden.
 - Turordningsreglerna skapar en inlåsnings effekt för äldre arbetskraft, de vågar inte riskera sin säkra anställning och undviker därför att byta jobb.
 - Turordningsreglerna är principiellt orättvisa eftersom de gynnar äldre arbetstagare på yngres bekostnad.
 - Turordningsreglerna är inte moderna.
 - Globaliseringen kräver en öppnare och mer flexibel arbetsmarknad.
- Om Sverige inte anpassar sig drar vi inte nytta av globaliseringen.
- Många företagare vill ha bort turordningsreglerna.
 - Många småföretagare vill ha bort turordningsreglerna.

5. Regler om företrädesrätt till anställning i las

5.1. Bakgrund

En tillsvidareanställd eller en tidsbegränsat anställd som sagts upp på grundav arbetsbrist har enligt las företrädesrätt till återanställning om arbetsgivaren ånyo anställer arbetstagare till samma verksamhet. Företrädesrätten till anställning förutsätter att arbetstagaren varit anställd av arbetsgivaren minst tolv månader under de senaste tre åren. Företrädesrätten gäller från den tidpunkt då uppsägningen skedde fram till nio månader från den dag då anställningen upphörde. Om flera arbetstagare har företrädesrätt tillämpas turordningsreglerna i las. För säsonganställda finns särskilda regler för företrädesrätten.^[60]

5.2. Centerpartiet

Vid Centerns partistämman 2015 beslutades att partiet ska verka för "att ta bort lagstiftningen om företrädesrätt till anställning". Kravet formuleras i Centerns sammanställning av partistämmans beslut, "Fler företag, fler jobb" (2015).^[61] Beslutet grundade sig på motion 1.2., "En modern arbetsmarknad". I partistyrelsens yttrande över motionen motiveras beslutet med att den nuvarande arbetsrätten "stänger många ungdomar ute från arbetsmarknaden", men också med att las och företrädesrätten är ett "avsteg från den svenska modellen, som bygger på partsgemensamma överenskommelser istället för lagstiftning".^[62]

Centerns beslut ledde till kritik från LO. I en TT-intervju var LO:s avtalssekreterare Torbjörn Johansson kritisk till att Centern ville avskaffa företrädesrätten: "Det innebär att en arbetsgivare kan slänga ut folk hur som helst och ta in nya hela tiden, för arbetsbrist kan de alltid hänvisa till. Utan företrädesrätt finns det inget anställningsskydd", hävdade Johansson.^[63]

5.3. Moderaterna

I Moderaternas partimotion 2017/18:3592^[64] hävdar partiet att det finns ett behov av att "modernisera arbetsrätten". Som ett led i detta vill partiet att "företrädesrätten i anställningsskyddslagen ses över". Partiet har dock inte lämnat något besked om exakt hur partiet ser på frågan.

Däremot har enstaka moderater uttryckt sig mer klart. Exempelvis har den moderata riksdagsledamoten Lena Asplund (M) motionerat om att "återanställningsskyddet" bör tas bort. Hon hävdar att skyddet "riskerar att dränera små och medelstora företag genom att de inte kan anställa den arbetskraft de bäst behöver".^[65]

60 Källa: https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/arende/betankande/arbetsratt_H501AU9/html#_Toc511980199

61 <https://www.centerpartiet.se/download/18.59ee6fe15822a5c9933a9/1478092134914/Motionssvar+-Fler+f%C3%B6retag+-+fler+jobb.pdf>

62 Ibid.

63 "Centern tar strid med facken om LAS", TT-telegram, publicerat bland annat i GP, 26/9 2015. <http://www.gp.se/nyheter/sverige/centern-tar-strid-med-facken-om-las-1.143807>

64 https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/hela-sverige-ska-jobba_H5023592/html

65 Motion till riksdagen, "Återanställningsskyddet i LAS", 2015/16:2934, Lena Asplund (M). http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/Återanställningsskyddet_i_LAS_2015162934/html

5.4. Liberalerna

Under senare år har Liberalerna inte drivit frågan om att ändra företrädesrätten, men 2011 ansåg partiledningen att företrädesrätten borde kortas från nio till sex månader.^[66]

5.5. Kristdemokraterna

KD har inte kommit med några förslag om förändringar av reglerna om företrädesrätt till anställning.

5.6. Sverigedemokraterna

SD har inte kommit med några förslag om förändringar av reglerna om företrädesrätt till anställning.

5.7. Miljöpartiet

Miljöpartiet har inte kommit med några förslag om förändringar av reglerna om företrädesrätt till anställning.

5.8. Socialdemokraterna

Riksdagsledamoten Krister Örnfjäder (S) med flera argumenterar i motion 2016/17:1680^[67] för att återanställningskravet ska räknas från hur länge en person arbetat för en viss huvudman i stället för en viss arbetsgivare. Bakgrunden är den nya arbetsgivarstrukturen inom bland annat offentlig sektor med allt fler olika utförare och med återkommande upphandlingar.

Socialdemokraterna vill vidare stoppa att företrädesrätten sätts ur spel vid återanställning genom att arbetsgivare hyr in personal från bemaningsföretag.^[68]

5.9. Vänsterpartiet

Vänsterpartiet vill stärka den nuvarande företrädesrätten. I partimotionen 2017/18:3362^[69] föreslår partiet att rätten till återanställning kortas så att den kommer att gälla efter sex månaders anställning under de senaste två åren och att tiden under vilken företrädesrätten gäller förlängs till tolv månader efter anställningens upphörande. Vänsterpartiet hävdar att förstärkningen av företrädesrätten är nödvändig för att motverka godtyckliga uppsägningar.

5.10. Kommentar

Om både turordningsreglerna och återanställningsskyddet luckras upp eller tas bort skulle den gällande anställningstryggheten elimineras. Då blir konsekvensen att arbetsgivaren fritt kan säga upp personal med

riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/ateranstallningsskyddet-i-las_H3022934

66 "FP vill korta företrädesrätten", Lena Gunnars, *Lag & Avtal*, 7/10 2011. <https://www.lag-avtal.se/arbets-ratt/fp-vill-korta-foretradesratten-6553370>

67 <http://data.riksdagen.se/fil/EA44C64E-FC54-4B18-8B72-20900E9F6EE1>

68 "Så vill partierna ändra LAS", Hans Rosén, *DN*, 1/4 2018. <https://www.dn.se/nyheter/politik/enkat-sa-vill-partierna-gora-med-las/>

69 <https://data.riksdagen.se/fil/0CC0D08E-82AA-421C-A6AA-C72A6F13A48D>

hänvisning till arbetsbrist (hur många som kan sägas upp utan hänsyn till hur länge arbetstagarna varit anställda beror på i vilken omfattning turordningsreglerna luckrats upp). Därefter kan arbetsgivaren anställa ny personal utan att behöva återanställa den tidigare.

6. Regler om provanställning i las

6.1. Bakgrund

Enligt las får avtal slutas mellan arbetsgivare och en arbetstagare om en provanställning om provotiden är högst sex månader. Provanställningen kan sägas upp när som helst under provperioden.^[70] Om arbetsgivaren inte ger besked till arbetstagaren vid provotidens slut om att anställningen inte kommer att fortsätta övergår provanställningen till en tillsvidareanställning.

6.2. Moderaterna, Centerpartiet, Liberalerna och Kristdemokraterna

De fyra allianspartierna har lagt fram en gemensam motion i riksdagen, 2017/18:3177^[71], som tar upp de anställningsformer som regleras i las. I motionen föreslår partierna att provanställningen förlängs från högst sex månader till högst tolv månader. Partierna menar att det skulle leda till att ”fler arbetsgivare skulle våga öppna dörren för den som står utan jobb”.^[72]

Jessica Polfjärd, moderat riksdagsledamot och ordförande i riksdagens arbetsmarknadsutskott, har i andra sammanhang fört fram ytterligare argument för att förlänga provanställningen. Till tidningen *Vision* säger hon 2014 att en förlängning specifikt skulle gynna unga och utrikes födda.^[73] Liknande tankegångar återfinns i det integrationspolitiska program som Moderaterna lade fram 2015.^[74] Även i det finns kravet att tiden för en provanställning ska förlängas från sex till tolv månader.

KD har länge drivit kravet på att provanställningarna bör förlängas. Under 2012 lade exempelvis riksdagsledamöterna Robert Halef och Mikael Oscarsson fram en motion om att förlänga möjligheten att provanställa från sex till tolv månader.^[75] I den är motivet att underlätta för ungdomar att komma ut i arbetslivet. Enligt motionärerna är en avgörande orsak till ungdomsarbetslösheten ”korta provanställningar”. Motionärerna nämner inte utrikes födda eller nyanlända.^[76]

6.3. Sverigedemokraterna

SD har inte stöttat allianspartiernas förslag om en förlängning av provanställningen. Partiet har gått emot Alliansens förslag i riksdagen. SD har dock inte drivit någon utåtriktad agitation kring frågan. Samtidigt har SD lanserat förslaget om lärlingsjobb för ungdomar. Lärlingsjobben ska kunna pågå i tre år, ha låga ingångslöner och ha samma juridiska form som provanställningar. (Se mer om detta SD-förslag längre fram.)

70 Det är ett varsel på två veckor, men i realiteten brukar de provanställda sluta direkt efter ett sådant besked.

71 https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/fler-jobb-och-battre-fungerande-arbetsmarknad_H5023177

72 Ibid.

73 ”Krav på längre provanställningar”, Mårten Kierkegaard, *Tidningen Vision.se*, 2/12 2014. <https://vision.se/Medlem/tidningen-vision/arkiv/2014/februari/krav-pa-langre-provanstallningar/>

74 ”Moderaternas 61 nya förslag för bättre invandring”, Hanif Balis webbsida (han tog fram förslaget), 25/6, 2015. <https://hejahanif.se/2015/06/25/moderaternas-61-nya-forslag-for-battre-invandring/>

75 ”Förlängd provanställning för minskad ungdomsarbetslöshet”, motion 2012/13:A216, Robert Halef och Mikael Oscarsson (KD). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/forlangd-provanstallning-for-minskad_H002A216

76 Ibid.

6.4. Miljöpartiet

Miljöpartiet vill inte genomföra några förändringar av las.

6.5. Socialdemokraterna och Vänsterpartiet

Både partierna är uttryckliga motståndare till att förlänga möjligheten att provanställa. Partierna anser att en arbetsgivare ska kunna pröva en arbetstagare, men att den nuvarande tidsramen på sex månader är väl balanse-rad.^[77]

6.6. Kommentar

En provanställning kan avbrytas när som helst utan att arbetsgivaren behöver förklara varför. Det gör provanställningen till den mest osäkra av alla anställningsformer. En förlängd provanställningsperiod innebär en förlängning av osäkerheten.

Inte minst har TCO kritiserat förslaget om att förlänga provanställningen. TCO:s samhällspolitiska chef Samuel Engblom menar att en förlängning av provanställningstiden är problematisk av flera skäl:

- Det kan leda till missbruk: ”Om möjligheten att provanställa förlängs från sex till 12 månader ökar risken för att provanställningar används i situationer där arbetsgivaren inte har för avsikt att tillsvidareanställa. Att provanställa någon blir då ett för arbetsgivaren attraktivt alternativ till andra tidsbegränsade anställningar.”^[78]

- Långa provanställningar kan göra det svårare för TCO-förbundens medlemmar att byta jobb: ”Bland TCO-förbundens medlemmar är det inte ovanligt att ett nytt jobb, även i senare skeden i karriären, inleds med en provanställning. /.../ Om lagstiftningen ändras så att den längsta tillåtna tiden för provanställning blir 12 månader finns en risk att fler tvekar att byta jobb.”^[79]

- En väsentlig skillnad mellan provanställningar och andra former av visstidsanställningar är att den provanställda när som helst och utan motivering kan bli uppsagd. Ettåriga provanställningar kan bli ett sätt för oseriösa arbetsgivare att skaffa sig personal som fogar sig i dålig arbetsmiljö av rädsla för att inte få fortsatt anställning.^[80]

- ”Förlängd provanställning är både dåligt och onödigt. Det leder inte till att fler anställs, och den arbetsgivare som vill pröva en ny anställd kan redan i dag göra det.”^[81]

77 Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2017/18:AU9. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/arende/betankande/arbetsratt_H501AU9/html#_Toc511980199

78 ”12 månaders provanställning skulle göra det svårare för TCO-förbundens medlemmar att byta jobb”, Samuel Engblom, TCO-bloggen *Utredarna.nu*, 1/9, 2014. <http://www.utredarna.nu/samuelengblom/2014/09/01/12-manaders-provanstallning-skulle-gora-det-svarare-for-tco-forbundens-medlemmar-att-byta-jobb/>

79 Ibid.

80 Ibid.

81 Ibid.

7. Regler om allmän visstid i las

7.1. Bakgrund

I lagen om anställningsskydd finns två typer av anställningar: tidsbegränsade anställningar och tillsvidareanställningar. Allmän visstidsanställning är en form av tidsbegränsad anställning. Det är den enda formen av tidsbegränsad anställning där arbetsgivaren inte behöver motivera varför den är tidsbegränsad. Allmän visstid infördes 2008 efter beslut av den dåvarande alliansregeringen. I dag är allmän visstid den vanligaste formen av tidsbegränsad anställning.

En allmän visstidsanställning börjar och slutar vid ett bestämt datum. Det finns ingen bestämd uppsägningstid för anställningsformen i lag, men huvudregeln är att anställningen inte går att avbryta i förväg om man inte har avtalat om annat. I vissa kollektivavtal finns bestämmelser om uppsägningstid vid allmän visstidsanställning. En allmän visstid eller ett vikariat som pågått i mer än sammanlagt 24 månader övergår till en tillsvidareanställning, om det sker inom en period på fem år.^[82]

7.2. Socialdemokraterna

Under den socialdemokratiska kongressen Västerås i maj 2015 var frågan om allmän visstid en av de stora tvistefrågorna. Flera socialdemokratiska distrikt och ombud krävde att partiet skulle ha som mål att ta bort allmän visstid som en anställningskategori i las.

Partistyrelsen ville inte ha ett lika tydligt ställningstagande och flera ombud kritiserade styrelsen för att vara alltför lam.^[83]

När frågan skulle debatteras på kongressen kom partistyrelsen dock i sista stund med en skärpt skrivning: ”Tillsvidareanställning på heltid ska vara norm på hela arbetsmarknaden. Problemen med allmän visstid måste lösas. Det ska finnas objektiva skäl för tidsbegränsade anställningar.”^[84] Den skrivningen kunde ombuden enas om, även om den inte innehöll ett tydligt ställningstagande om att den allmänna visstiden skulle tas bort.

Socialdemokraternas arbetsmarknadspolitiska talesperson Ylva Johansson konstaterade också krasst att den stora frågan blir vad som går att ”baxa” igenom i riksdagen.^[85]

Under den senaste mandatperioden har flera socialdemokratiska riksdagsledamöter motionerat om att allmän visstid bör tas bort. Hit hör bland annat Krister Örnfjäder med flera som i motion 2016/17:1680^[86] både föreslår att allmän visstid avskaffas och att det ska vara minst 90 procent tillsvidareanställda inom alla yrkeskategorier i offentligt finansierad verksamhet.

I Socialdemokraternas handlingsplan för en trygg arbetsmarknad, antagen inför valet 2018, är det första kravet ”avskaffa allmän visstid”.^[87] I *Aftonbladet* motiverar Stefan Löfven förslaget med att det behövs tidsbegränsade

82 Källa: ”Allmän visstidsanställning”, LO:s webbsida, 20/10 2017. http://www.lo.se/start/facket_direkt/anstallningsformer/allman_visstidsanstallning

83 Ibid.

84 Ibid.

85 Ibid.

86 <http://data.riksdagen.se/fil/EA44C64E-FC54-4B18-8B72-20900E9F6EE1>

87 https://www.socialdemokraterna.se/globalassets/aktuellt/press-pm_180530.pdf

anställningar, ”men att bara säga att man behöver någon på visstid utan skäl, det tycker vi är fel”.^[88]

7.3. Vänsterpartiet

I partimotionen 2017/18:3362^[89] föreslår Vänsterpartiet att allmän visstid utgår ur las. Som grund för förslaget menar partiet att det ska finnas ”objektiva skäl för alla visstidsanställningar”. Partiets företrädare skriver: ”För att anställa någon på ett vikariat krävs att en anställd är frånvarande och tillfälligt behöver ersättas. Men för att erbjuda någon en allmän visstidsanställning enligt § 5 i LAS finns inga sådana kriterier alls. Det står arbetsgivaren fritt att välja en tidsbegränsad anställning utan att motivera det. Därmed kan det inte sägas att tillsvidareanställning längre är norm i den svenska arbetsrättslagstiftningen.”^[90]

7.4. Alliansen

Samtliga allianspartier har konsekvent motsatt sig inskränkningar av den allmänna visstiden. Argumentet från partierna är genomgående att allmän visstid, liksom andra former av tidsbegränsade anställningar, skapar en språngbräda in på arbetsmarknaden. Det argumentet används också för att luckra upp andra regler i las.

7.5. Sverigedemokraterna

Tillsammans med Alliansen försvarar SD den allmänna visstiden. Som enda parti har SD konsekvent röstat nej till alla sorters skärpningar av regelverket för tidsbegränsade anställningar (allianspartierna accepterade däremot den rödgröna regeringens förslag om att begränsa möjligheten för arbetsgivare att stapla tidsbegränsade anställningar på varandra).

7.6. Miljöpartiet

Miljöpartiet har inga förslag om förändringar av las.

7.7. Kommentar

När Socialdemokraterna och Vänsterpartiet hävdar att allmän visstid skapar otrygghet svarar allianspartierna att allmän visstid innebär en språngbräda till en fast anställning.

Den mest genomträngande analysen av detta samband finns i Arbetsmarknadsekonomiska rådets rapport *Tudelningar på arbetsmarknaden* (2017).^[91] Enligt rådet är det enklare att gå från visstidsanställning till en fast anställning jämfört med att gå från arbetslöshet till ett fast jobb. Där har rådet en poäng, men argumentet är ändå svagt och bevisar knappast att ett borttagande av allmän visstidsanställning skulle leda till

88 ”S: avskaffa allmän visstid”, *Aftonbladet*, 30/5 2018. <https://www.aftonbladet.se/nyheter/samhalle/a/21klQ4/s-avskaffa-allman-visstidsanstallning>

89 <https://data.riksdagen.se/fil/0CC0D08E-82AA-421C-A6AA-C72A6F13A48D>

90 Ibid.

91 *Tudelningar på arbetsmarknaden*, Arbetsmarknadsekonomiska rådet, 2017. <http://www.arbetsmarknads-ekonomiskaradet.se/rapporter/>

att färre arbetstagare fick fast jobb. En trolig förändring är att andra former av tidsbegränsade anställningar skulle få en större betydelse för övergången från arbetslöshet till fast anställning.

Det är många faktorer som avgör sysselsättningens nivå och andelen i tidsbegränsade anställningar. I Sverige ökade andelen med tidsbegränsade anställningar efter den ekonomiska krisen 2008, därefter har den högre nivån blivit kvar. För närvarande har omkring 15 procent av alla arbetstagare en tidsbegränsad anställning. Ännu längre tillbaka, kring 1980, var arbetslösheten betydligt lägre, men också andelen i tidsbegränsade arbeten.

Arbetsmarknadsekonomiska rådet konstaterar vidare att det finns en stor skillnad mellan olika former av visstid när det gäller möjligheten att gå vidare till en fast anställning. Störst är möjligheten att få ett fast jobb för den som har en provanställning. Men, enligt rådet, skapar även allmän visstid stora möjligheter för att senare få en fast anställning till skillnad från behovs- och timanställningar.

Rådets skarpa skiljelinje mellan allmän visstid och behovs- och timanställningar är emellertid en svaghet i resonemanget. Behovs- och timanställningar är inte en anställningsform som ingår i las. Den juridiska grunden kan i själva verket vara av tre slag: en anställningsform som parterna kommit överens om, en olaglig anställningsform eller en specifik form av allmän visstid (vilket förmodligen är det vanligaste).

När rådet hävdar att allmän visstid ofta är en språngbräda till fasta jobb, men att den effekten inte alls finns för behovs- och timanställningar, missar de just att behovs- och timanställning ofta är en form av allmän visstid.

Utrikes födda sägs ha en särskild nytta av visstid, inte minst av allmän visstid, för att komma in på arbetsmarknaden. Det existerar emellertid en större utbildningsklyfta inom gruppen utrikes födda än inom gruppen inrikes födda – andelen utrikes födda med högskoleutbildning är ungefär lika stor som andelen inrikes födda med högskoleutbildning, men andelen med enbart grundskoleutbildning eller ännu kortare utbildning är större bland utrikes födda.

Gapet i utbildning bland utrikes födda skapar i sin tur ett gap när det gäller möjligheten att komma in på arbetsmarknaden. En högre andel av utrikes födda som är arbetslösa har en kort utbildning jämfört med inrikes födda som är arbetslösa. Troligen kan utrikes föddas relativa nytta av visstider snarare förklaras av denna utbildningsklyfta inom gruppen än av visstidsanställningarna i sig. Därtill förekommer diskriminering mot utrikes födda. Slutsatsen att visstider är en särskilt effektiv språngbräda för utrikes födda är därför tveksam.

8. Nya anställningsformer och statliga lönetak

8.1. Bakgrund

Flera politiska partier föreslår att det ska skapas nya anställningsformer för att underlätta inträdet på arbetsmarknaden. Allianspartierna har kommit med förslag om så kallade inträdesjobb, men för bara några år sedan hade de olika allianspartierna separata förslag om nya anställningsformer. Då var också allianspartierna oense i flera centrala frågor, bland annat om det behövdes lagstiftning för att hålla nere ingångslönerna.

Sverigedemokraterna har ett eget förslag som partiet kallar för lärlingsanställningar. Därutöver har arbetsmarknadens parter kommit med förslaget om etableringsjobb. Den socialdemokratiska arbetsmarknadsministern har uttryckt att förslaget är ”mycket bra”^[92] och att regeringen är beredd att vara en part i de fortsatta diskussionerna, men löftet förutsätter att det blir en fortsatt rödgrön regering efter valet i september 2018.

8.2. Allianspartierna

Allianspartierna föreslog sommaren 2017 att en ny anställningsform bör införas, inträdesjobben. Inträdesjobben ska rikta sig till unga upp till 23 år och till nyanlända utan gymnasieexamen. Lönen ska uppgå till 70 procent av rådande ingångslön i branschen, upp till ett tak på 21 000 kronor i bruttolön per månad. 30 procent av arbetstiden ska, enligt förslagsställarna, användas för att lära sig arbetet eller till utbildning. Det arbetsrättsliga skyddet ska motsvara provanställning i två år, som övergår i tillsvidareanställning därefter.

Om en person byter arbetsgivare ska tiden fortsätta att räknas ner. Arbetsgivaravgiften slopas i tre år inom ramen för anställningsformen. Anställningsformen ska också kunna kombineras med nystartsjobb. En central punkt i förslaget är att staten ingriper i lönebildningen genom att tvinga fram en lön under rådande kollektivavtal.^[93]

Mest utförligt är Alliansens förslag om inträdesjobb utvecklat i en gemensam riksdagsmotion, 2017/18:3177: ”Inträdesjobb riktar sig mot nyanlända, under de fem första åren i Sverige, samt ungdomar upp till 23 år utan fullständig gymnasieutbildning. Lönen uppgår till 70 procent av rådande ingångslön i branschen, upp till ett tak om 21 000 kronor i bruttolön per månad. 30 procent av arbetstiden anses därmed gå till utbildning eller att lära sig arbetet. /.../ För att sänka kostnaderna att anställa slopas arbetsgivaravgiften i tre år och anställningsformen kan samtidigt kombineras med nystartsjobb. Det krävs inget godkännande från parter eller Arbetsförmedling för att använda inträdesjobb, vilket gör det enkelt för arbetsgivaren att använda. Inträdesjobben kommer göra det möjligt för

92 ”Inga konkreta besked om utbildningsjobb”, Martina Frisk, *Arbetet*, 19/9 2017. <https://arbetet.se/2017/09/19/inga-konkreta-besked-fran-regeringen-om-utbildningsjobb/>

93 Beskrivningen är hämtad från ”Alliansen: Inträdesjobb – för fler”, Alliansens gemensamma webbsida, 15/8 2017. <http://www.alliansen.se/2017/08/alliansen-intradesjobb-for-fler-i-arbete/>. Se även: ”Hela Sverige ska jobba”, Motion till riksdagen, 2017/18:3592, Ulf Kristersson med flera (M). <https://data.riksdagen.se/fil/805B85DD-BF4E-4DD0-896F-AAB3ACCFD844>

fler att få en fot in på arbetsmarknaden, få värdefull erfarenhet och därmed kunna gå vidare i arbetslivet.”^[94]

Ekonomifakta, som ges ut av Svenskt Näringsliv, har räknat på de ekonomiska konsekvenserna av inträdesjobb. Slutsatsen är att inträdesjobben subventioneras av staten (genom slopad arbetsgivaravgift), men också finansieras av den anställda själv. Ekonomifakta summerar: ”Att reformen, genom den lägre lönen, till viss del bärs av individen själv är det som skiljer reformförslaget från tidigare varianter av subventionerade anställningar. Reformen blir på så vis en sorts kompromiss där både stat och arbetstagare bär en del av kostnaden/.../”^[95]

8.3. Centerpartiet

Allianspartiernas förslag om inträdesjobb har föregåtts av en rad tidigare idéer hos de borgerliga partierna. Sommaren 2016 förklarade Centerpartiet att det behövs lägre ingångslöner.^[96] Lägre ingångslöner ansågs av partiet underlätta för ”nyanlända” att komma ut i arbetslivet. I första hand, menade Annie Lööf, bör detta ske genom att arbetsmarknadens parter kommer överens om lägre löner, sker inte det behövs lagstiftning. Så här uttrycks resonemanget i debattartikeln i DN: ”Vi vädjade till parterna att teckna avtal om ingångsjobb, där nyanlända skulle kunna anställas till en lägre lön på sitt första arbete. Valet för dessa nyanlända står nämligen inte mellan en första hög eller låg lön, alternativet är en lite lägre första lön eller ännu lägre bidrag. Om inte parterna tar sitt ansvar kan vi tänka oss att gå fram med lagstiftning.”

Centerpartiets förslag utvecklades i promemorian ”Fler ingångsjobb för nyanlända” (2016).^[97] I den sammanfattas Centerns förslag i tre punkter:

”(1) Centerpartiet uppmanar arbetsmarknadens parter att komma överens om ett nytt avtal riktat direkt till nyanlända. Det behöver vara ett avtal som gör det möjligt att anställa med betydligt lägre ingångslöner än i dag.

(2) Om parterna tar sitt ansvar är Centerpartiet villiga att matcha avtalet med både sänkt inkomstskatt och arbetsgivaravgift upp till en viss lönesumma.

(3) Om parterna inte förmår att ta ansvar är vi beredda att lagstifta med syftet att få fram fler ingångsjobb.”^[98]

8.4. Liberalerna

Ett centralt dokument i sammanhanget är Liberalernas (dåvarande Folkpartiet) promemoria ”En delrapport från Folkpartiet: Stärkt arbetslinje i integrationspolitiken” från 2015.^[99] I den förordas en ”modernisering av de arbetsrättsliga reglerna”. I synnerhet trycker partiet på behovet av sänkta

94 Motion till riksdagen, ”Fler jobb och bättre fungerande arbetsmarknad”, 2017/18:3177, Jessica Polfjärd med flera (M, C, L och KD). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/fler-jobb-och-bättre-fungerande-arbetsmarknad-_H5023177

95 ”Vad är ett inträdesjobb?”, Isabelle Galte Schermer, *Ekonomifakta*, 24/8 2017. <https://www.ekonomifakta.se/Artiklar/2017/augusti/intradesjobb>

96 ”Nyanlända tjänar på enkla jobb med lägre ingångslön”, Annie Lööf med flera, *DN Debatt*, 3/7 2016. <https://www.dn.se/debatt/nyanlanda-tjanar-pa-enkla-jobb-med-lagre-ingangslon/>

97 <https://www.centerpartiet.se/download/18.4a0ca8b9157fc9e04972f39/1477899878814/Fler-ingangsjobb-för-nyanlända.pdf>

98 Ibid.

99 https://www.liberalerna.se/wp-content/uploads/integration_jobb.pdf

ingångslöner: ”Även frågan om ingångslöner är av stor vikt för utrikes föddas etablering på arbetsmarknaden. Höga lägsta löner slår hårdast mot dem som saknar yrkeserfarenhet eller t.ex. har bristande språkkunskaper.”^[100]

Året därpå, 2016, konkretiserade Liberalerna (nu hade namnbytet skett) förslagen i rapporten ”Alla ska med – Startjobb med lägre lön, låg inkomstskatt och avskaffande av arbetsgivaravgifter”.^[101] Åter igen är argumentationen inriktad på hur det ska bli lättare för unga och nyanlända att etablera sig på arbetsmarknaden. Därefter presenteras Liberalernas lösning, startjobb. Partiet hävdar att det bästa är att arbetsmarknadens parter kommer överens om ett avtal som ”tydligt breddar arbetsmarknaden”, om inte det sker kommer ”Liberalerna ta det ansvar parterna inte vill bära”.^[102]

Så här beskriver Liberalerna startjobben: ”Den nya anställningsformen ska vara enkel och rättighetsstyrd. Den ska inte kräva godkännande av Arbetsförmedlingen eller arbetsmarknadens parter. Av det följer att kollektivavtal inte behövs. Vi avser att i lag reglera att arbetstagarens och arbetsgivarens rätt att använda sig av anställningsformen genom kollektivavtal inte går förhandla bort. /.../ Den nya anställningsformen ska omfatta personer upp till 23 års ålder eller under de första fem åren efter det första beslutet om uppehållstillstånd.

I ett startjobb ska månadslönen vara mellan 14 000 och 16 000 kronor. Inga arbetsgivaravgifter ska utgå och kollektivavtalade försäkringar ska inte behöva betalas. /.../

För den enskilde innebär lönenivån en månadslön efter skatt på ca 11 500 kronor med dagens beskattning. Vi är inom ramen för en samlad skattereform beredda att ytterligare sänka beskattningen vid dessa inkomstnivåer. Inkomsten är pensionsgrundande då staten täcker upp inbetalningarna.”^[103]

8.5. Kristdemokraterna

Kristdemokraternas tidigare förslag kallades introduktionsanställning. Det lanserades av Ebba Busch Thor i SvD i februari 2016: ”En sådan anställning är precis som en vanlig anställning med den enda skillnaden att ingångslönen får vara 75 procent av lägsta lön eller ingångslön enligt kollektivavtal. Detta bygger på att 25 procent av arbetstiden är utbildning som arbetsgivaren ansvarar för. Under introduktionsanställningen omfattas personen av LAS. Detta ökar arbetsgivarens intresse av att få en så bra utbildad medarbetare som möjligt. En introduktionsanställning kan vara i max fem år.”^[104]

I artikeln understryker Ebba Busch Thor att introduktionsanställningen inte ska uppfattas som en arbetsmarknadsåtgärd, den ska dock vara möjlig att kombinera med nystartsjobb. Hon skriver vidare att anställningarna inte ska omfatta yrken som kräver eftergymnasial utbildning eller där lägsta lönen överstiger 22 000 kronor. Av konkurrensskäl ska inte heller arbetsgivare kunna ha fler introduktionsanställda än vanligt anställda.^[105]

100 Ibid.

101 <https://www.liberalerna.se/wp-content/uploads/startjobb-pm.pdf>

102 Ibid.

103 Ibid.

104 ”KD: Vi föreslår en helt ny anställningsform”, Ebba Busch Thor, SvD, 8/2 2016. <https://www.svd.se/kd-vi-foreslar-en-helt-ny-anstallningsform>

105 Ibid.

8.6. Moderaterna

Moderaternas föregångare till inträdesjobben går under namnet ”första jobbet-anställning”. Förslaget presenterades av Anna Kinberg Batra och Tomas Tobé på DN Debatt sommaren 2015.^[106] Kärnan i förslaget var att det skulle bli möjligt att göra ett avdrag från skatten på 2 000 kronor i månaden vid en första jobbet-anställning. Förslaget kunde därför med fog betraktas som ytterligare ett jobbskatteavdrag. Första jobbet-anställning skulle, enligt förslagsställarna, bli en ny anställningsform i las. Första jobbet-anställningen skulle dessutom innehålla vissa utbildningsinslag. Arbetsgivaren och arbetstagaren fick i uppgift att komma överens om vilka utbildningsbehov som skulle behöva täckas. Första jobbet-anställning skulle vidare vara öppen för hela arbetsmarknaden, oavsett om arbetsgivaren slutit kollektivavtal eller inte. Det moderata förslaget riktade sig följaktligen inte specifikt till unga eller nyanlända, utan till alla som får en första anställning. Anna Kinberg Batra och Tomas Tobé konstaterade i DN: ”Moderaterna tänker bryta det nya utanförskapet. Därför är vi beredda att ta de nya steg mot mer flexibilitet och förändringar i arbetsrätten som förstajobbet-anställning innebär.”^[107]

Vid denna tidpunkt rådde oenighet mellan Moderaterna och de övriga allianspartierna. Centern, Liberalerna och KD öppnade för att lagstifta om sänkta löner, något som Moderaterna tog avstånd från. I en intervju i DN 2016 kritiserade Jan Björklund den moderata hållningen.^[108] Björklund hänvisade till den höga arbetslösheten bland utrikes födda och menade att det därför var befogat att använda lagstiftning: ”Vi har olika uppfattning i den här frågan. Alternativet för de här lågutbildade invandrarna är att antingen ta något enklare jobb eller så kommer de att hamna i årtal av utanförskap och på bidrag. Där har vi uppenbarligen lite olika synsätt på hur allvarligt detta problem är.”^[109]

Moderaterna har presenterat ytterligare ett förslag i samma kategori, det som går under beteckningen trygghetsanställningar. I partimotion 2017/18:3592^[110] argumenterar partiet för att det är angeläget att arbetsmarknadens parter skapar nya typer av anställningar och ”gör det möjligt att i större utsträckning än i dag anpassa anställningskostnader efter produktivitet”.^[111] Om parterna inte kommer överens om sådana anställningar hävdar Moderaterna att det kan bli nödvändigt att med lagens hjälp införa en ny anställningskategori: ”Om parterna inte förmår att träffa avtal om enkla jobb kan en ny anställning – trygghetsanställning – som ger samma rättigheter som när man omfattas av kollektivavtal och fackföreningsmedlemskap inrättas.”^[112] Exakt vad trygghetsanställningarna innebär preciseras emellertid inte av Moderaterna. Det gör det också svårt att kritisera förslaget, innebär det exempelvis lagstadgade löner? Och hur skulle anställningsskyddet vara utformat?

106 ”Ny anställningsform gör det lättare att få första jobbet”, Anna Kinberg Batra & Tomas Tobé, *DN Debatt*, 13/8 2015. <https://www.svd.se/kd-vi-foreslar-en-helt-ny-anstallningsform>

107 Ibid.

108 ”Lag om lägre ingångslön splittrar allianspartierna”, Hans Olsson, DN, 17/3 2017. <https://www.dn.se/arkiv/nyheter/lag-om-lagre-ingangslon-splittrar-allianspartierna/>

109 Ibid.

110 Motion till riksdagen, ”Hela Sverige ska jobba”, 2017/18:3592, Ulf Kristersson med flera (M). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/hela-sverige-ska-jobba_H5023592

111 Ibid.

112 Ibid.

8.7. Sverigedemokraterna

I SD:s ”Inriktningsprogram för arbetsmarknaden” från 2011 återfinns för första gången partiets förslag om lärlingsjobb: ”Lärlingsjobben skulle möjliggöra för en arbetsgivare att anställa en ung lärling till 75% av ingångslön och där provanställning kan ges i tolv månader i stället för dagens sex. 50 000 lärlingsjobb är en satsning för att bryta ungdomsarbetslösheten och att stärka ungdomars konkurrenskraft på en arbetsmarknad som i allt högre grad präglas av låglönekonkurrens och diskrepans mellan faktiskt behov och tillgång på kompetens.”^[113]

Enligt programmet ska de lägre lönekostnaderna för lärlingsjobben åstadkommas genom sänkta arbetsgivaravgifter. I argumentationen motiveras lärlingsjobben med att det ofta är svårt för ungdomar att komma in på arbetsmarknaden – men inget nämns om utrikes födda eller nyanlända.^[114] Av programmet framgår inte heller om partiet förordar att använda lagstiftning för att hålla tillbaka lönenivåerna. Hur det tekniskt ska gå till förklaras över huvud taget inte.

När SD:s ekonomiska talesperson Oscar Sjöstedt hösten 2016 förklarar i SvD att partiet har ett nytt förslag om lärlingsanställningar så är förslaget alltså inte helt nytt, det ska däremot komma att utvecklas.^[115] I SD:s riksdagsmotion 2017/18:2526 sker en konkretisering: ”En helt ny anställningsform bör införas, i lag: lärlingsanställning. Rent juridiskt bör den jämföras med nuvarande provanställning, men ska kunna gälla högst 3 år. Lärlingssystemet inriktar sig i första hand mot ungdomar som börjar på gymnasiet, men bör vara öppet för äldre som av olika skäl inte slutfört sin gymnasieutbildning. /.../ Den nya anställningsformen som vi föreslår – lärlingsanställning – måste betraktas som en slagshybrid mellan det offentliga och det privata så avseende just denna anställningsform bör politiken sätta upp vissa regler:

1. Arbetsgivaren är helt befriad från att betala arbetsgivaravgifter. Ska betalas ut i efterhand som ett stöd till arbetsgivaren.
2. Lärlingsanställningen jämföras med en provanställning /.../.
3. En minimilön per månad lagfästs, och är tillika ’fredad’, det vill säga den ersätter inte gymnasieexamen eller försörjningsstöd. En person som saknar gymnasieexamen och uppstår försörjningsstöd har således mycket starka incitament att färdigställa sin examen under tiden för lärlingsutbildning hos ett företag.
4. Reformen finansieras helt och hållet genom att slopa Nystartsjobben.”

^[116]

I motionen motiveras lärlingsjobben återigen med att det ska bli lättare för ungdomar att gå in på arbetsmarknaden. Några skrivningar om utrikes födda eller nyanlända finns inte. Jämfört med de tidigare formuleringarna i det arbetsmarknadspolitiska programmet finns flera intressanta förändringar. En är att tiden för anställningen utvidgats, i programmet

¹¹³ https://sd.se/wp-content/uploads/2013/08/inriktningsprogram_arbetsmarknad.pdf

¹¹⁴ Ibid.

¹¹⁵ ”Så kommer vi åt utanförskapet”, Oscar Sjöstedt, *SvD*, 5/10 2016. <https://www.svd.se/sd-sa-kommer-vi-at-utanforskapet>

¹¹⁶ Motion till riksdagen, ”Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv”, 2017/18:2626, Sven-Olof Sällström med flera (SD). <https://data.riksdagen.se/fil/06ED55AE-3A48-49D0-A514-F59984460237>

kunde den vara högst tolv månader, i riksdagsmotionen har den perioden utvidgats till tre år. Det är en lång period om lärlingsanställningen rättsligt ska likställas med provanställningar. Vid en provanställning har nämligen arbetsgivaren rätt att när som helst avbryta anställningen. En annan förändring jämfört med det arbetsmarknadspolitiska programmet är att SD i motionen tydligt deklarerar att minimilönen ”lagfästs”.^[117] När Jimmie Åkesson blir intervjuad i tidningen *Arbetet* i maj 2018 visar det sig att han inte själv känner till att partiet driver att minimilönerna i lärlingsanställningarna ska vara lagstiftade.^[118] Till *Arbetets* reporter frågar han: ”Står det lagstadgad minimilön verkligen?” Sedan tar han med hjälp av mobilen kontakt med en av partiets pressekreterare och får svaret, jo i partiets motion står det att SD förespråkar att ”en minimilön per månad lagfästs”.^[119] SD vill finansiera lärlingsanställningar genom att ta bort nystartsjobben. Vidare vill partiet ta bort instegsjobben, den arbetsmarknadsåtgärden riktar sig specifikt till nyanlända vilket SD anser vara diskriminerande.^[120]

8.8. Socialdemokraterna

Socialdemokraterna menar att arbetsmarknadens parter och inte staten ska besluta om lönenivåer. Det innebär att Socialdemokraterna säger nej till förslag om att lagstifta om lägre ingångslöner.^[121] Socialdemokraterna betonar vidare att sänkta ingångslöner för en avgränsad grupp oundvikligen kommer att leda till en lönepress nedåt för andra arbetstagare inom samma yrken.^[122]

8.9. Miljöpartiet

Miljöpartiet vill inte lagstifta om lägre ingångslöner. Kostnaderna för att anställa ska i stället minskas genom sänkta arbetsgivaravgifter och att sjuklöneansvaret ska avskaffas för små företag.^[123]

8.10. Vänsterpartiet

Vänsterpartiet anser att det offentliga ska stå för sänkta lönekostnader för de grupper som av olika skäl har svårt att få jobb. Partiet accepterar inte sänkta löner för vissa grupper. Det leder, enligt Vänsterpartiet, till ökad fattigdom och större klyftor i samhället. Sänkta löner riskerar dessutom att bidra till en press nedåt på lönerna för andra grupper på arbetsmarknaden.^[124]

117 Ibid.

118 ”Jimmie Åkesson: Partipolitik i facket är direkt fel”, Karl Martinsson, *Arbetet*, 17/5 2018. <https://arbetet.se/2018/05/17/jimmie-akesson-partipolitik-i-facket-ar-direkt-fel/>

119 Ibid.

120 Motion till riksdagen, ”Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv”, 2017/18:2626, Sven-Olof Sällström med flera (SD). <https://data.riksdagen.se/fil/06ED55AE-3A48-49D0-A514-F59984460237>

121 Socialdemokraternas webbsida, 2018. <https://www.socialdemokraterna.se/aktuellt/nyhetsarkiv/forbatrat-mottagande-och-kortare-vagar-till-arbete/>

122 ”Så resonerar partierna om arbetsmarknaden”, Niklas Gedda & Rufus O Jägemar, SVT, 20/4 2018. <https://www.svt.se/nyheter/val2018/sa-resonerar-partierna-om-arbetsmarknaden>

123 Ibid.

124 Ibid.

8.11. Kommentarer

Av de tidigare allianspartiernas förslag (Centerns ingångsjobb, Liberalernas startjobb, KD:s introduktionsanställningar och Moderaternas första jobb-ansättningar) ligger den liberala idén om startjobb närmast det gemensamma förslaget om inträdesjobb. Liberalerna har med andra ord fått ett stort inflytande över allianspolitiken, trots att partiet är näst minst inom Alliansen.

Det parti som gjort den tydligaste förflyttningen är Moderaterna. Plötsligt accepterar partiet att lagen används för att påverka lönenivåerna, något som tidigare var otänkbart. Skiftet i Moderaternas politik kom parallellt med Ulf Kristerssons maktövertagande i slutet av sommaren 2017. Visserligen var det Anna Kinberg Batra som presenterade förslaget om introduktionsjobben tillsammans med partiledarna från de övriga allianspartierna. Men vid det tillfället hade hon bara en vecka kvar som partiordförande, sedan tvingades hon avgå. Svängningen inom Moderaterna kan med andra ord uppfattas som ett sista försök från Anna Kinberg Batra att blidka de ”klassiska” Moderaterna.

Från fackligt håll finns en stark kritik mot Alliansens förslag om inträdesjobb. Förslaget jämförs med LO:s idé om utbildningsjobb, som i sin tur legat till grund för LOs och Svenskt Näringslivs gemensamma förslag om etableringsjobb. I utbildningsjobben ingår moment av studier som ska finansieras genom studiestöd. I övrigt ska avtalsenlig lön råda för tiden då arbetstagarna arbetar.

På tre punkter kritiserar LO inträdesjobben och förklarar varför förslaget om utbildningsjobb är att föredra:

1. Facket och arbetsgivare ska sätta lönerna – inte politiker! Alliansens inträdesjobb bryter befintliga kollektivavtal och hotar den svenska modellen. Här finns dessutom en maxgräns för hur mycket en person kan tjäna – en inskränkning som är unik inte bara i Sverige utan också internationellt.

2. Problemet är inte brist på jobb, det är brist på kompetens. Många arbetsgivare vittnar om hur svårt det är att hitta kompetens. Det är stor brist på yrkesutbildade personer, som kockar, snickare och undersköterskor. I Alliansens förslag finns inga krav på utbildningens innehåll eller kvalitet. Inget tyder på att inträdesjobben skulle lösa kompetensbristen på arbetsmarknaden.

3. Alliansens förslag om inträdesjobb betyder 100 procent jobb till 70 procent av lönen. För många kommer den lönen inte att vara möjlig att leva på.^[125]

En annan intressant kritik kommer från TCO:s samhällspolitiska chef Samuel Engblom. Han påpekade 2016 att Liberalernas förslag om startjobb och Centerpartiets om ingångsjobb skulle bli dyrare för arbetsgivaren än de redan existerande nystartsjobben.^[126]

I ett annat blogginlägg påpekar Samuel Engblom att inget parti har

125 ”Utbildningsjobb versus inträdesjobb”, LO:s webbsida, 4/11 2018. http://www.lo.se/start/nyheter/utbildningsjobb_vs_intradesjobb (texten är förkortad och inte ett direkt citat).

126 ”Räknar man är låglönejobben dyrare för arbetsgivaren”, Samuel Engblom, *Utredarna.nu*, 15/2 2016. <http://www.utredarna.nu/samuelengblom/2016/02/15/raknar-man-ar-laglonejobben-dyrare-for-arbetsgivar-na/>

beskrivit hur det skulle gå till att lagstifta om lägre löner. Engblom skriver: ”Många länder har lagstadgade minimilöner. Dessa säger dock vad lönen minst måste uppgå till. Det är fritt fram såväl för arbetsmarknadens parter som för enskilda arbetsgivare och arbetstagare att avtala om högre löner. /.../ Det som skulle krävas för att lagstiftningsvägen genomdriva sänkta ingångslöner för unga och nyanlända är en lagstiftning som skapar en anställningsform med en viss angiven lön, samtidigt som arbetsgivare och fackliga organisationer förbjuds att avtala om bättre löner för den aktuella målgruppen. Lagstiftningen skulle behöva säga att kollektivavtal som innehåller bestämmelser om minimivillkor som berör nyanlända eller personer under 23 år och som är mer förmånliga /.../ är ogiltiga i de delarna.”^[127]

En central kritik av både Alliansens förslag till inträdesjobb och SD:s förslag till lärlingstjänster är att lönerna skulle pressas ner. För arbetstagaren innebär Alliansens förslag att de skulle få ut 70 procent av de nuvarande ingångslönerna. I arbeten där ingångslönerna redan från början är låga skulle lönerna pressas ner till en nivå som det knappast går att leva på. Ett fackförbund som i dag har många lågavlönade är Hotell- och restaurangfacket (HRF). Enligt avtalet mellan HRF och Almega inom branschområdet nöjen (för anställda vid bland annat nöjesparker och tivolin) är ingångslönen för en heltidsarbetande arbetstagare som fyllt 20 år 19 131 kronor i månaden.

Redan i dag är det ofta svårt att leva på denna lön, särskilt för en arbetstagare med familj. Dessutom får många av dessa anställda inte jobba heltid. I branschen är det vanligt med anställningsformen »enstaka dagar« vilket drar ner inkomsten ännu mer. Vad händer om lönen pressas ner ännu mer? Vad händer om den minskas till 70 procent av den tidigare nivån, det vill säga till 13 392 kronor i månaden?

I en studie från Arena Idé har utredarna Shadé Jalali och Per Lindberg beräknat de nödvändiga levnadskostnaderna för olika typer av hushåll i Sverige.^[128] Slutsatsen är att det med nöd och näppe går att klara sig på dagens lägstalöner förutsatt att arbetstagarna får arbeta heltid. Med en sänkning av de lägsta lönerna blir ekvationen omöjlig. Utredarna skriver att det slår sönder möjligheterna till ett »anständigt« liv.

I en annan studie, utgiven av Katalys och skriven av Enna Gerin, ges argument för att sänkta löner och urholkad välfärd skapar parallellsammhällen som försvårar integrationen.^[129] Tvärtom är generell välfärd enligt den nordiska modellen den bästa vägen för att integrera nyanlända.

Ett lika viktigt argument är att sänkta ingångslöner skulle fungera som ett sänke när det gäller löner och arbetsvillkor på arbetsmarknaden i stort. Arbetsmarknadsforskare är överens om att denna effekt existerar, men är oense om hur stark den är. Särskilt stor är emellertid risken att få lönen nedpressad om arbetstagaren redan från början har en svag ställning på arbetsmarknaden.^[130]

127 ”Svårt att lagstifta om sänkta löner”, Samuel Engblom, *Utredarna.nu*, 21/2 2016. <http://www.utredarna.nu/samuelengblom/2016/02/21/svart-att-lagstifta-om-sankta-loner/>

128 *Ett anständigt liv*, Shadé Jalali & Per Lindberg, Arena Idé, 2016. <http://digi.arbark.se/bibliotek/tankesmedjor/arenaide/jalali-anstandigtliv-2016.pdf>

129 *Med integrationen som murbräcka*, Enna Gerin, Katalys, 2017. https://www.katalys.org/wp-content/uploads/2017/10/Katalys_No-37.pdf

130 Se exempelvis ”Sänkta löner för några sänker lönerna för fler”, LO-ekonomerna Anna-Kirsti Löfgren &

Låt oss anta att en person söker ett jobb på en nöjespark där lönen är 19 131 kronor i månaden, men arbetsgivaren kan i stället välja att anställa en arbetstagare med inträdesjobb där lönen skulle vara 13 392 kronor. Hur ska den första personen övertyga arbetsgivaren om att hen är den mest lämpliga? Ofrånkomligen ligger det nära till hands att ställa upp på obekväma arbetstider och stressiga arbetsuppgifter. Förhandlingsläget är i stort sett lika med noll. På sikt är det också troligt att ingångslönen kommer att pressas ner. Om få arbetsgivare vill anställa till kollektivavtalsreglerad minimilön och många föredrar den lägre lönen kopplad till inträdesjobben, ja då undermineras den fackliga förhandlingspositionen.

Allianspartierna och SD vägrar emellertid att erkänna mekanismen att sänkta löner för vissa jobb också kommer att påverka löner och villkor för andra arbeten. Denna blindhet är förvånande. I synnerhet eftersom Alliansen påstår att de vill stärka marknadskrafterna – men allianspartierna verkar inte själva förstå hur marknadskrafterna fungerar.^[131]

Sänkta ingångslöner skulle dessutom minska arbetsgivarens incitament för att investera i ny teknik och att kompetensutbilda personalen – det blir helt enkelt mer lönsamt att anställa fler arbetstagare till låga löner. På sikt undergräver detta produktiviteten i samhället.

Det återkommande argumentet för ökade löneklyftor – där sänkta ingångslöner utgör en ingrediens – är att det bidrar till att pressa ner arbetslösheten. Tanken är att det måste bli ännu billigare att anställa kortutbildade arbetstagare. En alternativ strategi är i stället att satsa kraftigt på utbildning. Det ska samtidigt erkännas att den vägen har sina svårigheter, ibland tar det orimligt lång tid att nå arbetslivet. Lägre ingångslöner och ökade löneklyftor är dock ingen kungsväg till lägre arbetslöshet. Bland EU-länderna råder ingen korrelation mellan större löneklyftor och lägre arbetslöshet.^[132] Inom OECD finns över huvud taget en betoning av det inte råder någon spänning mellan ekonomisk produktivitet och jämlikhet. Däribland hävdar OECD att anställningsskydd, stimulerande jobb och delaktighet bidrar till att stärka samhällsekonomin.^[133]

Torbjörn Hällö, *Arbetet*, 28/2 2018. <https://arbetet.se/2018/02/23/sankta-loner-for-nagra-sanker-lonerna-for-fler/>

131 För likartade resonemang se: ”De privilegierade viftar bort risken att löner pressas ned”, Marika Lindgren Åsbrink, *Dagens Samhälle*, 16/5 2018. <https://www.dagenssamhalle.se/kronika/de-privilegierade-viftar-bort-risken-att-loner-pressas-ned-22158>

132 *Understanding the Socio-Economic Divide in Europe*, Background report, 26 January, 2017, OECD. <https://www.oecd.org/els/soc/cope-divide-europe-2017-background-report.pdf>

133 *Good Jobs For All In A Changing World Of Work: The OECD Jobs Strategy*, OECD, 2018. <http://www.oecd.org/mcm/documents/C-MIN-2018-7-EN.pdf>. Se även hur TCO:s samhällspolitiska chef Samuel Engblom kommenterar rapporten: <https://www.tco.se/tco-bloggar/bloggare/samuel-engblom/oecd-jobs-strategy-2018/>

9. Hyvlade tjänster

9.1. Bakgrund

När anställda sägs upp måste arbetsgivare följa lagen om anställningskydd (las). Det innebär bland annat att företaget måste förhandla med facket och följa de turordningsregler som finns i las. Den som anställts sist ska sägas upp först. Hyvling innebär att arbetsgivare ger de anställda färre arbetstimmar – i stället för att säga upp. Hyvling innebär med andra ord att arbetsgivaren gör om befintliga tjänster så att antalet arbetstimmar blir mindre och lönen därmed lägre.

Genom hyvling av arbetstid kan arbetsgivaren kringgå turordningsregler och uppsägningstid. Hyvling kan göras plötsligt, utan förvarning och när det sker finns inget trygghetssystem för dig som anställd.

Coop Forum i Örebro hyvlade de anställdas tjänster 2014. Flera fackliga organisationer protesterade och Handels drev frågan i Arbetsdomstolen (AD), men AD gav arbetsgivaren rätt. Enligt AD stred inte hyvlingen mot las. Efter AD:s beslut har hyvlingar förekommit inom en rad branscher, däribland på vård- och omsorgsföretag. Kvinnor och utrikesfödda har drabbats särskilt ofta av hyvling.

Problemet med hyvling lyftes i en gemensam motion från Fastighets, Handels, HRF, Kommunal och Seko i samband med LO-kongressen 2016. Kongressen beslutade att LO ska verka för en lagändring för att motverka hyvling.^[134]

9.2. Moderaterna

Partiet har inte drivit frågan om hyvlade tjänster och inte föreslagit några åtgärder för att få bort hyvlade tjänster. Till *Dagens Arena* har Moderaterna svarat att partiet i dagsläget inte har några ”förslag om ändrade regler”.^[135]

9.3. Liberalerna

Partiet försvarar möjligheten till hyvling. Till *Dagens Arena* har partiet svarat: ”Arbetsgivare ska självklart erbjuda goda villkor åt arbetstagarna men Liberalerna anser att det är bättre att erbjuda en tjänst med färre timmar än ingen tjänst alls.”^[136]

Liberala ungdomsförbundet (LUF) har agerat i frågan om hyvling genom att gå emot den fackliga kampanjen som drivits med hjälp av hashtaggen #slutahyvla. LUF har publicerat en Twitter-video med budskapet ”Vi vill hyvla facket”. I en kommentar svarade LUF att LO-förbund kör kampanjen #slutahyvla, ”det gör inte vi”. ”Vi vill #hyvlafacket – det är bättre att gå ned i tid än att förlora jobbet.”^[137]

134 Källor: *Hyvla bort hyvlade tjänster*, Mats Wingborg, Katalys, 2017. https://www.katalys.org/wp-content/uploads/2017/03/katalys_no_36.pdf. ”Vad är hyvling”, HRF:s webbsida, 2018. <https://www.hrf.net/nyheter/faq/vad-ar-hyvling/>

135 ”M: Lagg ner Arbetsförmedlingen”, Alicia Heimersson, *Dagens Arena*, 3/6 2018. <http://www.dagensarena.se/innehall/m-lagg-ner-arbetsformedlingen/>

136 ”L: Hellre sänkt skatt på arbete än avdrag för fackföreningsavgift”, 3/6 2018. <http://www.dagensarena.se/innehall/l-hellre-sankt-skatt-pa-arbete-avdrag-fackforeningsavgift/>

137 ”Här hånar LUF de som fått sina tjänster hyvlade”, Lucas De Vivo, *ETC*, 30/3 2018. <http://www.dagensarena.se/innehall/l-hellre-sankt-skatt-pa-arbete-avdrag-fackforeningsavgift/>

9.4. Centerpartiet

Centern har inte yttrat sig i frågan om hyvling. När partiet får en specifik fråga om hyvling av *Dagens Arena* blir svaret undvikande: ”Vi ser ett stort behov av att dörren till jobb kan öppnas för fler och har därför föreslagit en arbetsmarknadskommission som ska ta ett samlat grepp kring lagstiftningen på arbetsmarknaden.”^[138]

9.5. Kristdemokraterna

KD har inte kommit med några förslag om hyvling. På en fråga från *Dagens Arena* svarar partiet att parterna ”bör komma överens om” frågan.^[139]

9.6. Sverigedemokraterna

SD har inte kommit med några förslag om hyvling. På en fråga från *Dagens Arena* om hyvling bör få finnas kvar svarar partiet ”ja”.^[140]

9.7. Socialdemokraterna

I Ny handlingsplan för en trygg arbetsmarknad, 2018, säger Socialdemokraterna nej till hyvling.^[141] Enligt partiet ska anställningsskyddet omfatta de timmar som finns på anställningskontraktet. Uppsägningstid och turordningsregler ska gälla oavsett av vilken anledning arbetstiden minskas. Däremot framgår inte hur Socialdemokraterna ska uppnå målet, om det ska ske genom lagstiftning eller genom uppgörelser mellan parterna på arbetsmarknaden. Hittills har partiet inte föreslagit någon lagstiftning. I samband med att programmet lanserades yttrade Stefan Löfven: ”Jag tycker genuint illa om att en arbetstagare från en dag till en annan kan få reda på att denne inte längre har heltid och att lönen därmed halveras.”^[142]

De två socialdemokratiska riksdagsledamöterna Helén Pettersson och Annelie Karlsson har i riksdagen ställt frågor till den socialdemokratiska arbetsmarknadsministern Ylva Johansson då hon med anledning av ökningen av hyvlade tjänster anser att det finns behov av att ändra las. Ylva Johanssons svar visar att hon anser att hyvling är ett problem, men att frågan bör lösas av arbetsmarknadens parter.

Riksdagsledamoten Annelie Karlsson hävdade tvärtom att om de fackliga organisationerna blir tvungna att få bort hyvlade tjänster genom förhandlingar är risken att de tvingas att ge upp andra krav: ”Lagstiftaren lägger bottenplattan, och parterna bygger på. Det är den ordningen vi har. /.../ Det visas ju i praktiken att arbetsgivare har haft en vilja att göra de här hyvlingarna, och det innebär i förhandlingen att fackföreningarna eventuellt kommer att behöva sälja någonting annat för att få in detta i kollektivavtalen. Så

138 ”C: Inför en resultatbaserad arbetsförmedlarpeng”, Alicia Heimersson, *Dagens Arena*, 3/6 2018. <http://www.dagensarena.se/innehall/c-infor-en-resultatbaserad-arbetsformedlarpeng/>

139 ”KD: Inför avdragsrätt för a-kasseavgiften”, Alicia Heimersson, *Dagens Arena*, 3/6 2018. <http://www.dagensarena.se/innehall/kd-infor-avdragsratt-kasseavgiften/>

140 ”SD: Inga särlösningar som grundar sig på födelseland”, Alicia Heimersson, *Dagens Arena*, 3/6 2018. <http://www.dagensarena.se/innehall/sd-inga-sarlosningar-som-grundar-sig-pa-fodelseland/>

141 ”Ny handlingsplan för en trygg arbetsmarknad”, Socialdemokraterna, 30/5 2018. https://www.socialdemokraterna.se/globalassets/aktuellt/press-pm_180530.pdf

142 ”S lovar tryggare arbetsmarknad”, TT, bland annat publicerat i *SvD*, 30/5 2018. <https://www.svd.se/ekot-s-vill-ta-bort-allman-visstid>

fungerar ju förhandlingar i praktiken. Jag tycker att det är orimligt att fackföreningarna nu ska behöva strida för att få tillbaka den ordning som lagstiftningen har gett rätt till sedan 70talet.”^[143]

9.8. Miljöpartiet

Miljöpartiet är motståndare till hyvling, men deklarerar inte hur hyvlingen ska kunna minska. Till *Dagens Arena* hävdar partiet att frågan bör utredas: ”Vi har i regering tillsatt en utredning som ska ta fram förslag på hur anställningstryggheten kan stärkas när arbetsgivaren vill minska antalet timmar på anställningskontraktet.”^[144]

9.9. Vänsterpartiet

Vänsterpartiet vill lagstifta om ett förbud mot hyvling. I partiets valplattform står att ”så kallad hyvling, ska förbjudas i lag”. I en motion till riksdagen 2016/17 har Vänsterpartiet utvecklat resonemanget: ”Nackdelarna med hyvling är stora, inte minst för de arbetstagare som drabbas. Flera fackförbund har slagit larm om att deras medlemmar inte längre kan försörja sig på sina löner efter att sysselsättningsgraden hyvlats. Således blir en till synes enkel lösning för arbetsgivarna ett riktigt problem för samhället i allmänhet och för arbetstagarna i synnerhet. Att det går att hyvla tjänster vid arbetsbrist beror dels på att det räknas som skäligt omplaceringserbjudande att erbjuda samma tjänst (men till lägre sysselsättningsgrad), dels på att sysselsättningsgraden i sig inte skyddas genom LAS. /.../ Lagen (1982:80) om anställningsskydd bör ändras så att regelverket gällande arbetsbrist blir tillämpligt om en arbetsgivare avser att omreglera den anställdes sysselsättningsgrad.”^[145]

9.10. Kommentar

Allianspartierna och SD vill inte ändra i regelverket för att förhindra hyvlade tjänster. Socialdemokraterna och Miljöpartiet är motståndare till hyvlade tjänster. Det är dock oklart hur partierna vill komma till rätta med problemet, om det ska ske genom lagstiftning eller genom uppgörelser mellan parterna. Hittills har Socialdemokraterna förordat att frågan bör lösas av parterna, även om debatterna i riksdagen tyder på en viss opposition inom partiet. Miljöpartiet hänvisar till att frågan bör utredas. Vänsterpartiet anser att hyvlade tjänster bör förbjudas i lag genom en förändring av las.

143 Ibid.

144 ”MP: Høj taket i a-kassan”, Alicia Heimersson, *Dagens Arena*, 3/6 2018. <http://www.dagensarena.se/innehall/mp-hoj-taket-kassan/>

145 Motion till riksdagen, ”En starkare arbetsrätt för ökad trygghet i anställningen”, 2016/17:47, Jonas Sjöstedt (V) med flera. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/en-starkare-arbetsratt-for-okad-trygghet-i_H40247/html

10. Delade turer

10.1. Bakgrund

Delade turer innebär att arbetspass delas upp med ett längre obetalt mellanrum. Om ett dags- och ett kvällspass delas upp mellan två arbetstagare blir det två arbetstillfällen, men när en arbetstagare utför båda passen kallas det för delade turer. Delade turer finns ofta inom äldreomsorg och kollektivtrafik, men också inom den privata servicesektorn, som inom restaurangbranschen. Omkring 150 000 personer i Sverige uppges jobba i delade turer.^[146] Forskning visar att delade turer bidrar till stress och ohälsa.^[147] Det finns olika strategier för att minska delade turer. En är att få kommun- och landstingspolitiker att försöka få bort delade turer. En annan är att få bort delade turer genom överenskommelser mellan parterna. En variant på det är att se till att det blir dyrt för arbetsgivare att använda delade turer genom att arbetstagaren får ekonomisk kompensation. Ytterligare en möjlighet vore att föreslå lagstiftning mot delade turer. Det vanliga argumentet för att behålla delade turer är att det skulle bli för dyrt att avskaffa systemet.

10.2. Centerpartiet

Delade turer är inte en central fråga för de centrala partiapparaterna inom Alliansen. Det är svårt att över huvud taget hitta några uttalanden i frågan. Däremot förekommer det att allianspartierna på kommun- och landstingsnivå tar upp frågan. I exempelvis Region Kronoberg hävdar Centern att delade turer är en ”styggelse” och försöker att få bort de delade turerna från vården. Centern skriver: ”Trots att undersköterskorna är lediga mellan turerna, känner de sig inte lediga när arbetsdagen är uppsplittrad. De som har en bit att åka upplever att det inte är någon mening att ta sig hem, bara för att vända i dörren.”^[148]

Centern i Karlstad antog vidare ett valmanifest 2014 där ett av kraven var att försöka minska omfattningen av delade turer inom äldreomsorgen: ”C vill öka personaltätheten inom äldreomsorgen för att bland annat kunna minska delade turer och öka möjligheten till aktiviteter för omsorgstagarna.”^[149]

10.3. Liberalerna

Även Liberalerna har agerat i många kommuner och landsting för att minska förekomsten av delade turer, exempelvis i Kumla där partiet också driver frågan på sin webbsida under rubriken: ”Delade turer är inte bra för någon”.^[150] Så här berättar den nuvarande riksdagsledamoten Christina Örnebjär på webbsidan om sina tidigare erfarenheter av att ha jobbat på

146 Siffran är från 2014, den kan möjligen ha ändrats en aning. Någon senare statistik finns dock inte. Källa: ”Ett oskick med delade turer”, Karin Runblom med flera, SR, 10/3 2014.

147 ”Delade turer kan vara negativt för hälsan”, Sandra Lund, *Arbetet*, 2/12 2016. <https://arbetet.se/2016/12/02/delade-turer-kan-vara-negativt-for-halsan/>

148 ”Delade turer i arbetslivet – en styggelse”, Centerpartiet i Region Kronoberg, webbsida, odaterad artikel, <http://www.centerpartiet-regionkronoberg.se/delade-turer-i-arbetslivet-en-styggelse/>

149 ”Vård, omsorg och socialtjänst”, avsnitt i Centerpartiet Karlstads valmanifest 2014, 2014. <https://www.centerpartiet.se/lokal/varmland/karlstad/centerpartiet-karlstad/var-politik/vard-omsorg-och-socialtjanst>

150 ”Delade turer är inte bra för någon”, Christina Örnebjär, 21/3, 2014. <http://www.fpkumla.se/delade-turer-ar-inte-bra-for-nagon/>

Burger King: ”Inte kunde restaurangen ha full bemanning hela kvällen för några timmars rusch. Lösningen blev korta tre-timmarpass – tre timmar är, eller var då i alla fall, det kortaste man kan schemalägga någon – och delade pass. Jag kunde jobba på dagen, under lunchrusch, för att gå hem några timmar och så komma in vid tolv-tiden på natten. Ofta jobbade jag 10–19 och gick på igen 24–03.”^[151]

10.4. Kristdemokraterna

Likaså har KD drivit frågan om att få bort delade turer i kommuner och landsting, däribland i Falun. Frågan lyfts också fram på KD-Faluns webbplats: ”Det är oacceptabelt att vårdpersonalen tvingas att arbeta delade turer med många obetalda timmar emellan. De blir sjuka, stressade och familjelivet försvåras för många som motvilligt tvingas vara borta hemifrån 13 timmar och få betalt för 8 timmar i delade turer.”^[152]

10.5 Moderaterna

Det är svårare att hitta exempel på att Moderaterna drivit frågan om att få bort delade turer, men några exempel finns ändå, däribland i Vetlanda där den moderata gruppledaren Carina Bardh motionerat om att avskaffa de delade turerna. Motionen antogs och har senare lett till att kommunen antagit en handlingsplan för att få bort de delade turerna.^[153]

Moderaterna har också avfärdat förslag om att staten bör ingripa för att få bort de delade turerna. Frågan diskuterades utförligt i riksdagens arbetsmarknadsutskott i mars 2014. Vid det tillfället avfärdade moderaten Jessica Polfjärd alla tankar på en lagstiftning. Hon hävdade i stället att frågan bör lösas av arbetsmarknadens parter.^[154]

10.6. Sverigedemokraterna

SD vill avskaffa delade turer inom vård och omsorg. Partiet kallar ofta delade turer för ”ofrivilligt skiftarbete”. I en artikel i *Aftonbladet* hävdar partiledaren Jimmie Åkesson att ”många arbetar väldigt oregelbundet /.../ det är något som tär på hälsan, socialt liv och familjeliv”^[155]

I riksdagen har Sven-Olof Sällström med flera (SD) motionerat 2017/18 om en ”avveckling av ofrivilligt delade turer”.^[156] Det framgår dock inte hur det ska gå till att avskaffa de delade turerna. Partiet föreslår inte någon lagstiftning, så den troliga tolkningen är att detta ska ske genom beslut i kommuner och landsting.

Så här skriver SD i motionen: ”Delade turer, där personalen tvingas till långa, ofta obetalda håltimmar mellan två längre arbetspass, är ett

151 Ibid.

152 ”Förbjud delade turer med långa timmars obetalda uppehåll inom vården”, KD-Faluns webbplats, odaterad text. <http://wp.kristdemokraterna.se/falun/forbjud-delade-turer-med-langa-timmars-obetalda-uppehall-inom-varden-2/>

153 ”Slut på ofrivilliga delade turer”, webbplats för Moderaterna i Vetlanda, 23/2 2018. <http://moderater-navetlanda.se/nyheter/slut-pa-ofrivilliga-delade-turer/>

154 ”Svårt att lagstifta om delade turer”, Marcus Eriksson, SR, 13/3 2014. <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=5808635>

155 ”SD presenterar ny vårdpolitik”, Olof Svensson, *Aftonbladet*, 7/7 2017. <https://www.aftonbladet.se/nyheter/samhalle/a/GV5p4/sd-presenterar-ny-vardpolitik>

156 Motion till riksdagen, ”Arbetsmarknad”, 2017/18:2643, Sven-Olof Sällström med flera (SD). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/arbetsmarknad_H5022643

fenomen som tyvärr är ganska vanligt inom offentlig sektor. /.../ De dåliga arbetsvillkoren är en av huvudanledningarna till den hotande framtida bristen på vård- och omsorgspersonal. Det är uppenbart att kommunerna och landstingen inte förmår att lösa det här problemet på egen hand och att staten därför måste gå in med styrmedel och resurser. Sverigedemokraterna anser därav att delade turer bör avskaffas.”^[157]

SD:s krav på att staten ska öronmärka pengar för heltider inom offentlig sektor är inte ny. SD har tidigare lagt riksdagsmotioner på samma tema.^[158]

10.7. Miljöpartiet

Miljöpartiet driver frågan om en avveckling av delade turer i ett antal kommuner och landsting. I Karlstad har Miljöpartiet krävt att de delade turerna ska bort för att samarbeta med allianspartierna.^[159] Miljöpartiet har också tidigare krävt att staten utreder frågan om hur delade turer kan tas bort. I riksdagen har Miljöpartiet fått stöd från Vänsterpartiet när det gäller detta krav. Allianspartierna och Socialdemokraterna har däremot ansett att frågan bör lösas på kommun- och landstingsnivå och genom överenskommelser mellan parterna och inte genom lagstiftning.^[160]

10.8. Socialdemokraterna

Socialdemokraterna har drivit frågan om att få bort delade turer i många kommuner och landsting, däribland i Värmland, Blekinge, Östergötland, Västmanland och Kalmar.^[161] Socialdemokraterna har också konstant uttalat sig kritiskt mot de delade turerna. Så här uttryckte sig exempelvis arbetsmarknadsministern Ylva Johansson (S) 2014: ”Jag tycker det är ett oskick med delade turer, det är att slita ut människor så att man inte orkar med arbetet.”^[162]

I programmet Ny handlingsplan för en trygg arbetsmarknad, 2018, formulerar Socialdemokraterna kravet: ”Begränsa delade turer”.^[163] I en kommentar till programmet lovade Löfven ”kamp mot delade turer”.^[164]

Hittills har Socialdemokraterna varit motståndare till att frågan om delade turer ska regleras genom lagstiftning. I stället vill partiet stärka de fackliga organisationerna så att de kan göra bra uppgörelser med arbetsgivarna. Socialdemokraterna vill också att kommuner och landsting försöker minska omfattningen av delade turer.

Enligt Ylva Johansson handlar detta om resurser men också om hur offentlig verksamhet är organiserad: ”Det handlar om att satsa resurser i

157 Ibid.

158 Se bland annat: ”Svårt att lagstifta om delade turer”, Marcus Eriksson, SR, 13/3 2014. <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=5808635>

159 ”MP-krav: bort med delade turer”, Bengt Hedin, SVT Värmland, 12/9 2014. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/varmland/mp-s-krav-bort-med-delade-turer>

160 ”Svårt att lagstifta om delade turer”, Marcus Eriksson, SR, 13/3 2014. <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=5808635>

161 Se bland annat: ”Satsningar på omsorgen och skolan i Socialdemokraternas budget”, *Barometern*, intervjuer med Mikael Svanström med flera (S), 20/5, 2017. <http://www.barometern.se/nybro/socialdemokraterna-vill-slopa-delade-turer/>

162 ”Bred politisk kritik mot delade turer”, Karin Runblom, SR, 10/3 2014. <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=5805647>

163 ”Ny handlingsplan för en trygg arbetsmarknad”, Socialdemokraterna, 30/5 2018. https://www.socialdemokraterna.se/globalassets/aktuellt/press-pm_180530.pdf

164 ”Löfven lovade kamp mot delade turer”, Mats Gustafsson Hedenström, *Kommunalarbetaren*, 30/5 2018. <https://www.ka.se/lofven-lovade-kamp-mot-delade-turer>

verksamheten och organisera verksamheterna så att människor får rimliga arbetsvillkor.”^[165]

10.9. Vänsterpartiet

Vänsterpartiet har drivit frågan om att få bort delade turer i många kommuner och landsting, ofta har detta skett i samarbete med Socialdemokraterna och Miljöpartiet. I till exempel Lund har Vänsterpartiet formulerat en strategi för att de delade turerna ska kunna avvecklas inom en tvåårsperiod.^[166] I Umeå har Vänsterpartiet varit pådrivande för att slopa de delade turerna inom äldreomsorgen.^[167] I en motion till kommunfullmäktige skriver partiet: ”Att först jobba, sedan spendera några timmar på jobbet obetalt för att sedan kliva på samma arbetspass igen är verkligheten för många inom äldreomsorgen. För att kompensera bristande ork går många då ner till deltid, och konsekvensen av det är en pension som sedan inte går att leva på.”^[168]

Vänsterpartiet har vidare tagit fram ett särskilt kommunalpolitiskt handlingsprogram med fakta om delade turer och förslag på hur frågan kan drivas på kommunal nivå.^[169] Partiet betonar vidare att starka fackföreningar får det enklare att få bort de delade turerna.

I riksdagen har Vänsterpartiet krävt att det tillsätts en offentlig utredning för att undersöka hur de delade turerna ska tas bort.^[170] Även i riksdagsmotioner som föreslår förbättringar inom äldreomsorgen har partiet lyft frågan om att få bort de delade turerna.^[171] Inte heller Vänsterpartiet har dock föreslagit att delade turer ska förbjudas i lag.

10.10. Kommentarer

Samtliga riksdagspartier erkänner att delade turer är ett problem som skapar stress och ohälsa. Samtidigt finns inget parti som vill förbjuda delade turer i lag, även om både Miljöpartiet och Vänsterpartiet har föreslagit att staten bör utreda hur de delade turerna ska kunna avskaffas.

I stället har frågan om att minska de delade turerna blivit en stor politisk fråga på kommun- och landstingsnivå, inte minst mot bakgrund av att delade turer är vanligt inom vård och omsorg och i synnerhet inom äldreomsorgen. Samtliga partier har tagit lokala initiativ för att minska omfattningen av delade turer.

Att döma av rapporter från olika kommuner och landsting är förmodligen Socialdemokraterna och Vänsterpartiet särskilt aktiva i frågan,

165 ”Svårt att lagstifta om delade turer”, Marcus Eriksson, SR, 13/3 2014. <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=5808635>

166 ”Avskaffa delade turer inom två år”, Vänsterpartiet i Lund, webbsida, 15/1 2018. <http://www.lundavanstern.se/inlagg/avskaffa-delade-turer-inom-tva-ar/>

167 ”Vänstern vill slopa delade turer”, Clas Törner, SVT Västerbotten, 15/1 2016. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vasterbotten/vanstern-vill-slopa-delade-turer>

168 Ibid.

169 ”Rätt till heltid”, Vänsterpartiet i SKL, inte daterat. https://www.google.se/search?ei=PIMaW8TjF-WK-mgW9rZuQCg&q=V%C3%A4nsterpartiet+delade+turer+lagstiftning&oeq=V%C3%A4nsterpartiet+delade+turer+lagstiftning&gs_l=psy-ab.3...244499.246460.0.246730.12.12.0.0.0.0.249.1272.6j4j1.11.0...0...1c.1.64.psy-ab..1.10.1175...33i160k1.0.2VWX6LgDLeE

170 ”Svårt att lagstifta om delade turer”, Marcus Eriksson, SR, 13/3 2014.

171 Se exempelvis: Motion till riksdagen, ”Äldreomsorg – personalens utbildning”, 2016/17:478, Karin Rågsjö med flera (V). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/aldreomsorg---personalens-utbildning_H402478

men för att definitivt dra den slutsatsen skulle en närmare granskning behövas.^[172]

Sverigedemokraterna har i riksdagsmotioner krävt att staten ska ta ett ekonomiskt ansvar för att få bort de delade turerna inom den offentliga sektorn. Partiet har dock inte avsatt tillräckligt med medel för detta i den egna budgeten.

Parterna på arbetsmarknaden kan komma överens om att minska de delade turerna. Det betyder att starka fackföreningar underlättar för att få bort de delade turerna, något som understrukits av i synnerhet Socialdemokraterna och Vänsterpartiet.

172 Det framgår tydligt genom en internetbaserad sökning över partiernas agerande i frågan i olika kommuner.

11. Rätt till heltid

11.1. Bakgrund

En arbetsgivare kan anställa en arbetstagare på heltid eller deltid. En del av dem som arbetar deltid gör det ofrivilligt, det vill säga de önskar att få arbeta heltid. OFrivillig deltid innebär inte bara lägre inkomster utan också ett sämre skydd av socialförsäkringar där ersättningarna grundas på inkomstnivån. En del av dem som arbetar ofrivillig deltid kompenserar den lägre lönen genom att ha flera deltidsjobb. Det skapar ofta en splittrad vardag, stress och otrygghet.

Bland de politiska partierna råder olika syn på hur allvarligt problemet med ofrivilliga deltider är, men också på hur rätten till heltid ska kunna skärpas. En strategi är att använda lagstiftning, en annan att arbetsgivare och fackliga organisationer ska komma överens om att normen bör vara heltid och skriva in det i kollektivavtal. En tredje möjlighet är att normen om heltid införs inom den offentliga sektorn, den kan valda politiker styra genom direkta beslut.

11.2. Moderaterna

Partiet har svängt fram och tillbaka i synen på om heltid ska vara norm i arbetslivet. Under hösten 2011 införde Moderaterna, som då styrde i Stads- huset i Stockholm tillsammans med de övriga allianspartierna, en rätt för alla kommunalt anställda i staden att få arbeta heltid. SvD rapporterade att Moderaterna ”övertagit en klassisk vänsterfråga”.^[173] Den nya linjen var förankrad i partiledningen. Den 19 mars samma år skrev Moderaternas partisekreterare Sofia Arkelsten på SvD Brännpunkt att det var önskvärt att Moderaterna tar större ansvar som arbetsgivare och föreslog att varje moderatstyrd kommun bör införa en rätt till heltid.^[174] Redan året innan hade Moderaterna i en enkät i *Arbetet* svarat att partiet ”i beslutande församlingar ska verka för att det i offentligt styrd verksamhet erbjuds möjlighet till heltid”. Den uppfattningen kom alltså Arkelsten att driva ännu längre.^[175]

Under 2014 bytte emellertid Moderaterna linje och deklarerade att det var för dyrt att införa heltid som norm. Den nya linjen ledde till hård kritik från fackligt håll. I en artikel ställde Kommunals ordförande Annelie Nordström frågan ”varför ratar M rätt till heltid?”.^[176] Efter omsvängningen har Moderaterna inte drivit frågan om att heltid ska vara norm i arbetslivet.

11.3. Kristdemokraterna

Partiet har uttryckligt sagt nej till att lagstifta att heltid ska vara norm i arbetslivet. Partiet har inte heller förordat någon annan strategi för att minska antalet ofrivilliga deltider. På partiets webbsida konstateras visserligen att

173 ”M svänger i frågan rätt till heltid”, Anna Gustafsson, *SvD*, 13/10 2011. <https://www.svd.se/m-svanger-i-fragan-ratt-till-heltid>

174 ”Var slutar arbetslinjen, Sten Nordin”, Per Bolund, *SvD*, 16/5 2011. <https://www.svd.se/var-slutar-arbetslinjen-sten-nordin>

175 ”Anställningstryggheten allt svagare”, Johanna Wreder, *Arbetet*, 10/9 2010. <https://arbetet.se/2010/09/10/anstallningstryggheten-allt-svagare/>

176 ”Varför ratar M rätt till heltid”, Annelie Nordström, *Dagens Arena*, 13/5 2014. <http://www.dagensarena.se/opinion/annelie-nordstrom-kommunal-varfor-ratar-m-ratt-till-heltid/>

ofrivilliga deltid är en av förklaringarna till att kvinnor får lägre pensioner än män. Detta leder emellertid inte fram till något förslag om att den ofrivilliga deltiden bör begränsas. I stället vill partiet genomföra ändringar i pensionssystemet, däribland en extra statlig inbetalning till pensionerna för småbarnsföräldrar med låga inkomster.^[177]

11.4. Centerpartiet

Partiet har uttryckligt sagt nej till att lagstifta att heltid ska vara norm i arbetslivet. Partiet har inte heller förordat någon annan strategi för att minska antalet ofrivilliga deltid. På lokal nivå har emellertid Centern förordat att kommuner bör ha heltid som norm. I Sundsvall har Centern styrts med Socialdemokraterna och Vänstern. Där har ambitionen just varit att ge de anställda i kommunen och hos kommunalt anlitade entreprenörer erbjudande om heltidstjänster. Detta har skapat en spricka mellan Centern och KD. I en debattartikel i *Arbetsbladet* hävdade KD-politikern Liza-Maria Norlin med flera att kravet på heltidstjänster ”riskerar att slå hårdast mot de små jobbskapande företagen i vår kommun som kommer ha svårt att konkurrera”.^[178] I andra sammanhang har Centern argumenterat i motsatt riktning, 2010 hävdade partiet i tidningen *Arbetet* att kravet rätt till heltid kan leda till att ”en del arbetsgivare tvingas att säga upp personal”.^[179]

11.5. Liberalerna

På Liberalernas webbsida står att en orsak till löneklyftan mellan kvinnor och män är att fler kvinnor jobbar deltid. Av det drar partiet slutsatsen: ”Och många kvinnor jobbar deltid trots att de egentligen skulle vilja ha en heltidsanställning. Vi vill sätta press på kommuner och landsting, där många kvinnor jobbar, att kartlägga den ofrivilliga deltiden och planera för hur den kan minska.”^[180] Liberalerna har också skrivit flera riksdagsmotioner där frågan om ofrivillig deltid tas upp. En sådan är motionen om en feministisk politik 2017/18:3574.^[181] I den konstateras att den ofrivilliga deltiden är en faktor som bidrar till löneskillnader mellan män och kvinnor, men partiet tror inte på att använda lagstiftning för att få heltid att bli norm: ”Vi tror inte att heltid kan lagstiftas fram med tvång, ens för stora arbetsgivare som kommuner och landsting. /.../ Men de mycket stora skillnaderna mellan kommunerna visar att detta inte är hela förklaringen. I stället handlar det om kommunernas personalpolitik och vilja att åstadkomma förändring.”^[182]

I motionen menar Liberalerna att heltid som norm kan skrivas in i kollektivavtalen, men framför allt förordar partiet två andra åtgärder: ”För det första: Kommunerna och landstingen ska få ett lagstadgat ansvar att

177 ”Så kan vi stärka kvinnors pensioner”, KD:s webbsida, 2/1 2017. <https://kristdemokraterna.se/sa-kan-vi-starka-kvinnors-pensioner/>

178 ”Dubbelt så dumt med rätt till heltid”, Liza-Maria Norlin med flera, *Arbetsbladet*, 20/11 2015. <https://www.arbetsbladet.se/artikel/opinion/debatt/dubbelt-sa-dumt-med-ratt-till-heltid>

179 ”Anställningstryggheten allt svagare”, Johanna Wreder, *Arbetet*, 10/9 2010. <https://arbetet.se/2010/09/10/anstallningstryggheten-allt-svagare/>

180 ”Lönegapet mellan kvinnor och män”, Liberalernas webbsida, odaterat. <https://www.liberalerna.se/politik/lonegapet/>

181 Motion till riksdagen, ”Liberal feministisk politik för lika rättigheter och möjligheter”, 2017/18:3574, Jan Björklund m.fl. <https://data.riksdagen.se/fil/1603F3DE-B0A4-45AC-B1F2-D406B441C6EB>

182 Ibid.

regelbundet undersöka om medarbetarna är nöjda med sin anställningsgrad eller om de önskar förändra den (uppåt eller nedåt). Detta görs i dag i många kommuner och landsting som en del av det systematiska arbetsmiljöarbetet, men detta behöver ske generellt. /.../ För det andra: Kommuner och landsting ska redovisa andelen deltider, och andelen ofrivilliga deltid, som en del av sin årsredovisning. Redovisningen ska vara uppdelad på män och kvinnor för att därmed synliggöra könsskillnaderna. /.../ Därmed synliggörs omfattningen av den ofrivilliga deltiden direkt i varje kommun och varje landsting, vilket blir viktiga fakta för både lokalpolitiker och invånare att granska och debattera.”^[183]

11.6. Sverigedemokraterna

I SD:s ”inriktningsprogram för arbetsmiljö- och arbetstidsfrågor”^[184], antaget 2013, ställs krav på att heltid ska vara norm inom offentlig sektor: ”Inom vården och omsorgen är det sedan länge ett stort antal arbetstagare som vill jobba heltid, men som endast erbjuds en deltidstjänst. Att erbjuda samtliga ofrivilligt deltidsarbetslösa inom den offentliga sektorn en heltidstjänst är ett snabbt och effektivt sätt att förbättra arbetsmiljön och kvalitén i vården och omsorgen.

Då den absoluta merparten av de ofrivilligt deltidsarbetslösa inom den offentliga sektorn är kvinnor, så har frågan ofrånkomligen också en tydlig jämställdhetsprofil. Heltidsarbete innebär bättre möjlighet till kompetensutveckling, högre lön och bättre pension. En utökad möjlighet till heltid för de anställda inom offentlig sektor är således sannolikt ett av de mest effektiva sätten att stärka kvinnors egenmakt och minska det generella lönegapet mellan könen.”^[185]

Däremot föreslår inte SD att det behövs en lagstiftning för att upprätta en norm om heltid. Vägen framåt ska i stället vara att kommuner och landsting tar ett ansvar och anställer personal till heltid. I riksdagen har Roger Hedlund (SD) motionerat om att regeringen bör utreda frågan om en lagändring som ger offentliganställda rätt till heltidsarbete.^[186]

SD har även tagit upp frågan om rätten till heltid i riksdagsmotioner, bland annat en skriven av Sven-Olof Sällström med flera (SD).^[187] Förslaget i motionen är att staten ska ta ett ekonomiskt ansvar för att deltidsanställda inom offentlig sektor får rätt att arbeta heltid: ”Ofrivillig deltidsarbetslöshet till [sic!] sämre löneutveckling, sämre karriärmöjligheter och lägre framtida pension för den enskilde. Sverigedemokraterna vill ge offentliganställda som jobbar ofrivillig deltid rätt till heltid. Sverigedemokraternas uppfattning är att alla deltidsanställda inom offentlig sektor efter 6 månaders provanställning, följt av ytterligare 6 månaders tjänstgöring, ska bli erbjudna en heltidstjänst och att staten bör ta det ekonomiska ansvaret för denna reform.”^[188]

183 Ibid.

184 https://sd.se/wp-content/uploads/2013/11/arbetsmiljo_och_arbetstider_2013_v3.pdf

185 Ibid.

186 Motion till riksdagen, ”Rätt till heltid”, 2017/18:3522, Roger Hedlund (SD). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/ratt-till-heltid_H5023522

187 Motion till riksdagen, ”Arbetsmarknad”, 2017/18:2643, Sven-Olof Sällström med flera (SD). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/arbetsmarknad_H5022643

188 Ibid.

Vad som inte framgår av SD:s motion är hur detta åtagande från staten ska finansieras (dessutom föreslår partiet att staten ska finansiera borttagandet av delade turer). SD föreslår sänkta skatter och ett indraget statligt stöd till kommunerna på 73 miljarder fram till 2020.^[189] Det går inte ihop med ekonomiska löften om statliga stöd för att heltid ska kunna bli norm inom offentlig vård och omsorg. Notabelt är vidare att SD i en riksdagsmotion (2017/18:2643)[190] lovar att staten ska ”ta det ekonomiska ansvaret” för att offentliganställda får rätt till heltid, men att det inte heller för detta finns tillräckligt med pengar avsatta i partiets budgetmotion (2017/18:2487).^[190]

11.7. Miljöpartiet

Miljöpartiet har i flera sammanhang argumenterat för att heltid bör vara normen. Ofta har Miljöpartiet kopplat frågan till en allmän arbetstidsförkortning. Ett exempel på detta är en av Per Bolunds debattartiklar i *Dagens Samhälle*. Bolund argumenterar för att en arbetstidsförkortning skulle vara en väg för att få bort ofrivilliga deltider: ”Miljöpartiet vill skapa en flexibilitet så att vissa kan arbeta mindre och fler kan komma in på arbetsmarknaden. Vi vill till exempel göra det möjligt för alla de kvinnor i välfärdssyrken som idag arbetar med ofrivillig deltid att kunna få heltidsanställning.”^[191] I flera kommuner har också Miljöpartiet drivit kravet att alla kommunalt anställda ska ha rätt till heltid, däribland i Stockholms stad.^[192]

11.8. Socialdemokraterna

För Socialdemokraterna är frågan om att heltid ska vara norm i arbetslivet fundamental. På partiets webbsida står exempelvis att ”rätten till heltid är en jämställdhetsfråga”.^[193] Enligt webbsidan ska målet förverkligas genom att heltid skrivs in ”som norm i de centrala kollektivavtalen för kommunernas och landstingens verksamheter och bolag”.^[194] I programmet ”Trygghet i en ny tid”^[195], antaget vid partikongressen 2017, kopplas frågan om rätten till heltid till dåliga pensioner. För att skapa mer jämlika villkor blir kravet: ”Skillnaderna mellan mäns och kvinnors pensioner måste minska. Därför ska heltid som norm gälla på hela arbetsmarknaden, föräldraskapet bli mer jämställt och lönediskriminering bekämpas.”^[196] Ett annat argument betonas i artikeln i partiets tidning *Aktuellt i Politiken* 2017. Där är det centrala argumentet att ofrivilliga deltider är ett ”slöseri med resurser”.^[197] Inför valet 2014 lovade vidare Stefan Löfven att alla anställda

189 Detta framgår av SD:s budgetförslag. Se SD-motion med anledning av budgetpropositionen för 2018. Motion 2017/18:2487 av Oscar Sjöstedt med flera (SD). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/budgetpropositionen-for-2018_H5022487

190 <https://data.riksdagen.se/fil/8CF6C149-A2B9-49B7-ADC0-357B60FE149E>

191 ”Pensionärer behöver inte vara rädda för MP”, Per Bolund, *Dagens Samhälle*, 9/6 2014. <https://www.dagensamhalle.se/debatt/nej-mp-struntar-inte-i-pensionaererna-9427>

192 ”Alla som vill ska ha rätt till heltid”, Pressmeddelande, Miljöpartiet Stockholms stad, 8/3 2012. <http://www.mynewsdesk.com/se/pressreleases/alla-som-vill-ska-ha-raett-till-heltid-739441>

193 <https://www.socialdemokraterna.se/aktuellt/nyhetsarkiv/ratt-till-heltid/>

194 Ibid.

195 <https://www.socialdemokraterna.se/globalassets/var-politik/arkiv/kongress-2017/trygghet-i-en-ny-tid--politiska-riktlinjer.pdf>

196 Ibid.

197 ”Debatt: OFrivillig deltid är ett slöseri med resurser”, Sedat Arif med flera, 6/4 2017. <https://aip.nu/2017/04/06/ofrivillig-deltid-ar-sloseri-med-resurser/>

i vård och omsorg skulle få rätt till heltid om partiet vann valet. Tanken var att kommuner och landsting skulle fatta beslutet om att heltid skulle vara norm.^[198]

Socialdemokraterna har emellertid bytt strategi i frågan. Under en lång period drev partiet att frågan om rätt till heltid skulle regleras genom lagstiftning. Exempelvis lovade Mona Sahlin 2009 att partiet skulle driva igenom en sådan lag om Socialdemokraterna vann valet.^[199] I dag är i stället inriktningen att kommuner och landsting ska garantera heltid som norm och att arbetsmarknadens parter ska komma överens om att heltid ska vara norm.

Den som går några år tillbaka i tiden finner också flera socialdemokratiska motioner i riksdagen som ställer krav på lagstiftning om heltid som norm. Däribland motionerade Hillevi Larsson med flera 2011 om frågan: ”Istället för att straffa de deltidsarbetslösa borde regeringen ställa krav på arbetsgivarna när det gäller att erbjuda de anställda möjlighet till heltidstjänster och löner som går att leva på. Lagstadgad rätt till heltid vore ett viktigt steg för att hjälpa Sveriges deltidsarbetslösa!”^[200]

I de senaste socialdemokratiska riksdagsmotionerna som tar upp frågan om heltid som norm är kravet inte lagstiftning, utan just att kommuner och landsting ska ta ett större ansvar. I Mattias Jonssons och Gunilla Carlssons (båda S) riksdagsmotion från 2017 är sålunda kravet att rätt till heltid i första hand bör införas genom förhandlingar och kollektivavtal och att regeringen bör överväga lagstiftning först om förhandlingsvägen inte är framkomlig. I Hanna Westeréns motion från samma år är kravet att ”heltid” bör vara norm inom ”stat, kommun och landsting”. I motionen finns inte något krav på lagstiftning, trots att rubriken på motionen antyder att heltid bör vara norm på ”hela arbetsmarknaden”.^[201]

Samtidigt finns fortfarande en opposition inom partiet som fortfarande driver kravet på lag. Ett exempel, några år gammalt, är Carina Olssons, dåvarande ordförande för S-kvinnorna, debattartikel i *Dagens Samhälle* 2015 med det tydliga kravet: ”Nu måste rätt till heltid bli lag.”^[202]

11.9. Vänsterpartiet

Vänsterpartiet är i dag ensamma om att driva kravet på lagstiftning för att heltid ska bli norm på arbetsmarknaden. I en partimotion från 2017 föreslås att ett tillägg ska införas i las där det slås fast att heltid ska vara norm.^[203] Däremot ska anställningar på deltid vara acceptabla om parterna kommer överens om detta. I motionen konstateras vidare att vissa otillräckliga framsteg har uppnåtts genom avtal på kommun- och landstingsnivå om rätten till heltid.

198 ”Löfte från S: Rätt till heltid för vårdpersonal”, Sveriges Radio, 10/5 2014. <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=5858776>

199 ”Sahlin vill lagstifta om rätten till heltid”, Sveriges Radio, 31/3 2009. <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=5858776>

200 Motion till riksdagen, ”Rätt till heltid”, 2011/12:A232, Hillevi Larsson med flera (S). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/ratt-till-heltid_GZ02A232

201 Motion till riksdagen, ”Heltid som norm på hela arbetsmarknaden”, 2017/18:2577, Hanna Westerén (S). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/heltid-som-norm-pa-hela-arbetsmarknaden_H5022577

202 ”S-kvinnor: Nu måste rätt till heltid bli lag”, Carina Olsson, *Dagens Samhälle*, 29/5 2015. <https://www.dagenssamhalle.se/debatt/s-kvinnor-nu-maste-raett-till-heltid-bli-lag-16014>

203 Motion till riksdagen, ”Ett tryggt och hållbart arbetsliv”, 2017/18:3362, Jonas Sjöstedt med flera (V). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/ett-tryggt-och-hallbart-arbetsliv_H5023362

Vänsterpartiet har vidare tagit fram ett särskilt program som riktar sig till politiskt aktiva på kommun- och landstingsnivå. I programmet finns fakta om heltidsfrågan, men också konkreta förslag på hur frågan kan drivas lokalt:

1. Utgå från lokala förutsättningar.
2. Ett tydligt politiskt beslut är en förutsättning.
3. Realistisk tidplan – heltidsarbetet tar tid!
4. Gör förändringen begriplig och skapa delaktighet.
5. Tänk nytt när verksamheten organiseras!
6. Uppmuntra fler att jobba mer!”^[204]

11.10. Kommentar

Omkring 200 000 personer arbetar i dag ofrivillig deltid. En majoritet av dessa är kvinnor och många återfinns inom vård- och omsorgsyrken. Samtliga partier anser att den ofrivilliga deltiden är ett problem, både för att de ger lägre lön och för att arbetstagarna inte får samma del av socialförsäkringarna, däribland leder ofrivillig deltid till lägre pensioner.

Moderaterna var tidigare starkt engagerat i frågan, men är nu mindre benägna att ingripa. Argument som framförs är att ett borttagande av ofrivillig deltid kan leda till ökade kostnader och till att personal förlorar jobbet.

Även KD har visat ett förhållandevis ljumt intresse för frågan, medan Centerpartiet ibland har varit starkt engagerat och ibland mer avvisande.

SD vill ha bort de ofrivilliga deltiderna. Ett besked är att partiet vill utreda hur de kan tas bort inom den offentliga sektorn. Ett annat besked, formulerat i en riksdagsmotion, är att staten ska garantera att heltid blir norm inom offentlig sektor. Det är dock oklart hur ett sådant förslag ska finansieras och det rimmar illa med SD:s förslag om skattesänkningar och minskade statliga bidrag till kommunerna.

Miljöpartiet vill likaså ha bort de ofrivilliga deltiderna och kopplar frågan till kravet på en allmän sänkning av arbetstiden. Varken SD eller Miljöpartiet förordar lagstiftning. För Liberalerna är rätten till heltid en viktig feministisk fråga. Partiet förordar dock inte lagstiftning, men olika former av påtryckningar för att få fler kommuner och landsting att erbjuda heltidstjänster. Ett sådant verktyg är bättre statistik över omfattningen av antalet deltidstjänster.

För Socialdemokraterna är frågan om att heltid ska vara norm i arbetslivet en viktig principfråga. Många partiföreträdare är starkt engagerade i frågan, det gäller i synnerhet S-kvinnorna och socialdemokrater inom fackförbundet Kommunal. Under lång tid har också många socialdemokratiska riksdagsledamöter motionerat i frågan. Partiets inställning har dock förskjutits, från att man tidigare tydligt förordat lagstiftning är nu uppfattningen att heltid som norm ska uppnås genom

204 ”Rätt till heltid”, Vänsterpartiet i SKL, inte daterat. https://www.google.se/search?ei=PlMaW8TjF-WK-mgW9rZuQCg&q=V%C3%A4nsterpartiet+delade+turer+lagstiftning&oq=V%C3%A4nsterpartiet+delade+turer+lagstiftning&gs_l=psy-ab.3...244499.246460.0.246730.12.12.0.0.0.0.249.1272.6j4j1.11.0....0...1c.1.64.psy-ab..1.10.1175...33i160k1.0.2VWX6LgDLeE

kollektivavtal och genom att kommuner och landsting erbjuder anställda heltidsjobb. Fortfarande finns dock en opposition inom socialdemokratien som anser att lagstiftning kan vara en lämplig metod. Det finns också riksdagsledamöter som vill använda lagstiftning om andra verktyg inte fungerar.

Vänsterpartiet är i dag det enda riksdagsparti som vill lagstifta om att heltid ska vara norm. Det ska ske genom ett tillägg i las.

12. Staplade visstider

12.1. Bakgrund

2007 anmälde TCO den dåvarande alliansregeringen till EU-kommissionen. TCO ansåg att regeringen bröt mot EU:s visstidsdirektiv. Det innebar att det var möjligt att stapla olika former av visstidsanställningar på varandra under lång tid utan att den anställda erbjöds fast jobb.

Anmälan ledde till att EU riktade kritik mot Sverige, men alliansregeringen vägrade att ändra i lagstiftningen. Exempelvis hävdade den dåvarande arbetsmarknadsministern, moderaten Hillevi Engström, att det vore fel att ”minska möjligheten till visstidsanställningar” eftersom det allvarligt skulle ”försämra läget på arbetsmarknaden och riskera många jobb”.^[205]

Enligt en analys som SCB genomförde 2014 hade 7,2 procent av dem med en tidsbegränsad anställning, vilket motsvarade cirka 39 000 personer, varit anställda hos en och samma arbetsgivare i fem år eller mer utan att få en fast anställning.^[206]

Den 3 december 2015 presenterade arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S) ett lagförslag för att strama åt möjligheten att stapla visstider. Så här motiverade hon förslaget: ”Att fastna i eviga visstidsanställningar skapar en stor stress hos den som drabbas och gör det svårt att planera för framtiden eller att få ett lån till en egen bostad. För lite har gjorts för att komma till rätta med problemet och EU-kommissionen har hotat att stämma Sverige om vi inte ser till att skärpa lagstiftningen.”^[207]

Den förändring som Ylva Johansson och den rödgröna regeringen föreslog innebar följande:

- Den tidigare rådande regeln var att en allmän visstidsanställning omvandlades till ett fast jobb när en person varit visstidsanställd hos samma arbetsgivare under en längre tid än två år inom en femårsperiod. Detsamma gäller för vikariat. Detta skulle fortfarande gälla.

- Det nya var att en anställd som har haft vikariats- och säsongsanställningar kombinerat med visstidsanställningar hos samma arbetsgivare skulle ha rätt till en fast anställning även om femårsregeln inte var uppfylld, om personen varit visstidsanställd i mer än två år. En förutsättning skulle emellertid vara att det inte hade gått mer än sex månader mellan varje anställning.

- Femårsperioden i punkt ett räknas alltid från dagens datum och fem år bakåt. För ett vikariat eller en visstidsanställning som har avslutats inom den femårsperioden – men inleddes innan – räknas endast dagarna som ligger inom femårsperioden. Detsamma gäller för pågående anställningar.^[208]

205 ”Inget lagstopp för ’staplade’ visstidsjobb”, TT, publicerat på SVT, 15/1 2013. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/inget-lagstopp-for-staplade-visstidsjobb>

206 *Den tredelade arbetsmarknaden*, Mats Wingborg, Underlag till analysgruppen Arbete i framtiden, 2016. <https://www.regeringen.se/495557/contentassets/f572c052a02a47bc9e931c9c0099565a/mats-wingborg-den-tredelade-arbetsmarknaden-slutversion.pdf>

207 ”Slut med missbruk av visstidsanställningar”, Ylva Johansson, *Aftonbladet*, 3/12 2015. <https://www.aftonbladet.se/debatt/arbetsmarknad/article21873020.ab>

208 ”Så fungerar spelet om visstid”, Maria Edholm, *Dagens Arbete*, 3/4 2017. <https://da.se/2017/04/sa-fungerar-spelet-om-visstid/>

Den 2 mars 2016 antog riksdagen regeringens förslag om åtstramningen av möjligheten att använda staplade visstider.

12.2. Allianspartierna

Den tidigare alliansregeringen hade vägrat att strama åt reglerna för staplade visstider trots kritik från EU. Allianspartierna accepterade emellertid den rödgröna regeringens förslag till skärpta regler. När förslaget debatterades i riksdagen förklarade moderaten Katarina Brännström allianspartiernas hållning: ”Alliansregeringen hävdade att reglerna i lagen om anställningsskydd lever upp till EU-rättens krav. Här hade vi alltså en tvist med EU-kommissionen.

Detta var på grund av att det för alla tidsbegränsade anställningsformer i LAS antingen finns tidsgränser eller krav på att vissa objektiva förutsättningar ska vara uppfyllda. /.../ Nuvarande proposition från regeringen innebär att en relativt liten grupp anställda berörs, och förslaget har i stora drag accepterats av parterna. Det tycker vi är bra. Mot bakgrund av att det kan finnas en risk att Sveriges handlingsutrymme att välja lämpliga åtgärder för att förhindra missbruk minskar vid en eventuell fällande dom i EU-domstolen anser vi att förslaget kan accepteras.”^[209]

12.3. Sverigedemokraterna

SD röstade som enda parti i riksdagen nej till förslaget om att försvåra möjligheten att stapla visstidsanställningar. I riksdagsdebatten försvarade Sven-Olof Sällström (SD) partiets position.

Sällström hävdade att det är en myt att det förekommit missbruk av visstidsanställningar: ”Det finns inte en rad om missbrukande arbetsgivare och inte en enda hänvisning till missförhållanden på den svenska arbetsmarknaden. Det finns inte ett enda exempel eller en enda hänvisning till situationer där den svenska lagstiftningen, den svenska modellen eller arbetsmarknadens parter inte klarar av att hantera eventuella missförhållanden eller felaktigheter när det gäller användande av visstidsanställningar.”^[210]

Sällström framförde även två andra argument. Det första var att den svenska modellen bygger på att arbetsmarknadens parter själva ska lösa den här typen av frågor, därför behövdes ingen ändring i lagstiftningen. Det andra att den svenska regeringen vill ändra i lagen för att tillfredsställa EU-kommissionen, men att Sverige inte borde dansa efter EU:s pipa.^[211]

12.4. Socialdemokraterna och Miljöpartiet

Partierna drev igenom en skärpning av möjligheten att stapla visstider genom att den rödgröna regeringen fick gehör för sitt förslag i riksdagen 2016. I riksdagsdebatten beskrev socialdemokraten Helén Pettersson förslaget som en seger: ”Det är med en viss stolthet som jag i dag står här

209 Riksdagen, ”Skärpta åtgärder mot missbruk av tidsbegränsade anställningar”, Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2015/16:AU5, ”Debatt”. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/arende/betankande/skarpta-atgarder-mot-missbruk-av-tidsbegransade_H301AU5

210 Ibid.

211 Ibid.

som socialdemokratisk riksdagsledamot. I dag lägger vi fram en proposition, *Skärpta åtgärder mot missbruk av tidsbegränsade anställningar*, som för första gången på mycket länge stärker människors trygghet på arbetsmarknaden. Vi har under en väldigt lång tid sett det motsatta ske i svensk lagstiftning. Just denna lagstiftning kommer att minska riskerna för dem som är anställda på allmän visstid att bli utnyttjade.”^[212]

Flera socialdemokratiska riksdagsledamöter har återkommit till frågan. Hillevi Larsson (S) har motionerat om att regeringen bör ”följa upp arbetet för att motverka staplandet av visstidsanställningar”.^[213] Teres Lindberg (S) har motionerat om att det införs ett 90-procentsmål för tillsvidareanställningar i offentlig sektor, det vill säga ytterligare en strategi för att minska förekomsten av staplade tjänster.^[214] Gunilla Carlsson och Johan Büser (S) vill se en översyn av om det förekommer missbruk av visstidsanställningar och hyvling.^[215]

12.5. Vänsterpartiet

Vänsterpartiet röstade för den rödgröna regeringens förslag i riksdagen. Samtidigt menade Ali Esbati (V) att förändringen var ”beskedlig”. Esbati argumenterade också för ytterligare förändringar, bland annat att det ska bli tydligare att en vikarie vid vikariatsanställningar alltid ersätter en annan person.^[216] Vänsterpartiet har också lagt ytterligare motioner i riksdagen som berör frågan om staplade tjänster.

I partimotionen 2017/18:3326 kräver Vänsterpartiet att det ska införas en övre tidsgräns om maximalt 24 månader under de senaste fem åren för hur länge någon kan vara visstidsanställd, oavsett anställningsform, hos samma arbetsgivare innan anställningen övergår i en tillsvidareanställning.^[217]

12.6. Kommentarer

Allianspartierna var länge motståndare till att skärpa reglerna för att försvåra möjligheten för arbetsgivare att stapla visstidsanställningar. Alliansen godtog dock till sist förslaget från den rödgröna regeringen. SD utmärkte sig i riksdagen som det enda parti som inte vill strama åt möjligheten att nyttja staplade visstider. I riksdagsdebatten klargjorde partiets företrädare också att SD inte såg staplade visstider som ett problem.

I den allmänna debatten höjdes röster från näringsliv och analytiker att förslag om att begränsa möjligheten att stapla visstider skulle skapa färre

212 Ibid.

213 Motion till riksdagen, ”Allmän visstid”, 2017/18:606, Hillevi Larsson (S). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/allman-visstid_H502606

214 Motion till riksdagen, ”Inför ett 90-procentsmål för antalet tillsvidareanställda i offentlig sektor”, 2017/18:1088, Teres Lindberg med flera (S). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/infor-ett-90-procentsmal-for-antalet_H5021088

215 Motion till riksdagen, ”Osäkra anställningsavtal”, 2017/18:2632, Gunilla Carlsson & Johan Büser (S). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/osakra-anstallningsavtal_H5022632

216 Riksdagen, ”Skärpta åtgärder mot missbruk av tidsbegränsade anställningar”, Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2015/16:AU5, ”Debatt”. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/arende/betankande/skarpta-atgarder-mot-missbruk-av-tidsbegransade_H301AU5

217 Motion till riksdagen, ”Ett tryggt och hållbart arbetsliv”, 2017/18:3362, Jonas Sjöstedt med flera (V). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/ett-tryggt-och-hallbart-arbetsliv_H5023362

jobb.^[218] I efterhand kan det konstateras att dessa röster helt har tystnat efter att förslaget gick igenom.

218 Se exempelvis: *En analys av det påstådda missbruket av visstidsanställningar*, Niklas Beckman & Patrik Karlsson, Svenskt Näringsliv, 2013. https://www.svensktnaringsliv.se/migration_catalog/Rapporter_och_opinionsmaterial/Rapporters/en-analys-av-det-pastadda-missbruket-av-visstidsanstallningar_573723.html/BINARY/En%20analys%20av%20det%20pasta%20missbruket%20av%20visstidsanstallningar. Se även: ”Risk med färre jobb med regeringens nya förslag om visstidsanställningar”, Sten Bauer & Anne Riegnell, *Dagens Juridik*, 30/11 2015. <http://www.dagensjuridik.se/2015/11/risk-farre-jobb-med-regeringens-nya-forslag-kring-visstidsanstallning>

13. Begränsad tid i anställning under en uppsägningstvist

13.1. Bakgrund

En arbetstagare som har blivit uppsagd kan enligt las föra en ogiltighetstalan i domstol. Om uppsägningen har skett utan saklig grund har arbetstagaren rätt att få uppsägningen ogiltigförklarad. Om uppsägningen förklaras ogiltig består den med samma villkor som tidigare. En ogiltighetstalan är inte möjlig om uppsägningen kritiseras endast därför att den strider mot turordningsreglerna. I det fallet kan dock en skadeståndstalan föras.

Enligt las upphör en tillsvidareanställning vid uppsägningstidens utgång. En situation kan emellertid uppstå då uppsägningens giltighet inte hinner prövas innan uppsägningstiden har löpt ut.

Förtvisteromen uppsägningsgiltighet gäller dock enligt las att anställningen inte upphör till följd av uppsägningen förrän tvisten har blivit slutligt avgjord. Under tiden som en sådan ogiltighetstalan pågår och anställningen således består har arbetstagaren rätt till lön och andra förmåner.^[219]

13.2. Moderaterna

I partimotionen 2017/18:3592 hävdar Moderaterna att de nuvarande bestämmelserna om uppsägningstvister i las innebär en stor osäkerhet och en stor kostnad för arbetsgivare. Moderaterna vill därför begränsa tiden i anställning under en uppsägningstvist till ett år. Vidare vill partiet sänka skadeståndsnivåerna för felaktiga uppsägningar för små företag.^[220]

13.3. Övriga partier

Inga övriga partier har stött Moderaternas förslag.

13.4. Kommentarer

Moderaterna vill konsekvent stärka arbetsgivarnas rättigheter på arbetstagarnas bekostnad. Uppsägningstvister innebär i regel att arbetstagaren är den svagare parten. Ofta befinner sig arbetstagaren i en ytterst pressad situation. Det är då avgörande att arbetstagaren kan få ekonomisk trygghet medan den juridiska processen pågår. Om det moderata förslaget genomfördes skulle den tryggheten undermineras.

219 Källa: Riksdagen, ”Arbetsmarknadsutskottets betänkande”, 2017/18:AU9. <https://data.riksdagen.se/fil/B31EE137-7579-484A-B413-46997F7B70A9>

220 Motion till riksdagen, ”Hela Sverige ska jobba”, 2017/18:3592, Ulf Kristersson med flera (M). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/hela-sverige-ska-jobba_H5023592

14. Intermittenta anställningar

14.1. Bakgrund

På många arbetsplatser finns något som brukar benämnas som timanställning och timavlönad. Det är inte anställningsformer som finns i las. Juridiskt sett handlar det ofta om flera på varandra följande anställningar med allmän visstid. Ett nytt anställningsförhållande påbörjas varje gång ett arbete utförs. Det är inte olagligt, däremot kan det vara ett brott mot gällande kollektivavtal.^[221] Fenomenet kallas ofta för intermittent anställning.

Intermittent anställda erbjuds ofta arbete med kort varsel och saknar garanterad arbetstid och arbetsschema, vilket också innebär en osäker inkomst. De intermittenta anställningarna kan pågå under flera år.

Det finns flera rapporter om att antalet timanställda har ökat under de senaste tio åren, bland annat inom handeln och den kommunala sektorn.^[222] Samtidigt visar undersökningar att timanställda oftare än andra anställda får stressrelaterade problem^[223] och oftare än andra riskerar att bli nekade sjukpenning.^[224]

14.2. Allianspartierna och Sverigedemokraterna

Partierna driver inga frågor eller krav om intermittenta anställningar.

14.3. Socialdemokraterna

Inom socialdemokratin finns en oro över de intermittenta anställningarna. Frågan hänger nära samman med kravet på att få bort allmän visstid som anställningsform i las och att öka andelen fast anställda inom offentlig sektor. Den rödgröna regeringen har tillsatt en utredning som särskilt ska se över skyddet för intermittent anställda. Utredningen ska vara klar senast den 31 januari 2019.^[225]

14.4. Miljöpartiet

Miljöpartiet har varit med om att fatta beslut om utredningen om skyddet för intermittent anställda.

221 Se bland annat: "Tidsbegränsade anställningar", LO:s webbsida, 27/10 2015. http://www.lo.se/start/facket_direkt/anstallningsformer/tidsbegransade_anstallningar

222 Se bland annat: "Timanställningar hot mot facket", Johanna Rovira, *Kollega*, 3/9 2013. <https://www.kollega.se/timanstallning-hot-mot-facket> samt "Fakta om visstidsanställningar och detaljhandeln", Stefan Carlén, Handelsanställdas förbund, 26/2 2018. <https://handels.se/globalassets/centralt/handels-tycker/fakta-om-om-visstidsanstallningar-i-detaljhandeln.pdf>

223 "Timanställning skadlig för hälsan", Peter Nordebros, *Publikt*, 24/8 2017. <https://www.publikt.se/artikel/timanstallning-skadlig-halsan-20380>

224 "Timanställda går miste om sjukpenning", Birgitta Johansson, SR, 1/7 2017. <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=6464863>

225 Kommittédirektiv, "Trygghet och utveckling i anställningen vad gäller arbetstid och ledighet", Dir. 2017:56, Regeringen, 24/5 2017. https://www.regeringen.se/49ba4e/contentassets/099050ccc4f447fc9da0e158d28a4a59/dir-2017_56-trygghet-och-utveckling-i-anstallning-vad-galler-arbetstid-och-ledighet.pdf

14.5. Vänsterpartiet

I en riksdagsmotion efterlyser Vänsterpartiet åtgärder för att komma till rätta med missbruk av intermittenta anställningar. Vänsterpartiet välkomnar därför också den utredning om frågan som regeringen tillsatt.^[226]

14.6. Kommentar

Engagemanget kring frågan om villkoren för de intermittert anställda finns hos Socialdemokraterna och Vänsterpartiet och i viss mån hos Miljöpartiet. Övriga partier har visat föga intresse för frågan.

226 Motion till riksdagen, ”Ett tryggt och hållbart arbetsliv”, 2017/18:3362, Jonas Sjöstedt med flera (V).
<https://data.riksdagen.se/fil/0CC0D08E-82AA-421C-A6AA-C72A6F13A48D>

15. Faktureringsanställningar

15.1. Bakgrund

Egenanställning håller på att bli ett vedertaget begrepp, men uttrycket faktureringsanställd ger en mer rättvis bild av fenomenet.

Det finns ingen vedertagen definition av egenanställd/faktureringsanställd och det är inte ett juridiskt begrepp, men det handlar om personer som utför arbete på uppdrag, men inte själva har F-skattsedel, det vill säga inte är egenföretagare.

I stället är personen anställd av ett egenanställningsföretag som också ansvarar för faktureringen mot kunden. Antalet faktureringsanställda har ökat snabbt och i Sverige handlar det om cirka 44 000 personer som någon gång under året är faktureringsanställda.^[227] Många av dessa är dock endast faktureringsanställda under en kort period eller kombinerar faktureringsanställningen med annan anställning eller eget företagande. De svenska egenanställningsföretagen omsätter tillsammans cirka 1,2 miljarder kronor per år.^[228]

I svensk lagstiftning går en tydlig skiljelinje mellan arbetstagare och uppdragstagare. Gränsdragningen är avgörande för arbetsrätt, skattelagstiftning, rätten till sjukersättning och rätten till arbetslöshetsersättning. De så kallade egenanställningsföretagen hävdar att de faktureringsanställda är anställda enligt anställningsformen allmän visstid. Det är dock inte alltid som detta har accepterats av a-kassorna. I flera fall har faktureringsanställda blivit nekade rätten till arbetslöshetsersättning. I andra fall har den faktureringsanställda, efter utslag i kammarrätten, fått rätt till a-kassa. I dessa fall har emellertid domstolen ansett att uppdragsgivaren och inte egenanställningsföretaget var att betrakta som arbetsgivare.^[229]

15.2. Moderaterna

I partimotionen 2017/18:3592 hävdar Moderaterna att ”egenanställningar” skulle kunna bidra till att skapa fler jobb, men att det behövs mer information: ”Den egenanställda ansvarar för att söka kunder och uppdrag, utan att behöva sköta all administration som för många upplevs som betungande och svårt – och det gäller i hög grad den som är utrikes född på grund av skillnader i språkliga kunskaper, förkunskaper om regelverk samt nätverk. /.../ Det finns särskilt behov av att informera om vad det innebär att kombinera egenanställning med ersättning från a-kassan så att osäkerhet om vad som gäller inte gör att arbetssökande avstår från denna möjlighet. Det skulle kunna göras både inom ramen för en nationell studie- och jobbrådgivning samt inom ramen för den nya matchningsfunktion som vi föreslår.”^[230]

I en reservation till arbetsmarknadsutskottets bedömning är Moderaterna ännu tydligare. Partiets företrädare Jessica Polfjärd skriver: ”Vi anser att

227 ”Antalet egenanställda ökar snabbt”, Daniel Rossetti, ETC, 25/4 2018. <https://www.etc.se/inrikes/antalet-egenanstallda-okar-snabbt>

228 Ibid.

229 Se bland annat: *Egenanställningar – den svenska partsmodellens ingenmansland*, Mats Wingborg, Futurion, 2017. http://futurion.se/wp-content/uploads/2017/01/Futurion_Rapport_1-2017-webb.pdf

230 Motion till riksdagen, ”Hela Sverige ska jobba”, 2017/18:3592, Ulf Kristersson med flera (M). <https://data.riksdagen.se/fil/805B85DD-BF4E-4DD0-896F-AAB3ACCFD844>

regeringen bör återkomma med förslag så att fler vågar prova på att starta företag eller bli egenanställda.”^[231]

I det moderata integrationsprogram som 2015 togs fram av Hanif Bali finns också en punkt som tar upp egenanställningar: ”Att ett särskilt uppdrag ges till Arbetsförmedlingen att informera om egenanställning som ett alternativ till möjligheten att starta eget.”^[232]

Moderaterna uppfattar uppenbarligen faktureringsanställningar som ett intressant verktyg för att underlätta för nyanlända att komma in på arbetsmarknaden. Moderaterna kopplar också samman faktureringsanställningar med behovet att privatisera Arbetsförmedlingen.

15.3. Centerpartiet

Centerpartiet ser ”egenanställningar” som något positivt. Partistämman 2017 ställde sig bakom ett uttalande från partistyrelsen där anlitandeformen beskrivs i positiva ordalag: ”Idag finns lösningar till exempel för frilansare med A-skatt att utföra tillfälliga uppdrag åt olika uppdragsgivare genom att ansluta sig till ett egenanställningsföretag (kallas ibland för plattformsföretag, faktureringsföretag eller självanställningsföretag). Centerpartiet vill uppmuntra den här typen av lösningar.”^[233]

Solveig Zander, riksdagsledamot för Centerpartiet, har tillsammans med Stephen Schad, ordförande i Egenanställningsföretagens branschorganisation, skrivit debattartiklar där de tillsammans lovordar ”egenanställningar” och anser att anlitandeformen skulle skapa fler jobb. Så här formulerar de sig i Dala-Demokraten: ”Varje arbetssökande måste få information om alla möjligheter som står till buds för att ta sig in på arbetsmarknaden. Vi vill därför uppmana Arbetsförmedlingen i Dalarna att informera de arbetssökande om möjligheten till egenanställning. Tillsammans kan vi inspirera fler arbetssökande att förverkliga sina drömmar och skapa nya jobb.”^[234]

Vad som emellertid inte framgår av den gemensamma artikeln är att egenanställningsföretagen tar ut en avgift av den anställda och att det därför ligger i företagets ekonomiska intresse att branschen växer. Stephen Schad talar i egen sak och det understöds av Solveig Zander.

15.4. Kristdemokraterna

KD uttrycker oro över egenanställningsföretagens framväxt i en riksdagsmotion, framför allt fruktar partiet att anlitandeformen kan gå ut över ”löner och sociala rättigheter”. KD kräver därför att fenomenet utreds i syfte att ”upprätthålla den svenska modellen”.^[235]

231 Riksdagen, Arbetsmarknadsutskottets betänkande, ”Arbetsmarknadspolitik och arbetslöshetsförsäkringen”, ”Reservationer”, 2017/18:AU4. <https://data.riksdagen.se/fil/6A7B3391-1EB4-4B94-BB1F-CEDCD-6D7AEBF>

232 ”Moderaternas 61 nya förslag för bättre invandring”, Hanif Balis webbsida (program framtaget av Hanif Bali), 25/6 2015. <https://hejahanif.se/2015/06/25/moderaternas-61-nya-forslag-for-battare-invandring/>

233 Partistämman 2017, Motionsbehandling, protokoll, ”Kommitté 1 – Låt inte Sverige klyvas”. https://www.centerpartiet.se/download/18.2e0c64b5161fb6dd1222ced/1521465666021/01_Motionsbeslut%202017_Lat%20inte%20Sverige%20klyvas_kommitte%201.pdf

234 ”Egenanställning ett bra alternativ”, Solveig Zander & Stephen Schad, *Dala-Demokraten*, 27/8 2015. <https://www.dalademokraten.se/artikel/opinion/debatt/egenanstallning-ar-ett-bra-alternativ>

235 Motion till riksdagen, ”Egenanställningsföretag”, 2017/18:37, Penilla Gunther (KD). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/egenanstallningsforetag_H50237

15.5. Liberalerna

Liberalerna har inte drivit frågor som har att göra med faktureringsanställda.

15.6. Sverigedemokraterna

SD har inte drivit frågor som har att göra med faktureringsanställda.

15.7. Socialdemokraterna och Miljöpartiet

Den rödgröna regeringen har tillsatt en utredning som ska se över faktureringsanställningarna. Direktivet tar särskilt fasta på att det kan behövas förändringar för att bekämpa skattefusk: ”En företeelse som bör analyseras särskilt är användandet av s.k. faktureringsplattformar, egenanställningsföretag eller liknande, där personer med A-skatt anser sig i formell mening anställda av ett faktureringsföretag och använder det företagets F-skatt vid fakturering av arbetet. Detta trots att det är den faktiska utföraren som har fått uppdraget och avtal om bl.a. arbetets utförande och pris har träffats mellan den faktiska utföraren och den som vill få arbetet utfört. Utifrån analysen ska utredaren ta ställning till om bestämmelserna behöver ändras i syfte att bekämpa skattefusk och skatteundandragande.”^[236]

15.8. Vänsterpartiet

Vänsterpartiet hävdar i en riksdagsmotion att faktureringsanställda har en svag och osäker position på arbetsmarknaden: ”Egenanställda befinner sig i mångt och mycket i en arbetsrättslig gråzon. Men det kanske största problemet på lång sikt är att förfarandet helt åsidosätter partsmodellen. Det undergräver också den fackliga organiseringen och möjligheterna att gå samman för bättre arbetsvillkor. /.../ Det finns en överhängande risk för att en växande egenanställningsbransch leder till dumpning av både löner och villkor. Vänsterpartiet ser en fara i att arbetsuppgifter som i dag sköts av den ordinarie personalen läggs ut på egenanställningar och att dessa ökar på bekostnad av tillsvidareanställningar.”^[237]

15.9. Kommentar

Ökningen av faktureringsanställda – oftast kallade egenanställda – har inneburit att en växande grupp arbetstagare saknar kollektivavtal. Från bland annat LO finns en kritik av fenomenet. LO:s jurist Claes-Mikael Jonsson menar att faktureringsanställning är en osäker anlitandeform: ”Det här är en extrem form av riskfördelning där hela risken står på arbetssäljarens sida.”^[238] I riksdagen har två partier profilerat sig som positiva till fenomenet med faktureringsanställda, Moderaterna och Centerpartiet. Båda partierna menar att anlitandeformen kan bidra till att det skapas fler jobb och Moderaterna har särskilt hållit fram att det kan vara

236 Kommittédirektiv, ”Översyn av F-skattesystemet”, Dir. 2017:108, Regeringen. <https://www.regeringen.se/4aba88/contentassets/80b9795a30b5475aa399c0f94e6bba33/oversyn-av-f-skattesystemet-dir.2017108.pdf>
237 Motion till riksdagen, ”Ett hållbart företagande”, 2017/18:3456, Jonas Sjöstedt med flera (V). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/ett-hallbart-foretagande_H5023456/html#_Toc494898156

238 ”Antalet egenanställda ökar snabbt”, Daniel Rossetti, *ETC*, 25/4 2018. <https://www.etc.se/inrikes/antalet-egenanstallda-okar-snabbt>

en väg in på arbetsmarknaden för nyanlända. Moderaterna vill också att nya privata arbetsförmedlare ska få i uppdrag att informera om faktureringsanställningar.

16. Begränsning av bemanningsbranschen

16.1. Bakgrund

Bemanningsbranschen växer och sysselsätter allt fler. För närvarande finns runt 76 000 bemanningsanställda i Sverige, vilket är en ökning med 40 procent sedan 2009. Samtidigt är omsättningen av personal stor. Antalet som någon gång under året är bemanningsanställda är drygt 150 000.^[239]

Forskning visar att bemanningsanställda löper högre risk för psykosocial ohälsa än andra grupper på arbetsmarknaden.^[240] En förklaring är just att de bemanningsanställda inte känner sig trygga i sin anställning, det gäller även om de är fast anställda. Dessutom trivs de sämre på jobbet och skadar sig dubbelt så ofta som annan personal.^[241]

16.2. Moderaterna

Moderaterna förespråkar ingen laglig reglering av bemanningsbranschen.

16.3. Liberalerna

Partiet förespråkar ingen laglig reglering av bemanningsbranschen. I *Dagens Arbete* 2014 formulerade partiet sin syn på branschen: ”Bemanningsbranschen är en viktig del av arbetsmarknaden. De utgör i många branscher en viktig ingång på arbetsmarknaden för unga och ny-anlända och bidrar till flexibiliteten för företag, samtidigt som de erbjuder trygg anställning för sin personal.”^[242]

16.4. Centerpartiet

Centerpartiet är positivt till bemanningsbranschen. Så här formulerade sig partiet i ovan nämnda enkät i *Dagens Arbete*: ”Bemanningsföretag har betydande fördelar för personer som annars skulle haft svårt att få en första kontakt med arbetsmarknaden, detta gäller i synnerhet utlandsfödda och unga, två grupper som är överrepresenterade i branschen. För dessa är arbete i bemanningsbranschen första steget till andra typer av anställningar. Centerpartiet vill att Arbetsförmedlingen ska konkurrensutsättas genom en så kallad jobbfixarpeng som följer den arbetssökande.”^[243]

16.5. Kristdemokraterna

KD anser att bemanningsbranschen fyller en viktig funktion. Så här formulerades sig partiet i *Dagens Arbete*: ”Bemanningsföretagen fyller en viktig funktion för en mer flexibel arbetsmarknad och sänker också trösklarna för inträde till arbetsmarknaden genom att ge jobb till personer som har svårare att etablera sig. Det kan exempelvis gälla ungdomar som både får

239 Se bland annat: ”Reglera bemanningsbranschen innan det är för sent”, Mats Wingborg, ledare *Dagens Arena*, 3/2 2018. <http://www.dagensarena.se/opinion/reglera-bemanningsbranschen-innan-det-ar-sent/>

240 ”Sämre psykosocial hälsa för bemanningsanställda”, Pressmeddelande, Arbetsmiljöverket, 15/11 2013. <https://www.av.se/press/samre-psykosocial-halsa-for-bemanningsanstallda/?hl=bemanningsanstallda>

241 ”Arbetsmiljön brister för bemanningsanställda”, Martina Frisk, *Arbetet*, 1/6 2017. <https://arbetet.se/2017/06/01/arbetsmiljon-brister-for-bemanningsanstallda/>

242 ”Reglering eller inte – så svarar partierna”, Hans Strandberg, *Dagens Arbete*, 5/9 2014. <https://da.se/2014/09/reglering-eller-inte-sa-svarar-partierna/>

243 Ibid.

arbetslivserfarenheter och ofta också den trygghet som en fast anställning innebär.”^[244]

16.6. Sverigedemokraterna

Partiet anser att bemanningsbranschen fyller en vital funktion. Så här uttalade sig partiet i *Dagens Arbete*: ”Inhyrning av personal via bemanningsföretag är en viktig del av en levande arbetsmarknad. Genom detta får svagare grupper, till exempel unga, funktionsnedsatta och invandrare en lite bättre chans att komma in på arbetsmarknaden. Med detta sagt så anser vi även att Las är en av grundpelarna för den svenska arbetsmarknadsmodellen. Vi vill inte se en situation där bemanningsbranschen systematiskt utnyttjas för att komma runt denna. Därför vill vi gärna se en fortsättning med inhyrning av personal, men under kontroll.”^[245]

16.7. Miljöpartiet

Miljöpartiet anser att bemanningsbranschen underlättar för människor att komma in på arbetsmarknaden. Partiet betonar vidare att de flesta bemanningsanställda täcks av kollektivavtal: ”Bemanningsföretag kan öka flexibiliteten på arbetsmarknaden och underlätta för grupper som har svårare att ta sig in på arbetsmarknaden. Bemanningsföretagen har i hög grad anslutning till kollektivavtal, men om arbetsgivarna missbrukar möjligheten att använda sig av bemanningsföretag, kan vi dock tänka oss att överväga en reglering.”^[246]

16.8. Socialdemokraterna

Under den senaste mandatperioden har Socialdemokraterna inte förespråkade lagändringar för att begränsa eller reglera bemanningsbranschen. I Socialdemokraternas Handlingsplan för en trygg arbetsmarknad, från 2018, finns inga skrivningar om bemanningsbranschen.

Enskilda socialdemokratiska riksdagsledamöter har samtidigt motionerat om begränsningar av bemanningsbranschen. Exempelvis har Teres Lindberg (S) 2017/18 motionerat om att det är viktigt att uthyrningslagen är tydlig när det handlar om uthyrning vid stadigvarande arbetskraftsbehov.^[247] Hon hävdar i motionen att det inte bör vara möjligt att sätta las åt sidan genom att säga upp personal för att sedan hyra in personal från ett bemanningsföretag för samma arbetsuppgifter. Motionen gick inte igenom i riksdagen och fick inte stöd i arbetsmarknadsutskottet.

Tidigare har Socialdemokraterna haft en hårdare inställning när det gäller reglering av bemanningsbranschen. I slutet av 2013 lade Socialdemokraterna och LO tillsammans fram tio ”Ordningsregler för svensk arbetsmarknad”. Punkt sex handlar om bemanningsbranschen. I den kräver de två organisationerna att det ska införas ett förbud mot att använda bemanningspersonal för att täcka permanenta arbetsuppgifter. Enligt punkten ska det också bli förbjudet att säga upp personal för att sedan hyra in personal

244 Ibid.

245 Ibid.

246 Ibid.

247 Motion till riksdagen, ”Uthyrning av arbetskraft”, 2017/18:2175, Teres Lindberg med flera (S). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/om-uthyrning-av-arbetstagare_H5022175

från bemanningsföretag. Hela punkt sex lyder som följer: ”Att Lagen om uthyrning av arbetskraft ändras så att det blir förbjudet att hyra ut och hyra in arbetskraft för ett stadigvarande arbetskraftsbehov. Lagen om anställningsskydd ska inte kunna sättas åt sidan genom att företaget säger upp personal för att sedan hyra in personal från bemanningsföretag för samma arbetsuppgifter.”^[248]

Dessa krav har Socialdemokraterna inte drivit i regeringsställning. Ett skäl kan vara att Alliansen och SD är uttryckliga motståndare till en sådan reglering. Frågan dyker dock upp då och då igen och är uppenbarligen viktig för många socialdemokratiska politiker. I en debattartikel i *Arbetet* publicerad i juni 2018 skriver exempelvis tre socialdemokratiska riksdagsledamöter att ett viktigt krav är att lagen om uthyrning av arbetskraft ändras ”så att det blir förbjudet att hyra ut och in arbetskraft för stadigvarande behov”.^[249]

16.9. Vänsterpartiet

Vänsterpartiet vill i grunden förbjuda bemanningsbranschen, vilket inte är möjligt med rådande EU-lagstiftning. Däremot har partiet i riksdagen motionerat om att det bör göras ett tillägg i lagen om uthyrning av arbetskraft (2012:854) för att förbjuda inhyrning av arbetskraft i syfte att tillgodose permanenta arbetskraftsbehov. Så här svarar partiet i tidigare nämnd enkät i *Dagens Arbeta*: ”Lagstiftningen bör skärpas, bland annat så att inhyrning inte ska kunna ske vid permanent behov av arbetskraft och att bemanningsanställda inte ska kunna tas in när det finns tidigare anställda som har företrädesrätt till återanställning.”^[250]

Vänsterpartiet har i flera motioner och interpellationer lyft frågan om reglering av bemanningsbranschen i riksdagen. En sammanfattning av partiets ståndpunkt finns i en interpellation som riksdagsledamoten Ali Esbati 2017/18 riktade till arbetsmarknadsministern Ylva Johansson. Bland annat kritiserade Ali Esbati att Socialdemokraterna inte efterlevt tidigare löften om en reglering av bemanningsbranschen. Så här yttrade sig Esbati: ”Inför valet 2014 föreslog Socialdemokraterna och LO tillsammans tio nya ordningsregler i syfte att skapa ordning och reda på svensk arbetsmarknad. En av ordningsreglerna gällde bemanningsföretag. Enligt förslaget ska lagen om uthyrning av arbetstagare ändras så att det blir förbjudet att hyra ut och hyra in arbetskraft för ett stadigvarande arbetskraftsbehov. Vidare ska lagen om anställningsskydd inte kunna åsidosättas genom att företag säger upp personal för att sedan hyra in personal från bemanningsföretag för samma uppgifter. Nu närmar sig mandatperioden sitt slut, och hittills har regeringen inte lagt fram några lagförslag för att stärka regleringen vid in- och uthyrning av arbetstagare.”^[251]

248 ”Socialdemokraterna och LO presenterar ordningsregler för svensk arbetsmarknad”, LO, webbsida, 27/11 2013. http://www.lo.se/start/pressmeddelanden/socialdemokraterna_och_lo_presenterar_ordningsregler_for_svensk_arbetsmarknad

249 ”Stoppa arbetskraftskriminaliteten”, Lawen Redar med flera, *Arbetet*, 21/6, nr 21/2018. <https://arbetet.se/2018/06/15/stoppa-arbetslivskriminaliteten/>

250 ”Reglering eller inte – så svarar partierna”, Hans Strandberg, *Dagens Arbeta*, 5/9 2014. <https://da.se/2014/09/reglering-eller-inte-sa-svarar-partierna/>

251 Interpellation i riksdagen, ”Bemanningsföretag”, 2017/18:319, Ali Esbati (V). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/interpellation/bemanningsforetag_H510319

16.10. Kommentarer

Allianspartierna och SD anser att bemanningsbranschen fungerar bra och att inga regleringar behövs. Den synen delas av Miljöpartiet.

Socialdemokraterna har vid flera tillfällen riktat kritik mot bemanningsbranschen på två punkter. Dels har partiet hävdat att det är fel när bemanningsanställda utför permanenta arbetsuppgifter. I sådana fall bör bemanningsanställda ersättas av ordinarie anställda. Dels att det är fel att ett företag kan säga upp personal och ersätta dessa med bemanningsanställda. Under den gångna mandatperioden har Socialdemokraterna dock inte velat reglera dessa frågor i lag. I stället har partiet hävdat att arbetsmarknadens parter bör komma överens om reglerna för bemanningsbranschen.

Vänsterpartiet är i grunden motståndare till bemanningsbranschen och förespråkar lagstiftning för att förhindra att bemanningsanställda utför permanenta arbetsuppgifter i stället för ordinarie anställda och för att förhindra att personal sägs upp och ersätts med bemanningsanställda.

17. Arbetsförmedlingen

17.1. Bakgrund

Arbetsförmedlingen har till uppgift att sammanföra dem som söker arbete med dem som söker arbetskraft. Därigenom förbättras matchningen på arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingen har också i uppdrag att betala ut flera olika typer av anställningsstöd till arbetsgivare, till exempel nystartsjobb, som syftar till att underlätta återinträdet på arbetsmarknaden för långtidsarbetslösa, och lönebidrag, som subventionerar anställningar för människor med olika funktionshinder, där en överenskommelse om anpassning av arbetet fordras. Arbetsförmedlingen har vidare i uppgift att stötta tidigare sjukskrivna och att underlätta återinträdet på arbetsmarknaden. Ytterligare ett uppdrag är att underlätta nyanländas etablering på arbetsmarknaden. Utöver dessa uppdrag fungerar Arbetsförmedlingen som kontrollorgan för a-kassorna.^[252] Sveriges första arbetsförmedling öppnade 1902 och drevs av kommunen i Helsingborg. Arbetsförmedlingen fick sin nuvarande utformning 2008, då ersattes Arbetsmarknadsverket av den nya myndigheten Arbetsförmedlingen. De tidigare länsarbetsnämnderna avvecklades helt.^[253]

Fram till 2008 var Arbetsförmedlingen en samlad benämning på den del av länsarbetsnämndernas verksamhet som arbetade med arbetsförmedling samt de omkring 325 lokala kontoren. Dessa tillhörde respektive länsarbetsnämnd och ingick sedan i sin tur i Arbetsmarknadsverket. Det var allianspartierna som drev igenom reformeringen 2008. Förändringen innebar bland annat att Arbetsförmedlingen fick en starkare kontrollerande uppgift. Förskjutningen av uppgifter hängde nära samman med Alliansens åtstramning av arbetslöshetsförsäkringen och sjukersättningen. En effekt av den nya inriktningen var framväxten av fler privata arbetsförmedlare.^[254] Redan 1993 drev den dåvarande borgerliga regeringen, ledd av Carl Bildt, igenom förslaget om "avreglering av arbetsförmedlingsmonopolet" (regeringens proposition 1992/93:218).^[255] Det är emellertid fortfarande förbjudet att ta betalt av arbets sökande.^[256]

Sedan 2007 finns privata arbetsförmedlare som fungerar som komplement till myndighetens egen verksamhet. SNS har i en studie från 2013 jämfört privata aktörer, anlitade av Arbetsförmedlingen, och Arbetsförmedlingens eget arbete med jobbsökande och arbetsinriktad rehabilitering. Resultatet visar att det inte finns några större skillnader.^[257] En annan studie från 2014 utförd av IFAU ger ett likartat resultat.^[258] Även forskningen bedriven vid Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU) pekar på likartade resultat. Så här uttalade sig en av IFAU-

252 Källa: www.arbetsformedlingen.se

253 "Arbetsförmedlingens historia", Arbetsförmedlingens webbsida, odaterat. <https://www.arbetsformedlingen.se/Om-oss/Om-Arbetsformedlingen/Historia.html>

254 Källa: "Lägg ner Moderaterna istället för Arbetsförmedlingen", Björn Avebrand, blogg, 29/1 2017. <https://bjornalvebrand.wordpress.com/2017/01/29/lagg-ner-moderaterna-istallet-for-arbetsformedlingen/>

255 <https://data.riksdagen.se/dokument/GG03218>

256 "Lag (1993:440) om privat arbetsförmedling". <https://lagen.nu/1993:440>

257 "Privata aktörer inom arbetsförmedling och rehabilitering", Richard Öhrvall, SNS *Analys* nr 11, 2013. <https://www.sns.se/aktuellt/sns-analys-nr-11-privata-aktorer-inom-arbetsformedling-och-rehabilitering/>

258 *Enhetlighet och träffsäkerhet i arbetsmarknadspolitiken: Hur använder arbetsförmedlare statistisk profilering i mötet med den arbets sökande?* Anahita Assadi & Martin Lundin, IFAU Rapport 2014:14.

utredarna i *Dagens Arena*: ”Generellt sett får arbetssökande mer insatser och är i större utsträckning nöjdare hos kompletterande aktörer. Men tittar man på direkta effekter ser man inga större skillnader. Det går i genomsnitt lika bra för Arbetsförmedlingen kontra dem som är hos en kompletterande aktör, sen kan vissa studier visa skillnader för vissa grupper. Generellt går det lika bra. Det är också min bedömning i hur de ser ut i internationell forskning.”^[259]

17.2. Liberalerna

Liberalerna har varit pådrivande inom Alliansen för att lägga ner Arbetsförmedlingen. Partiet initierade det förslag som så småningom har blivit hela Alliansens politik.

I ett utspel den 26 september 2016 föreslår Liberalerna en nedläggning av Arbetsförmedlingen. Det är första gången som något parti uttrycker den uppfattningen.

På partiets webbsida presenteras kärnan i förslaget: ”Liberalerna föreslår /.../ att Arbetsförmedlingen läggs ned i sin nuvarande form. Ska människor känna tillit krävs en fungerande myndighet med ett uppdrag som motsvarar dagens arbetsmarknad. Den nya myndigheten ska ha två huvudsakliga uppgifter:

- Att organisera de arbetsmarknadspolitiska programmen och lönestöden.
- Att administrera de offentliga delarna av arbetslöshetsförsäkringen. Det handlar [sic!] att med insatser, program och subventionerade anställningar stötta den allt större delen av de i arbetslöshet som står långt ifrån arbetsmarknaden.”^[260]

Liberalernas ekonomiska talesperson Mats Persson motiverade förslaget dels med att Arbetsförmedlingen för närvarande har fel fokus (”som att förmedla jobb till grupper som inte behövt hjälp på arbetsmarknaden”), dels att en nedläggning leder till besparingar i ”miljardklassen”.^[261]

I Liberalernas riksdagsmotion 2017/18:4166 finns en formulering som samtliga allianspartier använder i sina budgetmotioner 2017/18: ”Arbetsförmedlingen bör läggas ned i sin nuvarande form och ersättas av en mindre statlig myndighet. Staten ska fortfarande ha huvudansvar för arbetsmarknadspolitiken, men matchningsfunktionen bör öppnas upp för fristående aktörer. Dessa matchningsaktörer får ett huvudansvar för sina arbetssökande och för att dessa får rätt insatser. Aktörerna ska mätas, rangordnas och ersättas efter resultat. Antalet aktörer ska inte vara fler än att god kvalitet kan säkerställas.”^[262]

259 ”Dyrt och svårt att övervaka privata arbetsförmedlare”, Sebastian Sandström, *Dagens Arena*, 16/2 2017. <http://www.dagensarena.se/innehall/dyrt-och-svart-overvaka-privata-arbetsformedlare/>

260 ”Lägg ned Arbetsförmedlingen”, Liberalernas webbsida, 26/9 2016. <https://www.liberalerna.se/nyheter/lagg-ned-arbetsformedlingen/>

261 ”Liberalerna: Lägg ner arbetsförmedlingen”, Rebecca Hagnestad, 26/9 2016. <https://www.expressen.se/nyheter/liberalerna-lagg-ner-arbetsformedlingen/>

262 Motion till riksdagen, ”Med anledning av 2018 års ekonomiska vårproposition 2017/18:100”, 2017/18:4166, Jan Björklund med flera (L). <https://data.riksdagen.se/fil/C83A1475-1939-4DD3-B2FF-D34B3644C620>

17.3. Moderaterna

Moderaterna har under lång tid försökt att ge privata arbetsförmedlare en större roll. Partiet var initiativtagare till propositionen 1993 om en avreglering av arbetsförmedlingsmonopolet och till förändringen av Arbetsförmedlingens roll och organisation 2008 (se ovan). Många moderata motioner i riksdagen har handlat om Arbetsförmedlingen, däribland motion 2013/14:A254 om att underlätta för privata arbetsförmedlingar.^[263]

Den 28 januari 2017 skrev Elisabeth Svantesson i SvD att Moderaterna ytterligare ändrat syn på Arbetsförmedlingens framtid. Den nya linjen innebär att det nu var dags för att ”lägga ner Arbetsförmedlingen”.^[264] Argumentationen är starkt kopplad till integrationen och att det tar för lång tid för nyanlända att komma ut i arbetslivet: ”Integrationen fungerar inte, och så har det varit länge. Arbetsmarknaden blir alltmer tudelad, med en ökande andel arbetslösa som har stora svårigheter att få ett arbete. /.../ Arbetsförmedlingen har under lång tid uppvisat låga förtroendesiffror och alltför dåliga resultat. Det blir också alltmer tydligt att styrningen inte fungerar. Myndigheten har haft lång tid på sig att försöka vända utvecklingen utan att lyckas.”^[265]

Resonemangen utmynnar i förslaget att Arbetsförmedlingen läggs ned: ”Det innebär att det offentliga uppdraget renodlas och inriktas på att matcha arbetssökande till arbete och öka anställningsbarheten bland de som behöver. En mindre och vassare statlig aktör, som fungerar som ett jobbcenter, behåller myndighetsutövningen och gör en bedömning av de arbetssökandes behov samt upphandlar och följer upp ett begränsat antal etablerade matchningsaktörer som redan uppvisat goda resultat.”^[266]

Den rådande linjen hamras fast på Moderaternas webbsida: ”En alliansregering kommer att lägga ner Arbetsförmedlingen i dess nuvarande form.”^[267] Där formuleras motiveringen på följande sätt: ”Förmedlingen misslyckas med matchning och med att se till att den arbetslösa är aktiv i sitt jobbsökande och får rätt insatser.”^[268]

Den moderata hållningen uttrycks också i partimotionen 2017/18:4162. Under rubriken ”Bättre matchning på arbetsmarknaden” finns följande formulering: ”Arbetsförmedlingen bör läggas ned i sin nuvarande form och ersättas av en mindre statlig myndighet. Staten ska fortsatt ha huvudansvar för arbetsmarknadspolitiken, men matchningsfunktionen bör öppnas upp för fristående aktörer. Dessa matchningsaktörer får ett huvudansvar för sina arbetssökande och för att dessa får rätt insatser. Aktörerna ska mätas, rangordnas och ersättas efter resultat.”^[269]

263 Motion till riksdagen, ”Privata arbetsförmedlingar”, 2013/14:A354, Camilla Waltersson Grönvall och Sten Bergheden (M). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/privata-arbetsformedlingar_H102A354

264 ”Moderaterna: ’Lägg ner arbetsförmedlingen’”, Elisabeth Svantesson, *SvD*, 28/1 2017. <https://www.svd.se/moderaterna-lagg-ner-arbetsformedlingen/om/debatt>

265 Ibid.

266 Ibid.

267 <https://moderaterna.se/alliansen-kommer-att-lagga-ned-arbetsformedlingen>

268 Ibid.

269 Motion till riksdagen, ”Med anledning av prop. 2017/18:100, 2018 års ekonomiska vårproposition”, 2017/18:4162, Ulf Kristersson & Elisabeth Svantesson (M). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/med-anledning-av-prop-201718100-2018-ars_H5024162

17.4. Centerpartiet

I september 2017 hävdade Annie Lööf att Arbetsförmedlingen var en ”myndighet i kris”.^[270] Uttalandet ledde till protester från anställda inom Arbetsförmedlingen som menade att hon misskrediterade verksamheten. I efterhand är det uppenbart att kritiken bäddade för nästa steg, att kräva att Arbetsförmedlingen ska läggas ner.

Den 13 december 2017, över ett år efter Liberalerna men före Moderaterna, gör Centern sitt nästa utspel i frågan. Nu är kravet att Arbetsförmedlingen ska läggas ner. I Expressen lyder rubriken: ”C: Nu räcker det – lägg ner Arbetsförmedlingen”.^[271] Undertecknare denna gång är Annika Qarlsso, Centerns arbetsmarknadspolitiska talesperson. Förslaget motiveras med en stenhård kritik mot Arbetsförmedlingen. Enligt Qarlsso har den i princip slutat att fungera.

I själva verket hade Centerns utspel föregåtts av ett beslut på partistämman i september 2017. Redan där fattas beslutet att ”den arbetsförmedlande delen av Arbetsförmedlingen avvecklas och att en mångfald av aktörer släpps in för att arbeta med matchning genom en arbetsförmedlarpeng”. Men beslutet vid stämman uppmärksammas inte av medier. Därför kan Qarlsso göra ett stort utspel kring en fråga där partiet redan satt ner foten.^[272]

Centerns kritik av Arbetsförmedlingen i kombination med förslaget om nedläggning väcker starka reaktioner. Anställda som jobbar på Arbetsförmedlingen tycker att Centern svartmålar och forskare påpekar att Arbetsförmedlingen uppnår minst lika bra resultat som privata aktörer.

Det mest uppmärksammade inlägget publiceras i Expressen och är skrivet av arbetsförmedlaren Johan Berg. Han anklagar inte bara Centern för en nedlåtande ton utan menar också att Centern ger en missvisande bild av rapporter från Riksrevisionen och IFAU om Arbetsförmedlingen fungerar: ”Centerpartiet anser att Arbetsförmedlingen har misslyckats med sitt uppdrag att få nyanlända i arbete. Uttalandet är ett hån mot Arbetsförmedlingen och arbetsförmedlare, som nu går på knäna. Hela nio av tio arbetsförmedlare har en så hög arbetsbelastning att man knappt eller inte alls hinner med sina arbetsuppgifter. Situationen är så pass allvarlig att en anmälan har gjorts till Arbetsmiljöverket. Frågan är vad forskarna vid Stockholms universitet och Riksrevisionen skulle säga om Centerpartiets påstående? Partiet försöker nämligen mörka resultaten från deras granskningar av etableringsreformen. I sin skuggbudget väljer partiet att endast hänvisa till delrapporter från de båda granskningarna. Frågan som Qarlsso [Centerpartiets talesperson i arbetsmarknadsfrågor] gärna får besvara är varför partiet inte refererar till slutrapporterna? Forskarna vid Stockholms universitet kan nämligen i sin slutrapport konstatera att Arbetsförmedlingens arbete ger bättre resultat än kommunernas. Riksrevisionens slutsats är även att Arbetsförmedlingen bör ha kvar ansvaret för etableringen av nyanlända.”^[273]

270 Se bland annat: ”Annie Lööf: Arbetsförmedlingen är en myndighet i kris”, Jenny Lagerstedt, SVT, 8/9 2017. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/annie-loof-arbetsformedlingen-ar-en-myndighet-i-kris>

271 ”C: Nu räcker det – lägg ner Arbetsförmedlingen”, Annika Qarlsso, arbetsmarknadspolitisk talesperson för C, 13/12, 2017. <https://www.expressen.se/debatt/stoppa-fiaskot-nu-lagg-ner-arbetsformedlingen/>

272 ”Snabbprotokoll, Kommitté 1, Låt inte Sverige klyvas”, Centerpartiet, 29/9 2017. <https://www.centerpartiet.se/download/18.1dbcade15e849eef237872/1506687047440/Snabbprotokoll%20Kommitté%201.pdf>

273 ”C mörklägger sanningen om Arbetsförmedlingen”, Johan Berg, *Expressen*, 9/1, 2018. <https://www.expressen.se/nyheter/2018/09/09/c-morklagger-sanningen-om-arbetsformedlingen/>

Under det två senaste åren har Centerpartiet lyft frågan om en ett avskaffande av Arbetsförmedlingen i en rad riksdagsmotioner. I motionen 2017/18:4156 finns den gemensamma formulering som samtliga allianspartier enats kring på initiativ av Liberalerna: "Arbetsförmedlingen bör läggas ned i sin nuvarande form och ersättas av en mindre statlig myndighet. /.../"^[274]

Centern har också i riksdagsmotion 2017/18:3683 utvecklat en egen idé om hur de privata arbetsförmedlingarna bör vara organiserade. Idén är hämtad från skolpengen och kundvalet inom primärvården: "I stället för Arbetsförmedlingen vill Centerpartiet ha en arbetsförmedlarpeng där aktörer med dokumenterad kompetens att hjälpa människor in i arbete får bistå den som är arbetslös."^[275] Förslaget återkommer i förkortad version i riksdagsmotionen 2017/18:3685.^[276]

Centern uttrycker stora förhoppningar om effekterna av en arbetsförmedlingspeng. Förslaget har dock inte vunnit någon entusiasm hos de andra allianspartierna. Ett av många problem är att aktörerna får ett starkt incitament att i första hand hjälpa människor som inte har alltför svårt att få ett arbete till ett arbete, medan incitamentet blir det omvända när det gäller personer som förefaller ha små utsikter att hitta ett arbete.

17.5. Kristdemokraterna

KD har hängt på förslaget om en nedläggning av Arbetsförmedlingen. Så snart Moderaterna ställde sig bakom kravet ändrade också KD uppfattning. Av allianspartierna är KD följaktligen det parti som sist krävt att Arbetsförmedlingen ska läggas ner. I en gemensam artikel i Expressen skriver alliansledare den 16/2 2017 under rubriken "Dags att lägga ner Arbetsförmedlingen".^[277] Det är första beviset för att KD också är med på tåget.

KD har därefter följt upp kravet i riksdagen. I partimotionen 2017/18:4167 finns den gemensamma formulering som samtliga allianspartier enats kring: "Arbetsförmedlingen bör läggas ned i sin nuvarande form och ersättas av en mindre statlig myndighet. /.../"^[278]

17.6. Alliansen tillsammans

Den 4 april 2018 konkretiserar alliansledarna kravet på en nedläggning av Arbetsförmedlingen i en gemensam artikel på DN Debatt. Formuleringarna är snarlika det utspel som Liberalerna gjorde 2016. Eller uttryckt på ett

[expressen.se/debatt/c-morklagger-sanningen-om-arbetsformedlingen/](https://www.expressen.se/debatt/c-morklagger-sanningen-om-arbetsformedlingen/)

274 Motion till riksdagen, "Med anledning av prop. 2017/18:100, 2018 års ekonomiska vårproposition", 2017/18:4156, Annie Lööf med flera (C). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/med-anledning-av-prop-201718100-2018-ars_H5024156

275 Motion till riksdagen, "Låt inte Sverige klyvas", 2017/18:3683, Annie Lööf med flera (C). <https://data.riksdagen.se/fil/171915B3-737B-4B4C-B53B-DE61BEE9439F>

276 Motion till riksdagen, "Trygghet i hela landet", 2017/18:3685, Annie Lööf med flera (C). <https://data.riksdagen.se/fil/A98BA581-B035-4A48-9B53-11D5B98A49DF>

277 "Dags att lägga ner Arbetsförmedlingen", Elisabeth Svantesson, Annika Carlsson, Fredrik Malm och Désirée Pethrus, *Expressen*, 16/2 2017. <https://www.expressen.se/debatt/dags-att-lagga-ner-arbetsformedlingen/>

278 Motion till riksdagen, "Med anledning av prop. 2017/18:100, 2018 års ekonomiska vårproposition", 2017/18:4167, Andreas Carlson med flera (KD). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/med-anledning-av-prop-201718100-2018-ars_H5024167https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/med-anledning-av-prop-201718100-2018-ars_H5024156

annat sätt, artikeln visar att Liberalerna lyckats förankra det förslag som partiet initierat inom hela Alliansen.

Detta föreslår alliansledarna i DN-artikeln:

- Den statliga Arbetsförmedlingen läggs ner i sin nuvarande form.
- Staten har fortsatt huvudansvar för arbetsmarknadspolitiken och en ny och mindre myndighet ersätter den nuvarande Arbetsförmedlingen.
- Matchningsfunktionen öppnas upp för fristående aktörer.
- Myndighetens roll renodlas till att dels göra en bedömning av de arbetssökandes behov (profilering), samt följa upp den arbetssökandes rättigheter och de krav som ställs på vederbörande.
- Oseriösa aktörer ska hållas borta med ett stramt regelverk och mycket tydlig uppföljning.
- Antalet aktörer ska inte vara större än att det genom kontroll går att säkerställa att de tjänster som matchningsaktörerna erbjuder är av hög kvalitet och leder till goda resultat.
- De fristående aktörerna ska inte kunna selektera bort arbetssökande utifrån förväntad lönsamhet.
- För att undvika inlåsning måste arbetssökande ha ett stort eget ansvar under den första tiden vid arbetslöshet.
- Aktörerna ska mätas och rangordnas efter resultat.
- För vissa individer som ännu inte står redo för arbetsmarknaden behåller den nya myndigheten ett övergripande ansvar för arbetsträning och förberedande insatser.
- Personer med funktionsnedsättning och som finns i särskilda subventionerade anställningar påverkas inte av reformen.
- Staten har ett fortsatt ansvar för nyanländas etablering.^[279]

I riksdagens arbetsmarknadsutskott tar allianspartierna tillsammans med SD den 2 mars 2017 ställning för att Arbetsförmedlingen bör läggas ner. Kravet är att Arbetsförmedlingen inte längre ska få arbeta med jobbmatchning. Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet reserverar sig mot beslutet.^[280]

17.7. Sverigedemokraterna

Efter att allianspartierna krävt att Arbetsförmedlingen ska läggas ner har även SD hängt på samma förslag. I SD:s partimotion 2017/18:2643 använder partiet samma formulering som Alliansen, det vill säga att ”avveckla Arbetsförmedlingen i dess nuvarande form”. Enskilda riksdagsledamöter inom SD har utvecklat tankegångarna. I riksdagsmotionen 2017/18:1637 föreslår Johan Nissinen (SD) att Arbetsförmedlingen ”privatiseras”.^[281] Nissinen menar att ”den statliga Arbetsförmedlingen har

279 ”Alliansen kommer att lägga ner Arbetsförmedlingen”, Ebba Busch Thor, Jan Björklund, Annie Lööf & Ulf Kristersson, *DN*, 4/4 2018. <https://www.dn.se/debatt/alliansen-kommer-att-lagga-ner-arbetsformedlingen/>

280 ”Arbetsförmedlingen borde inte arbeta med jobbmatchning”, Sveriges riksdag, 2/3 2017. <http://www.riksdagen.se/sv/aktuellt/2017/mar/2/arbetsformedlingen-borde-inte-arbeta-med-jobbmatchning/>

281 Motion till riksdagen, ”Privatisera Arbetsförmedlingen”, 2017/18:1637, Johan Nissinen (SD). http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/_H5021637

misslyckats” och att det kräver en privatisering. Nissinen räknar upp en rad fördelar som skulle uppnås genom en privatisering.^[282] Han hävdar att resultatet bland annat ska bli:

”Konkurrensen mellan arbetsförmedlingarna ger incitament till förbättring. Människor kommer att välja bort oseriösa aktörer i förmån för arbetsförmedlingar som gör ett bra jobb.”^[283]

”En resultatbaserad vinst skulle innebära att arbetsförmedlingarna fokuserade mer på åtgärder som faktiskt leder till jobb istället för ineffektiva workshops, seminarier och coacher som saknar rätt kvalifikationer. Vinsten möjliggör dessutom för bra arbetsförmedlingar att expandera sin verksamhet så att fler får ta del av ett framgångsrikt koncept.”^[284]

”Fler arbetsförmedlingar skulle minska väntetiden för den arbetsökande.”^[285]

I ytterligare en motion i riksdagen, 2017/18:75, föreslår Markus Wiechel (SD) att Arbetsförmedlingen avskaffas.^[286] Wiechel hävdar, utan att hänvisa till några källor, att Arbetsförmedlingen är ineffektiv och att privata aktörer fungerar bättre: ”Vad vi sett i ljuset av Arbetsförmedlingens brister är istället betydligt mer effektiva privata aktörer som agerar arbetsförmedlare, vilka gör såväl enskilda arbetslösa och olika företag som samhället en rejäl tjänst.”

17.8. Miljöpartiet

Miljöpartiet motsätter sig en privatisering av Arbetsförmedlingen. Enligt partiet befinner sig Arbetsförmedlingen i ett pågående arbete för att modernisera och förstärka verksamheten och i den pågående Arbetsmarknadsutredningens uppdrag ingår bland annat att se hur myndighetens samarbete med andra relevanta aktörer kan förbättras.^[287]

17.9. Socialdemokraterna

Socialdemokraterna avvisar allianspartiernas och SD:s förslag om att lägga ner Arbetsförmedlingen. Partiet vill tvärtom utveckla Arbetsförmedlingen. Det handlar om en rad förändringar, däribland att säkerställa att Arbetsförmedlingen ger individuellt stöd från dag ett.^[288] Socialdemokraterna vill även ge Arbetsförmedlingen utökade befogenheter att säkerställa att löner och andra anställningsförmåner är kollektivavtalsenliga vid subventionerade anställningar. Arbetsförmedlingen ska därför få utökade möjligheter att kontrollera arbetsgivare som anställer personal med subventioner. Sanktioner ska kunna utkrävas mot oseriösa arbetsgivare.^[289]

282 Ibid.

283 Ibid.

284 Ibid.

285 Ibid.

286 Motion till riksdagen, ”Avskaffa Arbetsförmedlingen i dess nuvarande form”, 2017/18:75, Markus Wiechel med flera. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/avskaffa-arbetsfor-medlingen-i-dess-nuvarande-form_H50275

287 ”Höj taket i a-kassan – på sikt”, Alicia Heimersson, *Dagens Arena*, 3/6 2018. <http://www.dagensarena.se/innehall/mp-hoj-taket-kassan/>

288 <https://www.socialdemokraterna.se/var-politik/a-till-o/arbetsfor-medlingen/>

289 ”Handlingsplan för en trygg arbetsmarknad”, Socialdemokraterna, 30/5 2018. https://www.socialdemokraterna.se/globalassets/aktuellt/press-pm_180530.pdf

17.10. Vänsterpartiet

Vänsterpartiet anser att Arbetsförmedlingen även i fortsättningen ska bedrivas i offentlig regi. En sammanhållen statlig arbetsförmedling med nationell överblick är, enligt partiet, en förutsättning för att kunna bedriva en aktiv arbetsmarknadspolitik.

I *Dagens Arenas* partienkät svarar partiet: ”Vi vill förbättra Arbetsförmedlingen genom att förändra myndighetens styrning, uppdrag och arbetssätt. Vi vill se mindre av byråkrati, detaljreglering och kontroller och mer av aktiva, riktade, individanpassade åtgärder som stärker de arbetslösas möjligheter till anställning. Upphandlingen av tjänster via privata aktörer står i dag för en stor andel av Arbetsförmedlingens budget. Vänsterpartiet anser att de privata aktörerna inom Arbetsförmedlingens verksamhet bör begränsas.”^[290]

17.11. Kommentarer

Liberalerna gick i spetsen för att avskaffa Arbetsförmedlingen, sedan har de övriga allianspartierna hängt på. Även SD stödjer kravet och i en SD-motion i riksdagen föreslås att Arbetsförmedlingen privatiseras.

Förslaget om att avskaffa Arbetsförmedlingen motiveras främst genom en kritik av hur Arbetsförmedlingen fungerar i dag. Allianspartierna och SD har emellertid fått kritik för att svartmåla Arbetsförmedlingen och för att ge snedvridna beskrivningar av utvärderingsresultat. En annan kritik går ut på att det inte går att jämföra resultaten från den offentliga myndigheten Arbetsförmedlingen med de resultat som privata matchningsföretag uppnår. Arbetsförmedlingen har betydligt fler uppdrag och uppgifter än matchningsföretagen. Att jämföra resultat per anställd blir därför att jämföra äpplen och päron.^[291]

Notabelt är att allianspartierna och SD vill förbjuda Arbetsförmedlingen att arbeta med jobbmatchning. Den uppgiften ska enbart få utföras av privata aktörer. Det är på många sätt ett radikalt förslag och det förutsätter att det finns seriösa matchningsföretag på alla större orter i Sverige. Så ser det knappast ut i dag. På många ställen existerar enbart Arbetsförmedlingen och det saknas privata alternativ.

Det finns vissa nyansskillnader mellan allianspartierna. Centern vill införa en arbetsförmedlingspeng, liknande skolpengen och kundvalet inom vården. Den idén har vunnit gehör hos de andra allianspartierna.

SD:s motionärer i riksdagen har störst förhoppningar om vad en privatisering av Arbetsförmedlingen skulle innebära. SD hävdar också att de privata aktörerna redan i dag fungerar mer effektivt än Arbetsförmedlingen. SD anger dock inte några belegg för denna uppfattning och den har knappast stöd i rådande forskning.

Allianspartiernas och SD:s kolartro på en marknadisering av arbetsförmedlingen har mött kritik även från borgerliga kretsar. Anna Dahlberg, ledarskribent på Expressen, får sista ordet: ”Minns ni etableringslotsarna? De lanserades av alliansregeringen i slutet av 2010 för att få nyanlända snabbare i jobb. Fem år senare begravdes systemet i all

290 ”V: Stärk LAS och a-kassan”, Alicia Heimersson, *Dagens Arena*, 3/6 2018. <http://www.dagensarena.se/innehall/v-stark-las-och-kassan/>

291 Se bland annat ”Här kan matchningsföretag vara hur dåliga som helst”, Mattias Dahlgren med flera, *Arbetet*, 12/6 2018. <https://arbetet.se/2018/06/12/har-kan-matchningsforetag-vara-hur-daliga-som-helst/>

hast. En serie grava missförhållanden rullades upp. Etableringslotsar hade rekryterat flyktingar med hjälp av mutor som lånedatorer, tv-apparater och kontanter. Enligt Arbetsförmedlingen förekom även grov organiserad brottslighet, såsom människosmuggling, dödshot och försök att rekrytera flyktingar till terrororganisationer. Frågan är vad allianspartierna har lärt av detta fiasko. I veckan gick de fyra partiledarna ut på DN Debatt och lovade att lägga ner Arbetsförmedlingen i sin nuvarande form och låta privata aktörer ta huvudansvaret för att förmedla jobb. Försöket med etableringslotsar nämndes inte med ett ord. Inte heller skandalerna kring jobbcoacherna, där oseriösa företag erbjöd sådant som healing och beröringsterapi.”^[292]

292 ”Har alliansen inget lärt av sina misstag?”, Anna Dahlberg, *Expressen*, 7/4 2018. <https://www.expressen.se/ledare/anna-dahlberg/har-alliansen-inget-lart-av-sina-misstag/>

18. Entreprenörsansvar

18.1. Bakgrund

Den rödgröna regeringens proposition (2017/18:214) om entreprenörsansvar för lönefordringar i bygg- och anläggningsbranschen antogs av riksdagen den 19 juni 2018.^[293] Förslaget innebär i huvudsak att en arbetstagare som inte får lön av sin arbetsgivare ska kunna få betalt från en annan entreprenör i entreprenadkedjan.

18.2. Allianspartierna

Allianspartierna avstyrkte propositionen. I en gemensam motion (2017/17:4134) argumenterade partierna för att förslaget var alltför strikt.^[294] Allianspartierna ansåg att arbetstagaren i första hand bör begära ersättning från sin arbetsgivare ”innan ett entreprenörsansvar inträder”.^[295] I riksdagsdebatten var moderaten Jessica Roswall särskilt framträdande. Hon förde fram ytterligare argument. För det första att frågan om entreprenörsansvar borde kunna lösas av parterna själva. För det andra att förslaget kan slå mot seriösa företag som tvingas att betala notan för entreprenörer. För det tredje att förslaget kan leda till ännu längre betaltider till underentreprenörerna eftersom huvudentreprenörerna kommer att hålla inne betalningarna till entreprenörerna till dess att man har garantier för att lönerna har betalats ut. För det fjärde att systemet gynnar oseriösa företag som utfärdar falska löneintyg.^[296]

18.3. Sverigedemokraterna

SD röstade för regeringens proposition om entreprenörsansvar. I riksdagsdebatten hävdade SD-ledamoten Magnus Persson att förslaget skulle gynna de ”svenska löntagarna”. Han menade att SD på det hela taget ansåg att förslaget var bra, men att lagen inte borde införas så snabbt: ”Vi måste ge företagen en ärlig chans att förbereda sig”.^[297]

18.4. Socialdemokraterna

Partiet har tillsammans med Miljöpartiet lagt fram propositionen om entreprenörsansvar. Enligt riksdagsledamoten Helén Pettersson är syftet med den nya lagen att arbetstagare som är anställda av underleverantörer i branschen ska få ut sin lön, men också att motverka osund konkurrens.^[298] Även på partiets webbsida lyfts vikten av frågan fram.^[299]

293 Regeringens proposition, ”Ett entreprenörsansvar för lönefordringar i bygg- och anläggningsbranschen”, prop. 2017/18:214. <https://www.regeringen.se/496593/contentassets/1a84b924733841ed9e30bf8ac5e-e5c2d/ett-entreprenorsansvar-for-lonefordringar-i-bygg-och-anlaggningsbranschen-prop.-201718214>.

294 Motion till riksdagen, med anledning av prop. 2017/18:214, ”Ett entreprenörsansvar för lönefordringar i bygg- och anläggningsbranschen”, Jessica Polfjärd med flera (M, C, L och KD), 2017/18:4134. http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/_H5024134

295 Ibid.

296 Entreprenörsansvar för lönefordringar i bygg- och anläggningsbranschen, riksdagsprotokollprotokoll från debatten den 19/6 2018. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/arende/betankande/ett-entreprenorsansvar-for-lonefordringar-i-bygg-_H501AU14

297 Ibid.

298 Ibid.

299 <https://www.socialdemokraterna.se/var-politik/a-till-o/den-svenska-modellen/>

18.5. Miljöpartiet

Miljöpartiet ingår i regeringen och står bakom den rödgröna propositionen, men har inte profilerat sig i frågan i den utåtriktade debatten.

18.6. Vänsterpartiet

I riksdagens arbetsmarknadsutskott har Vänsterpartiet stöttat propositionen från den rödgröna regeringen. Vänsterpartiet har länge varit pådrivande för att entreprenörsansvar ska införas. Frågan har även lyfts fram i en tidigare riksdagsmotion av Ali Esbati (V).^[300]

18.7. Kommentar

De rödgröna partierna har varit pådrivande i frågan om entreprenörsansvar, men även SD har stött förslaget, dock utifrån en egen inriktning. Allianspartierna har erkänt att det finns problem med oseriösa entreprenörer inom byggbranschen, men ändå motsatt sig de förslag som presenterats.^[301] Av Alliansens gemensamma motion framgår att partierna anser att det visserligen kan behövas ytterligare åtgärder, men att frågan i sådana fall behöver utredas mer noga.^[302]

300 Motion till riksdagen, "Ordning och reda på arbetsmarknaden", 2015/16:378, Ali Esbati med flera (V). <https://data.riksdagen.se/fil/0CC358E9-20A2-4611-BCF9-92C19D9FBCF7>

301 Motion till riksdagen, med anledning av prop. 2017/18:214, "Ett entreprenörsansvar för lönefordringar i bygg- och anläggningsbranschen", 2017/18:4134, Jessica Polfjärd med flera (M, C, L och KD). http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/_H5024134

302 Ibid.

19. Anställningsskydd i samband med offentlig upphandling

19.1. Bakgrund

När offentlig verksamhet bedrivs på entreprenad förekommer det att beställaren gör en ny upphandling och beslutar om att byta entreprenör. I många fall följer personalen med till den nya entreprenören, men det förekommer också att den tidigare personalen förlorar sina jobb. Ibland har uppsägningarna skett i samband med en ny upphandling.^[303] I andra fall har personal fått följa med till den nya entreprenören men fått sämre anställningsvillkor. För flera fackliga organisationer är detta en central fråga. Upphandlingar och byte av entreprenörer har blivit en växande fråga under de senaste decennierna i takt med att verksamhet som tidigare bedrevs i offentlig regi i stället handhas av privata entreprenörer. Detta gäller däribland områden som vård och omsorg, el- och energibranschen, städning, järnvägsunderhåll, kollektivtrafik etc.

Redan i dag finns ett visst skydd som arbetstagare och fackliga kan hänvisa till för att försvara sina rättigheter i samband med upphandling. I las och mbl finns skyddsregler som gäller vid övergång av verksamhet. Vid en övergång övergår överlåtarens rättigheter och skyldigheter – på grund av de anställningsavtal som gäller vid övergången – till den nya arbetsgivaren. En övergång är i sig inte saklig grund för att säga upp en arbetstagare.

Vidare finns i mbl bestämmelser om att när en arbetstagares anställningsavtal och anställningsförhållanden har övergått till en ny arbetsgivare är den nya arbetsgivaren under ett år från övergången skyldig att tillämpa anställningsvillkoren i det kollektivavtal som gällde för den tidigare arbetsgivaren (om inte avtalet löpt ut eller ett nytt kollektivavtal har börjat gälla).^[304]

Trots detta skydd finns emellertid en utbredd facklig erfarenhet, särskilt inom Seko och Kommunal, av att tidigare anställda inte erbjuds en fortsatt anställning av en upphandlad entreprenör eller att anställningsvillkoren ändras. Ett av många sätt för en arbetsgivare att kringgå lagstiftningen är att hävda att den nya entreprenörens arbetsuppgifter inte är identiska med den tidigare entreprenörens.

19.2. Allianspartierna

Partierna har inte några förslag om att ändra i rådande lagstiftning.

19.3. Sverigedemokraterna

Partiet vill inte ändra i rådande lagstiftning. Partiet har inte profilerat sig i frågan.

303 Se exempelvis "Är det fritt fram att säga upp personal under pågående offentlig upphandling", Sylvia Lindén & Johan Zetterström, *Dagens Juridik*, 4/8 2014. <http://www.dagensjuridik.se/2014/04/ar-det-fritt-fram-att-saga-upp-personal-under-pagaende-offentlig-upphandling>

304 Källa: Bland annat "Arbetsmarknadsutskottets betänkande – Arbetsrätt", 2017/17:AU7. <https://data.riksdagen.se/fil/EECB7A15-5EF4-46F6-AF24-4AF97143E6ED>

19.4. Miljöpartiet

Partiet vill inte ändra i rådande lagstiftning.

19.5. Socialdemokraterna

För många socialdemokrater är frågan viktig. Partiet hänvisar emellertid till rådande lagstiftning som ger ett visst stöd för att upphandlingar inte får leda till att de anställda som tidigare utfört en verksamhet förlorar sina jobb. Dessutom kan ett starkare stöd förhandlas fram av de fackliga organisationerna. En annan väg är att ställa arbetsrättsliga krav i samband med offentliga upphandlingar i kommuner och landsting.^[305]

19.6. Vänsterpartiet

Vänsterpartiet anser att det rådande skyddet inte är tillräckligt starkt och att parterna inte alltid haft möjlighet att lösa frågan avtalsvägen. I partimotion 2017/18:3362 påpekar partiet en ny entreprenör inte är juridiskt skyldig att ta över personalen: ”Vid upprepade tillfällen har anställda tvingats att söka om sina jobb utan några garantier om någon ny anställning. Vanligtvis erbjuds många av de anställda jobb hos den nye entreprenören, men denne kan välja ut vilka, utan hänsyn till turordningsreglerna. Anställda i offentliga verksamheter som upphandlas förlorar därmed i praktiken den anställningstrygghet de har rätt till enligt LAS. /.../ Fackförbunden Kommunal och Seko har försökt lösa frågan via kollektivavtal, men det är uppenbart att det inte är tillräckligt. /.../ Vänsterpartiet har vid upprepade tillfällen lagt fram förslag om att lagstiftningen bör ändras i syfte att stärka anställningsskyddet vid upphandlingar och därigenom motverka de problem som redogjorts för här.”^[306]

19.7. Kommentar

Många arbetstagare som är anställda av entreprenörer som anlitas av stat, kommun och landsting är oroliga för vad som ska hända när verksamheten läggs ut för ny upphandling. Dessa anställda vill ha garantier för att jobben inte går förlorade och att anställningsvillkoren inte försämras.

Socialdemokraterna driver frågan framför allt genom att ställa politiska krav vid upphandlingar och genom att använda sig av rådande lagstiftning.

Vänsterpartiet stödjer dessa strategier, men ställer också krav på starkare lagstiftning för att garantera att anställningstryggheten inte ska hotas när en verksamhet tas över av en ny entreprenör.

För övriga partier är detta inte en profilerad fråga.

305 Se bland annat *Första Linjen* nr 2/2018, tidning utgiven av Seko Stockholm. Där intervjuas både socialdemokratiska och vänsterpartistiska kandidater till kommun och landsting som vill driva frågan att gällande kollektivavtal ska gälla även efter nya upphandlingar.

306 Motion till riksdagen, ”Ett tryggt och hållbart arbetsliv”, 2017/18:3362, Jonas Sjöstedt med flera (V). <https://data.riksdagen.se/fil/0CC0D08E-82AA-421C-A6AA-C72A6F13A48D>

20. Utstationering av arbetskraft

20.1. Bakgrund

Inom EU råder fri rörlighet för varor, tjänster, arbete och kapital. En del av den fria rörligheten för tjänster innebär att ett företag som har sin bas i ett EU-land kan utföra en tjänst i ett annat EU-land. Det kan innebära att anställda i ett EU-land blir tillfälligt utstationerade i ett annat EU-land. En central fråga är hur arbetsvillkoren ska regleras för denna utstationerade arbetskraft. Detta avgörs i dag både av EU:s utstationeringsdirektiv och av inhemsk lagstiftning som syftar till att tillämpa EU:s direktiv.

Utstationeringsdirektivet följs upp genom svensk lagstiftning, framför allt genom utstationeringslagen (1999:678). Efter EU-domstolens dom 2007 infördes en rad förändringar av lagen, i folkmun kallade för *lex Laval*.

Under 2017 ändrades flera skrivningar i lagen efter förslag från den rödgröna regeringen. Syftet med ändringarna var, enligt regeringen, både att skydda utstationerade arbetstagare och att förhindra illojal konkurrens. Ändringarna innebar bland annat följande:

- Möjligheterna att uppnå kollektivavtal som reglerar villkoren för utstationerade arbetstagare, ytterst med stöd av stridsåtgärder, utvidgades genom ett system med kollektivavtal med begränsade villkor och verkningar för utstationerade arbetstagare.
- Krav på ökad transparens vid utstationering.
- Kollektivavtal för utstationerade arbetstagarers skagekontrollbefogenheter för den avtalsslutande arbetstagarorganisationen. Det betyder att en facklig organisation kan ställa krav på kollektivavtal med stöd av stridsåtgärder även om företaget påstår sig tillämpa likvärdiga villkor i förhållande till kollektivavtalet. En innebörd av detta är att den så kallade bevisregeln tas bort.
- En utstationerande arbetsgivare ska vara skyldig att på begäran utse en förhandlingsberörig företrädare.^[307]

EU:s utstationeringsdirektiv har hittills inneburit att utstationerad arbetskraft från andra medlemsländer bara behöver ersättas med den lägsta lönen i kollektivavtalen. EU har emellertid arbetat fram ett reviderat förslag till utstationeringsdirektiv som antogs den 28 juni

Det nya förslaget innebär en rad förändringar. Regler om lön som gäller alla arbetstagare i värdlandet ska också gälla utstationerade arbetstagare. Lönen ska inte bara omfatta minimilönen, utan även sådana delar som eventuell bonus och tillägg. Uppgifterna i lokala bestämmelser måste bli offentliga. Då en arbetstagare varit utstationerad mer än 12 månader måste också de arbetsrättsliga reglerna i värdlandet tillämpas.^[308]

EU:s nya utstationeringsdirektiv kan komma att leda till fortsatta föränd-

307 För en mer utförlig genomgång av förändringarna se: "Nya utstationeringsregler", regeringens webbsida, ID-nummer: prop. 2016/17:107. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2017/02/prop.-201617107/> Se även: "4 frågor till LO:s Claes-Mikael Jonsson om *lex Laval*", Elisabet Örnerborg, *Lag & Avtal*, 30/3, 2017. <https://www.lag-avtal.se/arbetsratt/4-fragor-till-lo-s-claes-mikael-jonsson-om-lex-laval-6835501>

308 Källa: "Regeringen: EU-förslaget räddar svenska modellen", Fredrik Haglund, *Europaportalen*, 9/3 2018. <https://www.europaportalen.se/2016/03/regeringen-eu-forslag-raddar-svenska-modellen>

ringar av EU-ländernas inhemska lagstiftning. Det kan också gälla Sverige, ännu finns dock inga annonserade planer på att ytterligare justera den svenska lagen.

Frågan om EU:s utstationeringsdirektiv och utstationeringslagen är kontroversiell i svensk politik. Frågan splittrar de svenska partierna både i Europaparlamentet och i den svenska riksdagen.

Den rödgröna regeringens ändringar av utstationeringslagen i juni 2017 har skapat oenighet i riksdagen.

20.2. *Alliansen*

I samband med att propositionen behandlades i riksdagen lade allianspartierna en gemensam motion (2016/17:107) och yrkade på avslag.^[309] Allianspartierna motiverade sin hållning med att förslaget var alltför långtgående: ”Att bevisregeln slopas innebär att stridsåtgärder kan vidtas även om minivillkoren i hårda kärnan är uppfyllda och enbart för att uppnå just ett utstationeringskollektivavtal.”^[310] Alliansen har därefter ånyo motionerat i riksdagen (2017/18:3177) om att ändringarna i utstationeringslagen ska rivas upp och att Sverige ska ”återinföra lex Laval”.^[311]

20.3. *Sverigedemokraterna*

SD röstade ja till förändringen av utstationeringslagen. I riksdagsdebatten föreslog Sven-Olof Sällström (SD) en ännu hårdare kontroll av utstationerad arbetskraft, bland annat med tvingande månadsrapportering för samtliga arbetsgivare och en bortre tidsgräns för hur länge utstationerad arbetskraft ska få arbeta i Sverige.^[312]

20.4. *Miljöpartiet*

Miljöpartiet röstade ja till förändringen av utstationeringslagen.

20.5. *Socialdemokraterna*

Socialdemokraterna röstade ja till förändringen av utstationeringslagen.

20.6. *Vänsterpartiet*

Vänsterpartiet röstade ja till förändringen av utstationeringslagen, men föreslog ytterligare förändringar i motion 2016/17:107.^[313]

20.7. *Partiernas syn i Europaparlamentet*

Europaparlamentet röstade om det reviderade utstationeringsdirektivet den 29 maj 2018. Förslaget innebar bland annat att arbetare från ett EU-

309 Motion till riksdagen, ”Med anledning av prop. 2016/17:107, Nya utstationeringsregler”, 2016/17:3632, Elisabeth Svantesson med flera (M, C, L, KD). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/med-anledning-av-prop-201617107-nya_H4023632

310 Ibid.

311 Motion till riksdagen, ”Fler jobb och bättre fungerande arbetsmarknad”, 2017/18:3177, Jessica Polfjärd med flera (M, C, L, KD). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/fler-jobb-och-battre-fungerande-arbetsmarknad-_H5023177

312 ”Nya utstationeringsregler”, Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2016/17:AU9, ”Debatt”. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/arende/betankande/nya-utstationeringsregler_H401AU9

313 Motion till riksdagen, ”Med anledning av prop. 2016/17:107, Nya utstationeringsregler”, 2016/17:107, Ali Esbati med flera (V). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/med-anledning-av-prop-201617107-nya_H4023630

land som tillfälligt jobbar i ett annat medlemsland ska få rätt till samma lön som andra inhemska arbetare som utför samma jobb på samma arbetsplats till skillnad från i dag då de kan erbjudas minimilön som ofta är lägre. Förslaget gick igenom med stor majoritet i parlamentet, 456 ledamöter röstade ja medan 147 sade nej.

20.8. Svenska ledamöter som röstade ja till det nya utstationeringsdirektivet

Följande ledamöter i Europaparlamentet röstade ja till det reviderade förslaget om utstationeringsdirektivet den 29/5 2018:

Aleksander Gabelic (S)
Jytte Guteland (S)
Anna Hedh (S)
Olle Ludvigsson (S)
Marita Ulvskog (S)
Soraya Post (FI)
Max Andersson (MP)
Jakop Dalunde (MP)
Linneá Engström (MP)
Bodil Valero (MP)
Kristina Winberg (SD)
Peter Lundgren (SD) (Peter Lundgren röstade nej, men korrigerade röstningen i protokollet, meningen var att han skulle rösta ja.)
(Malin Björk (V) deltog inte i omröstningen.)

20.9. Svenska ledamöter som röstade nej till det nya utstationeringsdirektivet

Följande ledamöter i Europaparlamentet röstade nej till det reviderade förslaget utstationeringsdirektivet den 29/5 2018:

Fredrick Federley (C)
Cecilia Wikström (L)
Jasenko Selimovic (L)
Lars Adaktusson (KD)
Anna Maria Corazza Bildt (M)
Christofer Fjellner (M)
Gunnar Hökmark (M)^[314]

314 Källa: "Ny EU-politik antagen: Lika lön för utländsk arbetskraft", Anders Liljeheden, *Europaportalen*, 31/5 2018. <https://www.europaportalen.se/2018/05/ny-eu-politik-antagen-lika-lon-utlandsk-arbetskraft>

20.11. Röster om omröstningsresultatet

Den svenska EU-parlamentarikern Marita Ulvskog, som varit med och förhandlat fram det nya förslaget till utstationeringsdirektiv, var nöjd med resultatet: ”Det är ett väldigt bra resultat med tanke på att diskussionen har pågått i flera år och in i det sista idag på förmiddagen. Det innebär att det är en otroligt bred uppslutning för lika lön för lika arbete på samma arbetsplats.”^[315]

Till de missnöjda hörde den liberala parlamentarikern Jasenko Selimovic: ”Ändringarna i utstationeringsdirektivet innebär att en av EU:s fundamentala rättigheter, den fria rörligheten, begränsas. Socialdemokraternas väg leder till en återvändsgränd, ett stängt och isolerat Sverige som i slutändan skadar svenska intressen.”^[316] Vad Selimovic dock inte nämner är att en majoritet av ledamöterna i den partigrupp där Liberalerna ingår, nämligen Alliansen liberaler och demokrater för Europa (Alde), var positiv till det nya utstationeringsdirektivet.

20.12. Kommentar

Det är möjligt med ett öppet EU utan att arbetstagare utnyttjas och utan att företag slås ut på grund av illojal konkurrens. Inget tyder heller hittills på att skärpningen av den svenska utstationeringslagen skulle ha hämmat rörligheten på arbetsmarknaden. Enligt Arbetsmiljöverkets statistik skedde en kraftig ökning av antalet utstationerade arbetstagare 2017. Under året anmäldes totalt 72 522 utstationerade arbetstagare, vilket var en ökning med 52 procent jämfört med föregående år.^[317]

Europaparlamentet har med stor majoritet beslutat om en skärpning av utstationeringsdirektivet. Allianspartierna tillhörde den knappa fjärdedel av ledamöterna som röstade nej. Förslaget kommer göra det ännu svårare för oseriösa arbetsgivare att utnyttja arbetskraften. Likaså kommer möjligheten till illojal konkurrens att undermineras. De som motsatt sig förslaget hävdar att det kommer att påverka rörligheten inom EU negativt. Hittills har sådana uttalanden visat sig vara skrämselfpropaganda. Framtida statistik kommer att utvisa vem som har rätt.

315 Ibid.

316 Ibid.

317 Källa: Arbetsmarknadsutskottets betänkande, ”Arbetsrätt”, 2016/17:AU7. <https://data.riksdagen.se/fil/EECB7A15-5EF4-46F6-AF24-4AF97143E6ED>

21. Strejkrätten och stridsåtgärder

21.1. Bakgrund

Parterna på arbetsmarknaden kan vidta olika typer av stridsåtgärder för att försvara sin position. Möjligheten att vidta stridsåtgärder är skyddad i grundlagen. Enligt 2 kap. 14 § regeringsformen gäller att "[e]n förening av arbetstagare samt arbetsgivare och en förening av arbetsgivare har rätt att vidta stridsåtgärder på arbetsmarknaden, om inte annat följer av lag eller avtal". Grundlagsskyddet gäller alltså för dem som är eller skulle kunna vara parter i ett kollektivavtal. Stridsåtgärder kan vara exempelvis strejk, blockad, bojkott eller lockout.

I Sverige i dag kan stridsåtgärder bland annat användas för att sätta press på motparten i samband med förhandlingar om kollektivavtal. När ett kollektivavtal sluts kommer parterna vanligen överens om fredsplikt, det betyder att de kommer överens om att inte använda stridsåtgärd så länge avtalet gäller. När det existerar flera fackliga organisationer på en arbetsplats kan förhållandena bli komplexa. En facklig organisation som inte slutit avtal kan hävda att den inte omfattas av fredsplikten.

Av regeringsformen framgår att begränsningar av rätten att vidta stridsåtgärder kräver stöd i lag eller avtal. I lagen finns sådana begränsningar i medbestämmandelagen (mbl). Av 41 § i mbl framgår att fredsplikt gäller under vissa omständigheter. När arbetsgivare och arbetstagare är bundna av kollektivavtal får de i princip inte genomföra stridsåtgärder mot motparten. Stridsåtgärder som bryter mot fredsplikten är olagliga.

I 42 § i mbl regleras organisationernas ansvar för fredsplikten. Där står att arbetsgivar- eller arbetstagarorganisation inte får använda olovlig stridsåtgärd eller understödja en sådan åtgärd. En organisation som inte själv har slutit kollektivavtal för området har emellertid rätt att vidta stridsåtgärder. Arbetsdomstolen (AD) har i tidigare domar slagit fast att en arbetstagarorganisation vanligen har rätt att vidta stridsåtgärder i syfte att träffa kollektivavtal på en arbetsplats där ett annat kollektivavtal redan finns.^[318]

I juni 2018 lämnade Stridsåtgärdsutredningen ett förslag om hur lagstiftningen kring stridsåtgärderna borde förändras (utredningen lämnade två alternativa förslag).^[319] Utredningen var dock överspelad redan när den kom. Några dagar innan hade LO, TCO, Saco och Svenskt Näringsliv enats kring ett annat förslag om förändringar av rätten att vidta stridsåtgärd. Arbetsmarknadsministern Ylva Johansson klargjorde omedelbart att hon planerade att lägga ett förslag, förutsatt fortsatt regeringsinnehav, som skulle bygga på parternas uppgörelse.

Huvudpunkterna i förslaget från LO, TCO, Saco och Svenskt Näringsliv är följande:

- Strejk ska fortfarande vara tillåtet när arbetsgivare och fackliga organisationer inte är bundna av kollektivavtal, men vissa undantag införs.

318 Källa bland annat: "Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2017/18:AU9". <https://data.riksdagen.se/fil/B31EE137-7579-484A-B413-46997F7B70A9>. Se även "Parterna överens om strejkrätten", Tiina Demaragne, *Lag & Avtal*, 5/6 2018. <https://www.lag-avtal.se/arbetsratt/parterna-overens-om-strejkratten-6918347>

319 "Vissa fredspliktsfrågor", SOU 2018:40. <https://www.regeringen.se/49c931/contentassets/a735e9e-2a454417db847dc28526db38e/vissa-fredspliktsfragor-sou-201840>

Rätten till sympatiåtgärder, indrivningsblockader och politiska strejker finns kvar oförändrade.

- Undantagen då rätten att använda stridsåtgärd begränsas är:
 - Om något fackförbund redan har ett kollektivavtal som gäller för det berörda arbetet får ett annat fackförbund inte använda stridsåtgärder om:
(a) syftet inte är att få ett kollektivavtal som medför fredsplikt, (b) den fackliga organisationen inte förhandlar med arbetsgivarna om de krav som ställs, (c) de fackliga organisationerna under en konflikt ställer nya krav som parterna inte förhandlat om, (d) kraven handlar om vilken rättslig effekt avtalet ska få (det kommer exempelvis inte vara möjligt att kräva att avtalet ska gälla i delar där redan existerande avtal kan ha förtur).
 - Arbetsgivare och arbetstagare får inte heller använda stridsåtgärd för att utöva påtryckningar i pågående individuella tvister om hur lagar och avtal ska tolkas.
 - Om ett andra kollektivavtal tecknas på en arbetsplats där det redan finns ett kollektivavtal för en viss typ av arbete, får det nya avtalet inte tränga undan det tidigare avtalet. Det första avtalet reglerar fortfarande allt som berör relationen mellan arbetstagare och arbetsgivare, som löner och arbetstider. Det andra avtalet kan bara reglera frågor som inte regleras i det första avtalet, såsom relationen mellan fackförbundet som organisation och arbetsgivaren.^[320]

21.2. Moderaterna

I en partimotion hävdar Moderaterna att det finns skäl att begränsa rätten till sympatiåtgärd. I stället förordar partiet en så kallad proportionalitetsprincip. Moderaterna hävdar i motionen att rådande regler riskerar att drabba ”oskyldiga” företag.^[321] Så här formulerar sig partiet: ”En sympatiåtgärd är en stridsåtgärd som vidtas till stöd för en annan part som vidtagit en lovlig stridsåtgärd. I Sverige är det framför allt ett vapen för arbetstagersidan. Syftet kan vara att sätta press på arbetsgivaren i huvudkonflikten att till exempel teckna kollektivavtal eller att påverka pågående kollektivavtalsförhandlingar. Sympatiåtgärder kan till skillnad från andra stridsåtgärder vidtas även då parten är bunden av kollektivavtal. Det innebär ett undantag från den överordnade principen om kollektivavtalsfredsverkan.

Ur ett moraliskt perspektiv är det svårt att motivera varför en part som inte har med huvudkonflikten att göra ska drabbas. För svenska företag innebär det dessutom en konkurrensnackdel jämfört med företag i andra länder där sympatistrejker är förbjudna eller i vart fall starkt begränsade. För att värna arbetsfreden och för att oskyldiga företag och arbetstagare inte ska drabbas av en konflikt bör det övervägas om möjligheten att vidta sympatiåtgärder ska begränsas genom införandet av en proportionalitetsprincip.”^[322]

Till TCO:s tidning *Arbetsvärlden* säger Moderaterna att parternas förslag om ändringar av konflikträtten är ”rimlig”, samtidigt understryker partiet

320 Källa: ”Svårt att förutse följderna av parternas strejkförslag på lång sikt”, Jenny Berggren & Johanna Wreder, *Arbetet*, 14–15 juni, nr 21/2018. <https://arbetet.se/2018/06/13/svart-att-forutse-foljderna-av-parternas-strejkforslag-pa-lang-sikt/>

321 Motion till riksdagen, ”Hela Sverige ska jobba”, Ulf Kristersson med flera (M), 2017/18:3592. <https://data.riksdagen.se/fil/805B85DD-BF4E-4DD0-896F-AAB3ACCFD844>

322 Ibid.

återigen att det bör införas en proportionalitetsprincip i samband med sympatiåtgärder.^[323]

21.3. Centerpartiet

Centerpartiet har i likhet med Moderaterna ställt krav på ”proportionalitet” och krävt en begränsning av möjligheten att vidta sympatiåtgärder. Så här skriver partiet i programmet Fler företag – fler jobb, antaget vid parti-stämman 2015: ”Ökade krav på proportionalitet bör ställas på användandet av sympatiåtgärder samt blockader, så att arbetsgivare och fack blir mer jämlika parter. I en tid då vi lever allt längre och friskare liv kan även reglerna om hur länge en person har rätt att kvarstå i anställning behöva ses över kontinuerligt, givet att arbetsmarknaden i övrigt blir mer flexibel.”^[324]

Till TCO:s tidning Arbetsvärlden säger Centerpartiet att de är positiva till uppgörelsen mellan arbetsmarknadens parter om förändringarna av konflikträtten, men understryker att partiet vill se en proportionalitetsprincip. ”Möjligheten att sätta företag utan organiserad arbetskraft i blockad och möjligheten till sympatiåtgärder bör ses över och anpassas till dagens förhållanden.”^[325]

21.4. Liberalerna

Liberalerna har under många år ställt krav på begränsningar i möjligheten att använda sympatiåtgärder med hänvisningar till den så kallade proportionalitetsprincipen. Så här skrev exempelvis partiets dåvarande talesperson i arbetsmarknadsfrågor Christer Nylander i *Aftonbladet* 2014: ”De åtgärder som facken vidtar vid konflikter måste upplevas som legitima och stå i proportion till grundkonflikten, annars hotas trovärdigheten i hela modellen. Jag anser att det är dags att åter ta upp frågan om att införa en lagstadgad proportionalitetsregel i svensk konflikträtt.

Det är ingen enkel fråga, men konsekvenserna av att inte ha en proportionalitetsprincip kan bli stora. Det drabbar både vanligt folk och företag som själva inte på något sätt är inblandade i den ursprungliga konflikten. Men det påverkar också trovärdigheten för den svenska arbetsmarknadsmodellen. Därför måste vi se över hur regler om proportionalitet kan utformas, t.ex. när det är rimligt med sympatistrejker av andra fackförbund och blockader av företag som inte har någon direkt koppling till konflikten.”^[326]

Förslaget har följts upp i riksdagen, senast i partimotionen 2017/18:3628. I den argumenterar Liberalerna för att det svenska regelverket ”sticker ut” genom en oreglerad rätt till sympatiåtgärder.^[327] Så här skriver partiet i motionen: ”Vi vill att det ska införas en så kallad proportionalitetsprincip, vilket innebär att det måste finnas en rimlig proportion mellan mål och tillgripna medel i en konflikt. I flera länder, som Danmark och Norge, ställs det vidare krav på att

323 ”Stor riksdagsmajoritet för parternas förslag”, Simon Markusson, *Arbetsvärlden*, 8/6 2018. <https://www.arbetsvarlden.se/stor-riksdagsmajoritet-for-parternas-forslag/>

324 ”Fler företag – fler jobb”, program antaget vid Centerpartiets stämma 2015. <https://www.centerpartiet.se/download/18.59ee6fe15822a5c99339f/1478092112858/Fler+f%C3%B6retag+-+fler+jobb.pdf>

325 ”Stor riksdagsmajoritet för parternas förslag”, Simon Markusson, *Arbetsvärlden*, 8/6 2018. <https://www.arbetsvarlden.se/stor-riksdagsmajoritet-for-parternas-forslag/>

326 ”Dags att begränsa rätten att strejka”, Christer Nylander, *Aftonbladet*, 11/6 2014. <https://www.aftonbladet.se/debatt/article19038801.ab>

327 Motion till riksdagen, ”Liberala reformer för en dynamisk arbetsmarknad”, 2017/18:3628, Jan Björklund med flera (L). <https://data.riksdagen.se/fil/38A3115A-7009-4587-92AC-50558BDDDD253>

det finns ett tydligt samband eller en intressegemenskap mellan primär- och sekundäråtgärd. Båda dessa typer av regler minskar risken för att tredje part lider skada. Bedömning om proportionalitet och huruvida intressegemenskap föreligger bör i det enskilda fallet göras av Arbetsdomstolen.”^[328]

Till TCO:s tidning *Arbetsvärlden* säger partiet att de står bakom parternas förslag om förändringar av arbetsrätten.^[329]

21.5. Kristdemokraterna

I likhet med övriga allianspartier vill KD begränsa den lagliga rätten för att genomföra sympatiåtgärder. Även KD hänvisar till proportionalitetsprincipen i sin argumentation. Frågan lyfts fram i bland annat partimotionen 2017/18:3626.^[330]

Till TCO:s tidning *Arbetsvärlden* svarar partiet att det ”välkomnar” uppgörelsen mellan arbetsmarknadens parter om konflikträtten, men vill därutöver införa ”proportionalitetskrav för sympatiåtgärder”. KD säger vidare i *Arbetsvärldens* enkät att arbetsrättsliga konfliktåtgärder ”alltid ska föregås av medling via Medlingsinstitutet”.^[331]

21.6. Sverigedemokraterna

I riksdagen har SD, i likhet med allianspartierna, agerat för att försvara rätten till sympatiåtgärder. SD anser att den rätten inte hör hemma i ett ”modernt samhälle”. SD antyder att det kan behövas även andra begränsningar av rådande konflikträtt. Så argumenterar SD:s riksdagsledamot Markus Wiechel i motion 2017/18:2087:

”I vissa fall lever gamla traditioner kvar, som i mångt och mycket inte är gällande idag. Vi har lämnat den industriella epoken och lever i ett mer serviceinriktat samhälle. Flera av dagens så kallade stridsåtgärder som används av den fackliga rörelsen är i många fall något som inte hör till dagens samhälle och av den anledningen behövs en översyn. /.../ En sympatiåtgärd är en åtgärd från en utomstående part, i syfte att understödja en part i en stridsåtgärd. Svenska industriföretag riskerar därför att drabbas av strejk eller blockad utan att ha det minsta att göra med en aktuell konflikt. Drabbade företag kan följaktligen enbart vänta och hoppas att konflikten inte varar allt för länge eftersom de själva inte kan påverka situationen. Detta förfarande kan inte anses vara rättvist i ett fritt och modernt samhälle. Det är inte konstigt att det är en omstridd företeelse, både principiellt och i praktiken vilket är skälet till att regeringsformen snarast måste ses över för att komma till rätta med fackliga sympatiåtgärder.”^[332]

En viss oklarhet råder kring i vilken mån Markus Wiechels förslag är

328 Ibid.

329 ”Stor riksdagsmajoritet för parternas förslag”, Simon Markusson, *Arbetsvärlden*, 8/6 2018. <https://www.arbetsvarlden.se/stor-riksdagsmajoritet-for-parternas-forslag/>

330 Motion till riksdagen, ”Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv”, 2017/18:3626, Désirée Pethrus med flera (KD). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/utgiftsomrade-14-arbetsmarknad-och-arbetsliv_H5023626

331 ”Stor riksdagsmajoritet för parternas förslag”, Simon Markusson, *Arbetsvärlden*, 8/6 2018. <https://www.arbetsvarlden.se/stor-riksdagsmajoritet-for-parternas-forslag/>

332 Motion till riksdagen, ”Rättvist förfarande vid arbetstvister”, 2017/18:2087, Markus Wiechel, SD. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/rattvist-forfarande-vid-arbetstvister_H5022087

förankrade i partiet. I partiets olika politiska program finns inga krav på inskränkningar av strejkrätten. Samtidigt finns ingen inom partiet som har kritiserat Wiechels förslag, det är därför rimligt att dra slutsatsen att det är troligt att SD stödjer allianspartiernas förslag om en åtstramning av möjligheten att vidta sympatiåtgärder.

Till TCO:s tidning *Arbetsvärlden* svarar SD att det är ”utmärkt” att parterna kommit överens om hur konflikträtten bör regleras i framtiden.^[333]

21.7. Miljöpartiet

Miljöpartiet har inte drivit några förslag om förändringar av de rådande konfliktreglerna på arbetsmarknaden, men partiet tillsatte tillsammans med Socialdemokraterna den utredning som sett över konfliktreglerna. Partiet är i dag positivt till att parterna kommit överens om ett förslag om framtida konfliktregler.^[334]

21.8. Socialdemokraterna

Socialdemokraterna har varit med och drivit fram den gällande strejkrätten och avvisat borgerliga försvagningar som skulle underminera de gällande reglerna. Socialdemokraterna har konsekvent avvisat allianspartiernas och SD:s förslag om en försvagad rätt att genomföra sympatiåtgärder.

I början av januari 2018 föreslog emellertid arbetsmarknadsminister Ylva Johansson (S) en viss åtstramning av rådande strejkrätt. Bakgrunden var att det under lång tid pågått en konflikt mellan hamnarbetare och arbetsgivare i containerhamnen i Göteborg. Hamnarbetarförbundet har krävt att få teckna ett kollektivavtal, något som arbetsgivaren APM Terminal sagt nej till med motiveringen att de redan har tecknat ett kollektivavtal med Transportarbetareförbundet.^[335]

För att närmare utreda hur konfliktreglerna skulle kunna ändras tillsatte den rödgröna regeringen en utredning. Utredningen blev dock överspelad i och med parternas överenskommelse i början av juni 2018 om hur konfliktreglerna borde förändras.

Utspellet om att tillsätta en utredning för att se över strejktreglerna ledde till en viss debatt inom arbetarrörelsen, bland annat menade fackförbundet Pappers att det inte behövdes några förändringar av rådande konfliktregler.^[336]

I dag hävdar Socialdemokraterna att partiet stödjer parternas uppgörelse om hur konflikträtten bör förändras.^[337] Förslaget bör ligga till grund för en lagändring. Partiet motsätter sig samtidigt allianspartiernas och SD:s förslag om en försvagning av rätten att utlysa sympatiåtgärder.

333 ”Stor riksdagsmajoritet för parternas förslag”, Simon Markusson, *Arbetsvärlden*, 8/6 2018. <https://www.arbetsvarlden.se/stor-riksdagsmajoritet-for-parternas-forslag/>

334 Ibid.

335 Se bland annat: ”Ylva Johansson: Inskränkningar av strejkrätten behövs för att lösa hamnkonflikten i Göteborg”, Love Benigh, SVT, 3/1 2018. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/s-minister-inskrankning-av-strejkratten-behovs-i-sverige-pa-grund-av-hamnkonflikten-i-goteborg>

336 ”Fackförbunden splittrade inför ny lag om strejkrätt”, Love Benigh, SVT, 3/1 2018. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/fackforbunden-splittrade-infor-ny-lag-om-strejkratt>

337 ”Stor riksdagsmajoritet för parternas förslag”, Simon Markusson, *Arbetsvärlden*, 8/6 2018. <https://www.arbetsvarlden.se/stor-riksdagsmajoritet-for-parternas-forslag/>

21.9. Vänsterpartiet

Vänsterpartiet har motsatt sig inskränkningar av rådande konflikträtt. När Ylva Johansson i början av 2018 föreslog att det skulle kunna behövas lagändringar för att lösa konflikter i containerhamnen i Göteborg protesterade Vänsterpartiet. Riksdagsledamoten Ali Esbati menade att en inskränkning skulle ”öppna för att fler arbetsgivare ägnar sig åt ’avtalsshopping’, alltså att man väljer ett avtal som är ’billigare’ och ställer olika fackliga organisationer mot varandra. /.../ Risken växer då också för att arbetsgivare bidrar till startandet av egna fackförbund som de kan teckna fördelaktiga avtal med.”^[338]

Till TCO:s tidning *Arbetsvärlden* säger Vänsterpartiet att förslaget från arbetsmarknadens parter innebär en ”eftergift till arbetsgivarna och påverkar därmed maktbalansen på arbetsmarknaden. /.../ Det riskerar på sikt att öppna upp för gula fackföreningar och avtalsshopping, och att arbetsgivarsidan utvecklar nya sätt att pressa tillbaka facket. Det får också en oproportionerlig och orättvist negativ effekt för fackföreningar utanför centralorganisationerna. Sammantaget gör det att vi inte kan ställa oss bakom parternas förslag. Dessutom är det tveksamt om förslaget löser situationen i Göteborgs hamn, den konflikt som föranlett förslaget.”^[339]

21.10. Kommentar

Det råder ett brett parlamentariskt stöd för det förslag om ändringar av konfliktreglerna som presenterats av arbetsmarknadens parter, endast Vänsterpartiet avvisar förslaget. En annan kritiker är Kurt Junesjö, tidigare förbundsjurist vid LO-TCO Rättsskydd, som menar att uppgörelsen ”överlämnar bestämmanderätten till arbetsgivaren så fort det uppkommer konkurrerande avtal”.^[340]

En möjlig tolkning av överenskommelsen mellan arbetsmarknadens parter är emellertid att de fackliga organisationerna varit pådrivande för att förhindra betydligt mer långtgående förslag till lagändringar. I synnerhet skulle en allianstung regering efter valet i september 2018 öppna för den möjligheten.

Från andra hållet kommer kritik från allianspartierna och från den sverigedemokratiska riksdagsledamoten Markus Wiechel. Ett gemensamt drag i deras argumentation är att de använder kodordet proportionalitetsprincipen för att angripa rätten till sympatiåtgärd. Så här skriver arbetsrättsexperten Kurt Junesjö i *Arbetet* om frågan: ”Proportionalitet verkar ju vara en förnuftig ordning, men när det gäller strejkrätt innebär en sådan regel att lagligheten i nästan varje stridsåtgärd kan prövas i domstol, och att makten över beslut om stridsåtgärd flyttas från parterna. Man kan förstå att en sådan här ordning står högt på Svenskt Näringslivs önskelista. Men här hänger samtliga Allianspartier på i sina vallöften. /.../ Sverige har ingen minimilönelagstiftning utan den svenska modellen bygger på att det är kollektivavtalet som är normen. Utan rätt till sympatiåtgärder är denna

338 ”Skarp vänsterkritik mot inskränkningar i strejkrätten”, Lars Wiklund, SVT, 3/1 2018. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/vanstern-skarpt-kritisk-mot-mojliga-inskrankningar-i-strejkratten>

339 ”Stor riksdagsmajoritet för parternas förslag”, Simon Markusson, *Arbetsvärlden*, 8/6 2018. <https://www.arbetsvarlden.se/stor-riksdagsmajoritet-for-parternas-forslag/>

340 ”Arbetsrättsexpert: En fullständig kapitulation”, Axel Green, *Arbetaren*, 8/6 2018. <https://www.arbetaren.se/2018/06/08/arbetsrattsexpert-en-fullstandig-kapitulation/>

lönomodell omöjlig att upprätthålla. Minskade fackliga möjligheter att upprätthålla lönenivåer. I förlängningen ger det minimilönelagstiftning, vilket erfarenhetsmässigt ger sämre lönenivå. Här är samtliga Allianspartier uppe på vagnen.”^[341]

341 ”Så hotar högern strejkrätten”, Kurt Junesjö, *Arbetet*, 27/3 2018. <https://arbetet.se/2018/03/27/sa-hotar-hogern-strejkratten/>

22. Förtroendemannalagen och fackligt arbete

22.1. Bakgrund

Förtroendemannalagen^[342] omfattar alla förtroendevalda som facket har utsett och anmält till arbetsgivaren. Lagen ger fackliga förtroendemän, till exempel studieorganisatören, rätt att arbeta med de uppgifter som krävs för att organisera verksamheten, bland annat rätten att röra sig fritt på arbetsplatsen, för att informera om studiemöjligheter och rätten att disponera lokal eller annat utrymme som är lämpligt för uppdraget, till exempel för ett enskilt samtal. Lagen ger vidare de förtroendevalda rätt till tid och utbildning för att kunna utföra sitt uppdrag och rätt till ledighet (eventuellt med löneavdrag) för att arbeta fackligt på andra arbetsplatser än den egna. Förtroendevalda har rätt att använda ”erforderlig tid” för sitt uppdrag. Det innebär att man har rätt till så mycket tid som behövs för att kunna utföra det fackliga arbetet, så länge det kan betraktas som skäligt och rimligt.^[343]

22.2. Centerpartiet

Till Centerns partistämman 2015 motionerade Hanna Wagenius (”En modern arbetsmarknad”, motion 1.2.) om uppluckrad arbetsrätt. Den åttonde att-satsen handlar emellertid om förtroendemannalagen: ”Att Centerpartiet arbetar för att reformera förtroendemannalagen så att varje part bär sin egen kostnad.”^[344] Vid stämman förekom inga invändningar mot att-satsen, den tillstyrktes också av partistyrelsen och godkändes av stämman.^[345] När Hanna Wagenius skrev motionen var hon ordförande för CUF. Senare samma år skulle hon lämna politiken för att senare göra comeback. Mer redan 2010 hade Hanna Wagenius en betydande roll inom CUF. Det året var hon med och skrev Hanna & Johannas liberala manifest (med punkter som ”Avskaffa LAS och MBL” och ”Montera ner socialförsäkringssystemet”).^[346] Det var också det året som CUF initierade kampanjen ”Fuck Facket Forever”. De krav om uppluckring av las etc. som Hanna Wagenius formulerar i motionen är direkt hämtade från kampanjen.

Längre tillbaka stod Centerpartiets ledning emot samma krav från ungdomsförbundet CUF. Även vid partistämman i Kalmar 2007 ville CUF ändra i förtroendemannalagen. Den dåvarande ordföranden Magnus Andersson yttrade i en intervju i SvD: ”Det är nog den mest obskyra lag vi har där arbetsgivaren ska ge betald ledighet till fackliga företrädare för att

342 Lag om facklig förtroendemans ställning på arbetsplatsen (1974:358). <https://lagen.nu/1974:358>

343 Källa: ”Förtroendemannalagen”, LO:s webbsida, 20/4 2017. http://www.lo.se/start/studieguiden/lagar_som_stod_for_facklig_utbildning/fortroendemannalagen

344 ”En modern arbetsmarknad – Motion 1.2 (att-sats 8)”, Hanna Wagenius, motioner Centerpartiet, 2015. [dozz.net/doc/7167298/motioner---centerpartiet](https://www.centerpartiet.se/download/18.59ee6fe15822a5c9933a9/1478092134914/Motionssvar%20Fler%20foretag%20-%20fler%20jobb.pdf)

345 ”Fler företag – fler jobb. Ekonomisk politik, näringsliv, arbetsmarknad och skattefrågor. Motionsbehandling. Partistämmans beslut 2015”. Centerpartiet, 2015.

<https://www.centerpartiet.se/download/18.59ee6fe15822a5c9933a9/1478092134914/Motionssvar%20Fler%20foretag%20-%20fler%20jobb.pdf>

346 Hannas & Johannas liberala manifest, 4/5, 2018. <http://svansbo.se/2010/05/hanna-johannas-liberala-manifes/>. Se även ”Skamfläck inom politiken”, Joacim Strand, *Vertex Studenttidning*, 20/5 2012. <http://vertex.nu/insant-debatt/skamflack-inom-politiken/>

de ska klara sitt uppdrag.”^[347] Men Centerledaren Maud Olofsson skakade på huvudet och sade bestämt nej: ”Lagen ska vara kvar. Den behövs för att fackliga organisationer ska hålla sig informerade och kunna ta ansvar.”^[348]

22.3. Övriga partier

Inga partier utöver Centern vill förändra förtroendemannalagen.

22.4. Kommentar

Vad innebär Centerns krav att förtroendemannalagen ska ändras så att ”varje part bär sin egen kostnad”. Det är svårt att tolka det på annat sätt än att de fackliga organisationerna själva ska få betala arvode för fackligt förtroendevalda som utför sina uppdrag på arbetstid. Arbetsgivaren ska aldrig behöva betala ut lön. Redan i dag fungerar detta på olika sätt. Det är långt ifrån alltid som förtroendeuppdrag kan utföras på betald arbetstid, men det förekommer.

En effekt av Centerns förslag skulle bli en försvagad lokal facklig verksamhet. Det skulle bli svårare för lokala fackklubbar att klara av att företräda medlemmar, förhandla, bedriva arbetsmiljöarbete etc.

347 ”CUF-attack mot Maud”, Fredrik Mellgren, *SvD*, 29/8 2007. <https://www.svd.se/cuf-attack-mot-maud>

348 Ibid.

23. Kollektivavtalsliknande villkor vid offentlig upphandling

23.1. Bakgrund

Myndigheter, kommuner och landsting lägger ut mycket verksamhet på entreprenad. Genom att ställa krav vid upphandlingarna kan den offentliga sektorn påverka villkoren för de anställda inom de upphandlade företagen. Myndigheter, kommuner och landsting ställer en rad typer av krav, men den fråga som varit mest uppmärksammas är om de ska ställa krav på kollektivavtalsliknande villkor vid offentlig upphandling. Att ställa krav på kollektivavtal vid offentlig upphandling strider mot EU-rätten, däremot inte att ställa krav på löner och villkor som motsvarar kollektivavtalen.^[349]

Den 30 november 2016 röstade riksdagen ner den rödgröna regeringens proposition om kollektivavtalsliknande villkor vid offentlig upphandling. Förslaget innebar att företag som ska kunna delta i en offentlig upphandling måste erbjuda sina anställda lön, arbetstid och semester i nivå med kollektivavtalen.

Därefter inledde regeringen förhandlingar med allianspartierna om ett nytt förslag som skulle kunna bli antaget av en majoritet i riksdagen. Detta ledde till att regeringen lade fram en ny proposition som riksdagen antog den 3 maj 2017. Det nya förslaget undantog mindre upphandlingar och kom endast att gälla direktivstyrda upphandlingar.^[350] De arbetsrättsliga kraven kom därmed enbart att gälla när en statlig upphandling är värd mer än 1,2 miljoner. När en kommun upphandlar beslutade riksdagen att gränsen ska gå vid 1,9 miljoner och när offentliga sektorn anlitar en byggentreprenad måste upphandlingen vara värd 48 miljoner för att kraven ska gälla. Förändringarna innebär att regelverket kom att omfatta en tredjedel av alla offentliga upphandlingar.^[351]

23.2. Moderaterna, Centern och Liberalerna

M, C och L röstade nej till kravet på kollektivavtalsliknande villkor vid omröstningen i riksdagen i november 2016. M, C och L röstade också nej till det modifierade förslag som undantar mindre upphandlingar vid omröstningen i riksdagen den 3 maj 2017.^[352] Vid detta andra beslut försvarade bland andra Maria Plass (M) den gemensamma reservationen från M, C och L. Hon yttrade: "Vi kom ett stycke på väg. Denna slutprodukt är bättre men långt ifrån bra. Fortfarande går den längre i sin iver att reglera än vad direktivet kräver, och det blir också mycket svårtolkad och otydlig lagstiftning."^[353]

349 För ett utförligare resonemang i frågan, se: "Ställ krav på löner vid upphandling", Eva Nordmark, ordförande TCO, 27/1 2016, TCO:s webb. <https://www.tco.se/Aktuellt/Debatt/2016/stall-krav-pa-loner-vid-upphandlingar/>

350 Regeringens proposition, "Arbetsrättsliga villkor vid upphandling", 16/3 2017. <https://www.regeringen.se/4967a5/contentassets/a94824242e68438c87e4e06408c1e29c/arbetsrattsliga-villkor-vid-upphandling-prop.-201617163>

351 Källa: "Nytt regeringsförslag om upphandling väntas få stöd av KD", Elisabeth Marmorstein, SVT, 16/3 2017. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/nytt-forslag-om-upphandlingar-vantas-fa-stod-av-kd>

352 Riksdagen, Arbetsrättsliga villkor vid upphandling, 2016/17:FiU31, "Omröstning i sakfrågan".

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/arende/betankande/arbetsrattsliga-villkor-vid-upphandling_H401FiU31

353 Riksdagen, Arbetsrättsliga villkor vid upphandling, 2016/17:FiU31, "Debatt". https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/arende/betankande/arbetsrattsliga-villkor-vid-upphandling_H401FiU31

23.3. Kristdemokraterna

KD röstade nej i riksdagen till det första förslaget om kollektivavtalsliknande villkor vid offentlig upphandling, men röstade ja till det modifierade förslag som undantar mindre upphandlingar. I riksdagsdebatten den 3 maj 2017 förklarade Jakob Forssmed (KD) varför partiet, till skillnad från övriga allianspartier, godkände det modifierade förslaget: ”Efter år av beredning och nu på slutet månader av förhandlingar mellan oss kristdemokrater och regeringen får vi en lagstiftning på plats som värnar goda arbetsvillkor i samband med offentlig upphandling men som inte i onödan krånglar till tillvaron för landets småföretag och inte heller riskerar att diskriminera svenska företag i förhållande till utländska, så som det förra förslaget gjorde och som denna kammare röstade ned. /.../ Kristdemokraterna anser att myndigheter bör föregå med gott exempel när det kommer till att ta socialt ansvar. Därför är det angeläget för oss att offentlig upphandling bidrar till rimliga villkor på svensk arbetsmarknad.”^[354]

23.4. Sverigedemokraterna

SD röstade nej i riksdagen till krav på kollektivavtalsliknande villkor vid offentlig upphandling, men ja till det modifierade förslag som undantar mindre upphandlingar. Att SD avvisade kravet på kollektivavtalsliknande villkor vid riksdagens omröstning i november 2016 kom som en överraskning. Tidigare hade partiet förespråkade just sådana krav på kollektivavtalsliknande villkor, bland annat genom krav på att den så kallade vita jobb-modellen skulle användas vid offentlig upphandling, det framgår bland annat av riksdagsmotion 2014/15:3003.^[355] Enligt Inköpsrådet kan omsvängningen ha berott på påtryckningar från Almega.^[356] Vid riksdagsdebatten den 3 maj 2017 förklarade Oscar Sjöstedt (SD) varför partiet nu stödde det modifierade förslaget. Han hänvisade till tekniska förändringar av förslaget,^[357] men en viktig faktor var förmodligen att KD hade svängt. SD:s ledning ville inte ge KD en möjlighet att framstå som mer ansvarsfulla.

23.5. Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet

S, MP och V röstade ja i riksdagen till kravet på kollektivavtalsliknande villkor vid offentlig upphandling och till det modifierade förslag som undantar mindre upphandlingar. Monica Green (S) försvarade partiets linje i riksdagen och hävdade att ”kollektivavtal ska vara norm på arbetsmarknaden”.^[358]

23.6. Kommentar

Riksdagen har vid två tillfällen röstat om kollektivavtalsliknande villkor vid offentliga upphandlingar under de senaste åren. Vid det första tillfället

354 Ibid.

355 Motion till riksdagen, ”Budgetproposition för 2015”, 2014/15:3003, Mattias Karlsson med flera (SD). <https://data.riksdagen.se/fil/0C17C0CD-47F3-44CF-9EEF-322BEA805B7B>

356 ”SD: Vi har inte ändrat uppfattning”, Per Eriksson, Inköpsrådet, 14/9 2016. <https://inkopsradet.se/hallbarhet/sociala-krav/sd-vi-har-inte-andrat-uppfattning/>

357 Ibid.

358 Ibid.

i november 2016 röstades förslaget ner i riksdagen av Alliansen tillsammans med SD. Beslutet ledde till att SD fick hård kritik. I det tidigare valet hade SD stött kravet att svenska avtal och villkor ska gälla på svensk arbetsmarknad. Detta löfte ansåg bland annat *Aftonbladet* att SD nu svek: ”Det som borde förvåna är att Sverigedemokraterna i dagens omröstning valde att lydigt vandra med de borgerliga partierna. Jimmie Åkesson gick trots allt till val på kravet om svenska villkor på svenska arbetskrafter [sic!].”^[359]

När den rödgröna regeringen modifierade förslaget och undantog många mindre företag när det gällde kravet på kollektivavtalsliknande villkor svängde SD igen och röstade för det nya förslaget i maj 2017. Även KD svängde och röstade för regeringens förslag.

Om partierna ska rangordnas utifrån denna fråga blir S, MP och V de starkaste försvararna av kollektivavtal (i detta fall vid offentlig upphandling), M, C och L blir de starkaste motståndarna och SD och KD intar en mellanposition.

359 ”Åkesson röstade för dumpade löner”, Ingvar Persson, *Aftonbladet*, 30/11 2016. <https://www.aftonbladet.se/ledare/a/p2KxX/akesson-rostade-for-dumpade-loner>

24. Arbetskraft från tredje land

24.1. Bakgrund

Arbetskraftsinvandring från tredje land innebär att arbetstagarna kommer från länder utanför EU/EES. År 2017 beviljades drygt 15 500 personer från tredje land arbetstillstånd, vilket var en ökning med 3 000 personer sedan 2016. Av dessa personer kom flest från Indien (4 413) och Thailand (3 328). De två vanligaste yrkeskategorierna bland arbetskraftsinvandrare var IT-specialister och bärplockare. Andra vanliga yrkeskategorier var kockar, kallskänkor, städare, vårdare och personliga assistenter.^[360]

De nuvarande reglerna för arbetskraftsinvandringen bygger på den uppgörelse som gjordes mellan Alliansen och Miljöpartiet 2008. Då avskaffades den arbetsmarknadsprövning som hade funnits fram till dess, det vill säga en myndighetsprövning av om det fanns behov av arbetskraften. I stället blev det arbetsgivaren ensam som fick avgöra om det finns behov av arbetskraft från tredje land.^[361]

För att få arbetstillstånd i Sverige krävs bland annat att den arbetsökande kan försörja sig genom den tjänst som söks. Lönen ska därför vara högre än 13 000 kronor i månaden, vilket är den gräns Migrationsverket satt upp. Om lönen, även efter en tids arbete, skulle vara lägre än försörjningskravet, kan konsekvensen bli utvisning.

I april 2018 krävde Socialdemokraterna att arbetsmarknadsprövningen ska återinföras. Det skapade en förnyad politisk debatt om arbetskraftsinvandringen från tredje land.

24.2. Moderaterna

Moderaterna är motståndare till att myndighetsbaserad arbetsmarknadsprövning ska återinföras som en grund för arbetskraftsinvandring. Partiet driver en rad ytterligare frågor som är kopplade till reglerna för arbetskraftsinvandring. Hit hör förändringar för att underlätta arbetskraftsinvandring av kvalificerad arbetskraft.^[362] I riksdagen har Johan Forssell (M) motionerat om (2017/18:3181) att förändra försörjningskravet för arbetskraftsinvandring ”från ett fast belopp till ett krav på att personer under sin tid i Sverige inte ska behöva försörjningsstöd eller annat stöd för att klara ett skäligt uppehälle genom arbete”.^[363] I motionen framförs också krav på att ”ersätta kravet på kollektivavtalsenlig lön vid arbetskraftsinvandring med en lön kopplad till lönestatistiken”.

24.3. Liberalerna

Liberalerna avvisar förslaget om att återinföra arbetsmarknadsprövning. På partiets webbsida presenteras partiets syn: ”Som liberaler välkomnar vi att

360 Källa: ”Arbetskraftsinvandring”, *Migrationsinfo*, 29/5 2018. <https://www.migrationsinfo.se/arbetsmarknad/arbetskraftsinvandring/>

361 Regeringens proposition, ”Nya regler för arbetskraftsinvandring”, 2007/08:147. <https://www.regeringen.se/contentassets/676dda4afac341f38344e3e5641baddc/nya-regler-for-arbetskraftsinvandring-prop.-200708147>

362 Se bland annat: Riksdagsdebatt, Interpellation, ”Arbetskraftsinvandring och kompetensförsörjning”, av Johan Forssell (M) till Heléne Fritzon (S), 2017/18:401. https://www.riksdagen.se/sv/webb-tv/video/interpellationsdebatt/arbetskraftsinvandring-och-kompetensforsorjning_H510401

363 Motion till riksdagen, ”Arbetskraftsinvandringen”, 2017/18:3181, Johan Forssell med flera (M). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/arbetskraftsinvandringen_H5023181

människor rör sig över landgränser. Det är bra att människor kommer till vårt land för att jobba och studera.” Därför menar Liberalerna att ”Sverige behöver fler som flyttar hit för att jobba och studera.” Liberalerna har kritiserat det socialdemokratiska förslaget om att återinföra arbetsmarknadsprövning. ”Svenska företag har redan svårt att klara sin kompetensförsörjning och regeringens förslag kommer göra det ännu svårare för företag att hitta kompetent arbetskraft”, hävdar Fredrik Malm, migrationspolitisk talesperson, i en kommentar.^[364]

24.4. Centerpartiet

Centerpartiet kräver att arbetskraftsinvandringen underlättas. Så här formuleras hållningen på partiets webbsida: ”Arbetskraftsinvandrare ska ha lätt att komma till Sverige och lätt att stanna så länge de har jobb. Det ska vara möjligt att byta jobb, ansökningsprocessen måste förenklas och mindre felaktigheter ska vara möjliga att åtgärda. I dag fungerar det inte så. Många utvisas i dag av skäl som inte är rimliga, till exempel av misstag som exempelvis arbetsgivaren har gjort för många år sedan. /.../ En strategi behöver tas fram för hur Sverige ska kunna attrahera rätt kompetens i en växande global konkurrens. Det är viktigt för Sveriges små och medelstora företag och för vår ekonomi som helhet.”^[365]

Centerpartiet gick till hårt angrepp mot Socialdemokraterna efter förslaget i april 2018 om att återinföra arbetsmarknadsprövningen. Annie Lööf anklagade Löfven för att sprida en felaktig bild av fuskande företagare och att arbetskraftsinvandring hotar de svenska jobben: ”Det är både ovärdigt och direkt felaktigt. Arbetskraftsinvandringen är 0,3 procent av sysselsättningen i Sverige. Att påstå att de 130 städare som kommit hit i år är ett hot mot svenskars jobb är både populistiskt och ovärdigt.”^[366]

24.5. Kristdemokraterna

KD vill inte ha någon arbetsmarknadsprövning av arbetskraftsinvandringen. Partiet betonar att det behövs fler möjligheter för arbetskraft att komma till Sverige och arbeta. På webbsidan skriver partiet att det behövs ”fler vägar in till Sverige för den som vill komma hit och arbeta, vilket inte minst gäller inom yrken där det i dag råder brist på arbetskraft i Sverige.”^[367]

24.6. Miljöpartiet

Miljöpartiet säger nej till att återinföra arbetsmarknadsprövning. Partiets migrationspolitiska talesperson Maria Ferm menar att förslaget är ”mossigt och ålderdomligt”. I stället förordar hon det ”öppna system som vi har i dag”.^[368]

364 ”S-utspel om arbetskraftsinvandringen får kritik”, TT, publicerat i *Aftonbladet*, 18/4 2018. <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/8woL1w/s-utspel-om-arbetskraftsinvandring-far-kritik>

365 ”Arbetskraftsinvandring – bidrar till välfärden”, Annika Qarllsson, Centerpartiets webbsida, odaterad. <https://www.centerpartiet.se/var-politik/politik-a-o/migration-och-integration/arbetskraftsinvandring>

366 ”S-utspel om arbetskraftsinvandringen får kritik”, TT, publicerat i *Aftonbladet*, 18/4 2018. <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/8woL1w/s-utspel-om-arbetskraftsinvandring-far-kritik>

367 ”Arbetskraftsinvandring” (inte daterat), KD:s webbsida. <https://kristdemokraterna.se/politik-a-o/arbetskraftsinvandring/>

368 ”S-utspel om arbetskraftsinvandringen får kritik”, TT, publicerat i *Aftonbladet*, 18/4 2018. <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/8woL1w/s-utspel-om-arbetskraftsinvandring-far-kritik>

24.7. Sverigedemokraterna

SD vill ha en kraftig åtstramning av arbetskraftsinvandringen. Enligt partiets migrationspolitiska talesperson Paula Bieler vill partiet enbart tillåta arbetskraftsinvandring av kvalificerad arbetskraft som det råder brist på i Sverige: ”Arbetskraftsinvandringen domineras av två grupper, okvalificerad arbetskraft, exempelvis bärplockare, och kvalificerad arbetskraft, som programmerare. I SD:s modell är bara den senare gruppen välkommen.”^[369]

I SD:s migrationspolitiska program, antaget 2017, slås fast att den svenska arbetsmarknaden endast ska vara öppen för kvalificerad arbetskraft, men ”inte för den som vill konkurrera om arbeten genom lägre löner eller accepterande av sämre arbetsvillkor”.^[370] SD slår vidare fast att arbetskraftsinvandring till andra yrken, ”där behovet av arbetskraft relativt snabbt går att tillfredsställa genom utbildning och praktik av lågutbildade arbetslösa som redan bor i landet”, inte ska tillåtas.^[371]

24.8. Socialdemokraterna

Socialdemokraterna betonar att arbetskraftsinvandring från tredje land bara ska tillåtas när det ”inte går att hitta rätt person i Sverige”.^[372] Jobb i yrken där det inte råder brist på arbetskraft ska gå till arbetslösa personer i Sverige. I stället för dagens system vill Socialdemokraterna därför införa en prövning av behovet på arbetsmarknaden. Prövningen ska göras av en myndighet, med råd och insyn från arbetsmarknadens parter, med utgångspunkten att det inte ska vara möjligt att erbjuda jobb till personer utanför EES i yrken där det inte råder brist på arbetskraft i Sverige. Socialdemokraterna vill också införa tuffare förhandskontroller av företag som ansöker om tillstånd för arbetskraftsinvandring och en straffsanktionerad anmälningsskyldighet för arbetsgivare som ändrar anställningsvillkor. Arbetstagare som utnyttjas eller drabbas av att arbetsgivare missköter sig ska ha rätt till skadestånd.^[373] Arbetstagarna ska också ha rätt till heltid.^[374]

24.9. Vänsterpartiet

Vänsterpartiet vill se flera förändringar av regelverket för arbetskraftsinvandringen. Två av de viktigaste kraven är att införa en ”arbetsmarknadsprövning” och att arbetskraftsinvandrare ska ha ”ett juridiskt bindande arbetserbjudande eller avtal”.^[375]

369 ”SD välkomnar arbetskraftsinvandring”, Linda Öhrn, *Dagens Industri*, 24/11 2017. <https://www.di.se/nyheter/sd-valkomnar-arbetskraftsinvandring/>

370 ”En ansvarsfull reglering av migrationen, Sverigedemokraternas migrationspolitiska inriktningsprogram”, 2017. <https://sd.se/wp-content/uploads/2017/10/Migrationspolitiska-inriktningsprogram-.pd>

371 Ibid.

372 ”Stopp för arbetskraftsinvandring till yrken utan särskilda kvalifikationer”, Socialdemokraternas webbsida, 18/4 2018. <https://www.socialdemokraterna.se/aktuellt/2018/stopp-for-arbetskraftsinvandring-till-yrken-utan-sarskilda-kvalifikationer/>

373 Ibid.

374 ”Ny handlingsplan för en trygg arbetsmarknad”, Socialdemokraterna, 30/5 2018. https://www.socialdemokraterna.se/globalassets/aktuellt/press-pm_180530.pdf

375 ”Så här gör inte ett arbetarparti, Socialdemokraterna”, Ali Esbati & Christina Høj Larsen, *Arbetet*, 30/4 2018. <https://arbetet.se/2018/04/30/sa-har-gor-inte-ett-arbetarparti-socialdemokraterna/>

24.10. Kommentarer

Reglerna för arbetskraftsinvandring handlar om många frågor, men det som stått mest i fokus under senaste tids debatt är Socialdemokraternas krav på att återinföra arbetsmarknadsprövning. Motivet som anges är att jobb i första hand ska gå till arbetssökande i Sverige och först om det saknas tillgång på kvalificerad arbetskraft i Sverige ska det vara möjligt med arbetskraftsinvandring från tredje land. Framför allt skulle detta innebära en åtstramning av arbetskraftsinvandring till restaurangbranschen och till städjobb.

Det handlar inte om några stora volymer av jobb som skulle erbjudas arbetssökande i Sverige, men på marginalen skulle det kunna ha en viss effekt. Däremot är det orealistiskt att plockning av vilda bär skulle kunna ersättas med inhemsk arbetskraft. I dag kommer dessa bärplockare från Thailand, de är kvalificerade och vältränade och beredda att bo på förläggning under två månader på den norrländska landsbygden. Ofta har de varit i Sverige tidigare och arbetat som bärplockare.

Det avgörande skälet till att företag i Sverige anlitar arbetskraft anställda av thailändska bemanningsbolag är att de svenska företagen inte behöver betala någon skatt för arbetskraften. Det är föga troligt att det skulle vara möjligt att rekrytera tillräckligt kvalificerad arbetskraft i Sverige, som var beredd att få motsvarande lön som de skulle vara skyldiga att betala skatt på, till dessa bärplockningsjobb.

Att företag inte kan rekrytera bärplockare i Sverige beror med andra ord framför allt på att nuvarande skatteregler gynnar att bärplockarföretagen använder bemanningsanställda från Thailand, det skulle bli dyrare att anställa personal från Sverige.^[376]

Socialdemokraterna har endast i allmänna ordalag hävdad att Sverige enbart ska tillåta arbetskraftsinvandring när arbetskraftsbehoven inte kan tillgodoses med inhemsk arbetskraft. Sverigedemokraterna pekar däremot ut konkreta yrkesgrupper som inte bör bli föremål för arbetskraftsinvandring. Däribland bärplockare.

Vänsterpartiet stödjer Socialdemokraternas förslag när det gäller att återinföra arbetsmarknadsprövning av arbetskraftsinvandringen, men tycker att Socialdemokraterna borde vara mer aktiva för att förhindra att arbetskraftsinvandrare blir exploaterade. I synnerhet driver Vänsterpartiet kravet att arbetskraftsinvandrare ska ha ett juridiskt bindande arbetserbjudande eller avtal. Socialdemokraterna har svarat på kritiken. Ylva Johansson (S) hävdar att erbjudande om anställning redan i dag är bindande, men att problemet är att även bindande avtal och

376 De nuvarande skattereglerna kan dock komma att ändras. I ett förslag från regeringen föreslås ändrade skatteregler när arbetsgivare hyr in personal från ett bemanningsföretag med säte utanför EU. Enligt förslaget ska arbetstagarna beskattas om ett svenskt företag styr och organiserar arbetet. Det avgörande för om arbetstagaren ska beskattas i Sverige blir alltså för vem arbetet utförs och inte vem som betalar ut lönen. Förslaget innebär att utländska företag som bedriver verksamhet i Sverige omfattas av motsvarande bestämmelser som svenska företag vad gäller skatteavdrag, registrering, F-skatt och uppgiftsskyldighet. Regeringens förslag bygger i sin tur på en utredning från Skatteverket. Om regeringens förslag genomförs ändras i grunden villkoren för de bärplockarföretag som hyr in arbetskraft. Ännu är det dock oklart vad som kommer att hända med Skatteverkets förslag. Se: "Beskattning och betalning av skatt vid tillfälligt arbete i Sverige", lagrådsremiss, regeringen, 17/5 2018. <https://www.regeringen.se/49ac44/contentassets/8003d91f57af4baa9b20639b190890dd/beskattning-och-betalning-av-skatt-vid-tillfalligt-arbete-i-sverige.pdf>. Se även: "Beskattning och betalning av skatt vid tillfälligt arbete i Sverige", Skatteverket, 2017. <https://www.regeringen.se/49f639/contentassets/141e90537cf-b4685a3c2811810b02b69/skatteverkets-promemoria-beskattning-och-betalning-av-skatt-vid-tillfalligt-arbete-i-sverige.pdf>

erbjudanden kan ändras: ”När arbetstagaren väl är i Sverige får man veta att de villkor som låg till grund för beslutet att komma hit inte gäller längre. I stället får man ett nytt kontrakt i handen. Med dagens liberala regler är detta helt lagligt. Vårt förslag är att införa en straffsanktionerad anmälningsskyldighet för arbetsgivare som vill försämra anställningsvillkoren för arbetskraftsinvandrare.”[377]

377 ”Vänsterpartiet har fel om arbetskraftsinvandringen”, Ylva Johansson, *Arbetet*, 4/5 2018. <https://arbetet.se/2018/05/04/vansterpartiet-har-fel-om-arbetskraftsinvandring/>. Se även: ”Så här gör inte ett arbetarparti, Socialdemokraterna”, Ali Esbati & Christina Høj Larsen, *Arbetet*, 30/4 2018. <https://arbetet.se/2018/04/30/sa-har-gor-inte-ett-arbetarparti-socialdemokraterna/>

26. Skriftliga källor

Riksdagsmotioner

Alliansen

Med anledning av prop. 2016/17:107, Nya utstationeringsregler, riksdagsmotion, 2016/17:3632, Elisabeth Svantesson med flera (M, C, L, KD). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/med-anledning-av-prop-201617107-nya_H4023632

Fler jobb och bättre fungerande arbetsmarknad, riksdagsmotion, Jessica Polfjärd med flera (M, C, L och KD), 2017/18:3177. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/fler-jobb-och-battre-fungerande-arbetsmarknad-_H5023177

Med anledning av prop. 2017/18:214, ”Ett entreprenörsansvar för lönefordringar i bygg- och anläggningsbranschen”, riksdagsmotion, Jessica Polfjärd med flera (M, C, L och KD), 2017/18:4134. http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/_H5024134

C

Låt inte Sverige klyvas, riksdagsmotion, Annie Lööf med flera (C), 2017/18:3683. <https://data.riksdagen.se/fil/171915B3-737B-4B4C-B53B-DE61BEE9439F>

Med anledning av prop. 2017/18:100, 2018 års ekonomiska vårproposition, riksdagsmotion, Annie Lööf med flera (C), 2017/18:4156. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/med-anledning-av-prop-201718100-2018-ars_H5024156

KD

Förlängd provanställning för minskad ungdomsarbetslöshet, riksdagsmotion, Robert Halef och Mikael Oscarsson (KD), 2012/13:A216. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/forlangd-prov-anstallning-for-minskad_H002A216

Egenanställningsföretag, riksdagsmotion, Penilla Gunther (KD), 2017/18:37. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/egenanstallningsforetag_H50237

Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv, riksdagsmotion, Désirée Pethrus med flera (KD), 2017/18:3626. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/utgiftsomrade-14-arbetsmarknad-och-arbetsliv_H5023626

Med anledning av prop. 2017/18:100, 2018 års ekonomiska vårproposition, riksdagsmotion, Andreas Carlson med flera (KD), 2017/18:4167. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/med-anledning-av-prop-201718100-2018-ars_H5024167https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/med-anledning-av-prop-201718100-2018-ars_H5024156

L/FP

Ändring av turordningsreglerna i LAS, riksdagsmotion, Fredrik Malm med flera (FP), 2015/16:3054. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/andring-av-turordningsreglerna-i-las_H3023054

Liberala reformer för en dynamisk och fri arbetsmarknad, riksdagsmotion, Jan Björklund med flera (L), 2017/18:3628. http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/liberala-reformer-for-en-dynamisk-och-fri_H5023628

Med anledning av 2018 års ekonomiska vårproposition 2017/18:100, riksdagsmotion, Jan Björklund med flera (L), 2017/18:4166. <https://data.riksdagen.se/fil/C83A1475-1939-4DD3-B2FF-D34B3644C620>

En budget som håller ihop Sverige – Liberalernas budgetmotion för 2018, riksdagsmotion, Jan Björklund med flera, 2017/2018:3752. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/en-budget-som-haller-ihop-sverige---liberalernas_H502375

M

Privata arbetsförmedlingar, riksdagsmotion, Camilla Waltersson Grönvall och Sten Bergheden (M), 2013/14:A354. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/privata-arbetsformedlingar_H102A354

LAS, riksdagsmotion, Isabella Hökmark (M), 2015/16:1909. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/las_H3021909

Återanställningsskyddet i LAS, riksdagsmotion, Lena Asplund (M), 2015/16:2934. http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/ateranstallningsskyddet-i-las_H3022934

Reformering av LAS, riksdagsmotion, Borian Åberg (M), 2016/17:1467. http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/_H4021467

Arbetskraftsinvandringen, riksdagsmotion, Johan Forssell med flera (M), 2017/18:3181. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/arbetskraftsinvandringen_H5023181

Hela Sverige ska jobba, riksdagsmotion, Ulf Kristersson med flera (M), 2017/18:3592. <https://data.riksdagen.se/fil/805B85DD-BF4E-4DD0-896F-AAB3ACCFD844>

Med anledning av prop. 2017/18:100, 2018 års ekonomiska vårproposition, riksdagsmotion, Ulf Kristersson & Elisabeth Svantesson (M), 2017/18:4162. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/med-anledning-av-prop-201718100-2018-ars_H5024162

S

Rätt till heltid, riksdagsmotion, Hillevi Larsson med flera (S), 2011/12:A232. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/ratt-till-heltid_GZ02A232

Allmän visstid, riksdagsmotion, Hillevi Larsson (S), 2017/18:606. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/allman-visstid_H502606

Inför ett 90-procentsmål för antalet tillsvidareanställda i offentlig sektor, riksdagsmotion, Teres Lindberg med flera (S), 2017/18:1088. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/infor-ett-90-procentsmal-for-antalet_H5021088

Uthyrning av arbetskraft, riksdagsmotion, Teres Lindberg med flera (S), 2017/18:2175. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/om-uthyrning-av-arbetstagare_H5022175

Heltid som norm på hela arbetsmarknaden, riksdagsmotion, Hanna Westerén (S), 2017/18:2577. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/heltid-som-norm-pa-hela-arbetsmarknaden_H5022577

Osäkra anställningsavtal, riksdagsmotion, Gunilla Carlsson & Johan Büser (S), 2017/18:2632. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/osakra-anstallningsavtal_H5022632

SD

Arbetsmarknadsåtgärder, riksdagsmotion, Mattias Karlsson med flera (SD), 2014/15:2812, https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/arbetsmarknadsatgarder_H2022812

Budgetproposition för 2015, riksdagsmotion, Mattias Karlsson med flera (SD), 2014/15:3003. <https://data.riksdagen.se/fil/0C17C0CD-47F3-44CF-9EEF-322BEA805B7B>

Näringspolitik, riksdagsmotion, Josef Fransson med flera (SD), 2014/15:1123. http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/naringspolitik_H2021123

Avskaffa Arbetsförmedlingen i dess nuvarande form, riksdagsmotion, Markus Wiechel med flera, 2017/18:75. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/avskaffa-arbetsformedlingen-i-dess-nuvarande-form_H50275

Privatisera Arbetsförmedlingen, riksdagsmotion, Johan Nissinen (SD), 2017/18:1637. http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/_H5021637

Rättvist förfarande vid arbetstvister, riksdagsmotion, Markus Wiechel, SD, 2017/18:2087. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/rattvist-forfarande-vid-arbetstvister_H5022087

Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv, riksdagsmotion, Sven-Olof Sällström med flera (SD), 2017/18:2626. <https://data.riksdagen.se/fil/06ED55AE-3A48-49D0-A514-F59984460237>

Arbetsmarknad, riksdagsmotion, Sven-Olof Sällström med flera (SD), 2017/18:2643. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/arbetsmarknad_H5022643

Rätt till heltid, riksdagsmotion, Roger Hedlund (SD), 2017/18:3522. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/ratt-till-heltid_H5023522

V

Ordning och reda på arbetsmarknaden, riksdagsmotion, Ali Esbati med flera (V), 2015/16:378. <https://data.riksdagen.se/fil/0CC358E9-20A2-4611-BCF9-92C19D9FBCF7>

En starkare arbetsrätt för ökad trygghet i anställningen, riksdagsmotion, Jonas Sjöstedt (V) med flera, 2016/17:47, <https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/en->

Med anledning av prop. 2016/17:107, Nya utstationeringsregler, riksdagsmotion, Ali Esbati med flera (V), 2016/17:107. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/med-anledning-av-prop-201617107-nya_H4023630

Äldreomsorg – personalens utbildning, riksdagsmotion, Karin Rågsjö med flera (V), 2016/17:478. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/aldreomsorg---personalens-utbildning_H402478

Ett hållbart företagande, riksdagsmotion, Jonas Sjöstedt med flera (V), 2017/18:3456. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/motion/ett-hallbart-foretagande_H5023456/html#_Toc494898156

Övrig utgivning från riksdag och regering

Arbetsförmedlingen borde inte arbeta med jobbmatchning, Sveriges riksdag, 2/3 2017. <http://www.riksdagen.se/sv/aktuellt/2017/mar/2/arbetsfor-medlingen-borde-inte-arbeta-med-jobbmatchning/>

Arbetskraftsinvandring och kompetensförsörjning, av Johan Forssell (M) till Heléne Fritzon (S), riksdagsdebatt, interpellation, 2017/18:401. https://www.riksdagen.se/sv/webb-tv/video/interpellationsdebatt/arbetskraftsinvandring-och-kompetensforsorjning_H510401

Arbetsmarknadspolitik och arbetslöshetsförsäkringen, ”Reservationer”, Arbetsmarknadsutskottets betänkande, 2017/18:AU4, riksdagen. <https://data.riksdagen.se/fil/6A7B3391-1EB4-4B94-BB1F-CEDCD6D7AEBF>

Arbetsmarknadsutskottets betänkande – Arbetsrätt, 2017/17:AU7. <https://data.riksdagen.se/fil/EECB7A15-5EF4-46F6-AF24-4AF97143E6ED>

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2017/18:AU9. <https://data.riksdagen.se/fil/B31EE137-7579-484A-B413-46997F7B70A9>.

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2017/18:AU9. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/arende/betankande/arbetsratt_H501AU9/html#_Toc511980199

Arbetsmarknadsutskottets betänkande, ”Arbetsrätt”, 2016/17:AU7. <https://data.riksdagen.se/fil/EECB7A15-5EF4-46F6-AF24-4AF97143E6ED>

Arbetsmarknadsutskottets betänkande, 2017/18:AU9, riksdagen. <https://data.riksdagen.se/fil/B31EE137-7579-484A-B413-46997F7B70A9>

Arbetsrättsliga villkor vid upphandling, 2016/17:FiU31, ”Debatt”, riksdagen. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/arende/betankande/arbetsrattsliga-villkor-vid-upphandling_H401FiU31

Arbetsrättsliga villkor vid upphandling, 2016/17:FiU31, ”Omröstning i sakfrågan”, riksdagen. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/arende/betankande/arbetsrattsliga-villkor-vid-upphandling_H401FiU31

Arbetsrättsliga villkor vid upphandling, Regeringens proposition, 16/3 2017. <https://www.regeringen.se/4967a5/contentassets/a94824242e-68438c87e4e06408c1e29c/arbetsrattsliga-villkor-vid-upphandling-prop.-201617163>

Beskattning och betalning av skatt vid tillfälligt arbete i Sverige, lagrådsremiss, regeringen, 17/5 2018. <https://www.regeringen.se/49ac44/contentassets/8003d91f57af4baa9b20639b190890dd/beskattnings-och-betalning-av-skatt-vid-tillfalligt-arbete-i-sverige.pdf>.

Entreprenörsansvar för lönefordringar i bygg- och anläggningsbranschen, riksdagsprotokoll från debatten den 19/6, 2018. <https://www.riksdagen.se/>

sv/dokument-lagar/arende/betankande/ett-entreprenorsansvar-for-lonefordringar-i-bygg-_H501AU14

Ett entreprenörsansvar för lönefordringar i bygg- och anläggningsbranschen, Regeringens proposition, Prop. 2017/18:214. <https://www.regeringen.se/496593/contentassets/1a84b924733841ed9e30bf8ac5ee5c2d/ett-entreprenorsansvar-for-lonefordringar-i-bygg--och-anlaggningsbranschen-prop.-201718214>.

Interpellation i riksdagen, ”Bemanningsföretag”, 2017/18:319, Ali Esbati (V). https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/interpellation/bemanningsforetag_H510319

Interpellationsdebatt i riksdagen 20/1 2017, ”Anställningsskyddet i LAS”, https://www.riksdagen.se/sv/webb-tv/video/interpellation/anstallningsskyddet-i-las_H410203

Kommittédirektiv, ”Trygghet och utveckling i anställningen vad gäller arbetstid och ledighet”, Dir. 2017:56, Regeringen, 24/5 2017. https://www.regeringen.se/49ba4e/contentassets/099050ccc4f447fc9da0e158d28a4a59/dir-2017_56-trygghet-och-utveckling-i-anstallning-vad-galler-arbetstid-och-ledighet.pdf

Kommittédirektiv, ”Översyn av F-skattesystemet”, Dir. 2017:108, Regeringen. <https://www.regeringen.se/4aba88/contentassets/80b9795a30b5475aa399c0f94e6bba33/oversyn-av-f-skattesystemet-dir.2017108.pdf>

Nya regler för arbetskraftsinvandring, regeringens proposition, 2007/08:147. <https://www.regeringen.se/contentassets/676dda4afac341f38344e3e5641baddc/nya-regler-for-arbetskraftsinvandring-prop.-200708147>

Nya utstationeringsregler, Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2016/17:AU9, ”Debatt”. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/arende/betankande/nya-utstationeringsregler_H401AU9

Nya utstationeringsregler, regeringens webbsida, ID-nummer: prop. 2016/17:107. <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2017/02/prop.-201617107/>

Skärpta åtgärder mot missbruk av tidsbegränsade anställningar, Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2015/16:AU5, ”Debatt”, riksdagen. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/arende/betankande/skarpta-atgarder-mot-missbruk-av-tidsbegransade_H301AU5

Skärpta åtgärder mot missbruk av tidsbegränsade anställningar, Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2015/16:AU5, ”Debatt”, riksdagen. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/arende/betankande/skarpta-atgarder-mot-missbruk-av-tidsbegransade_H301AU5

Vissa fredspliktsfrågor, SOU 2018:40. <https://www.regeringen.se/49c931/contentassets/a735e9e2a454417db847dc28526db38e/vissa-fredsplikts-fragor-sou-201840>

Övriga skriftliga källor

Alliansen: *Inträdesjobb – för fler*, Alliansens gemensamma webbsida, 15/8 2017. <http://www.alliansen.se/2017/08/alliansen-intrades-jobb-for-fler-i-arbete/>. Se även: ”Hela Sverige ska jobba”,

Arbetsförmedlingen, *Arbetsförmedlingens historia*, Arbetsförmedlingens webbsida, odaterat. <https://www.arbetsformedlingen.se/Om-oss/Om-Arbetsformedlingen/Historia.html>

”Arbetskraftsinvandring”, *Migrationsinfo*, 29/5 2018. <https://www.migrationsinfo.se/arbetsmarknad/arbetskraftsinvandring/>

Arbetsmarknadsekonomiska rådet, *Tudelningar på arbetsmarknaden*, 2017. <http://www.arbetsmarknadsekonomiskaradet.se/rapporter/>

Arbetsmiljöverket, *Sämre psykosocial hälsa för bemanningsanställda*, pressmeddelande, 15/11 2013. <https://www.av.se/press/samre-psykosocial-halsa-for-bemanningsanstallda/?hl=bemanningsanstallda>

Arif, Sedat med flera, ”Debatt: Ofrivillig deltid är ett slöseri med resurser”, *AiP*, 6/4 2017. <https://aip.nu/2017/04/06/ofrivillig-deltid-ar-sloseri-med-resurser/>

Avebrand, Björn, ”Lägg ner Moderaterna istället för Arbetsförmedlingen”, blogg, 29/1 2017. <https://bjornalvebrand.wordpress.com/2017/01/29/lagg-ner-moderaterna-istallet-for-arbetsformedlingen/>

Bauer, Sten & Riegnell, Anne, ”Risk för färre jobb med regeringens nya förslag kring visstidsanställningar”, *Dagens Juridik*, 30/11 2015. <http://www.dagensjuridik.se/2015/11/risk-farre-jobb-med-regeringens-nya-forslag-kring-visstidsanstallning>

Beckman, Niklas & Karlsson, Patrik, *En analys av det påstådda missbruket av visstidsanställningar*, Svenskt Näringsliv, 2013. https://www.svensktnaringsliv.se/migration_catalog/Rapporter_och_opinionsmaterial/Rapporters/en-analys-av-det-pastadda-missbruket-av-visstidsanstallningar_573723.html/BINARY/En%20analys%20av%20det%20pastadda%20missbruket%20av%20visstidsanstallningar

Beckström, Liv, ”Löof luckrar i motvind”, *Kommunalarbetaren*, blogg, 6/7 2012. <https://www.ka.se/loof-luckrar-i-motvind>

Benigh, Love, ”Fackförbunden splittrade inför ny lag om strejkrätt”, SVT, 3/1 2018. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/fackforbunden-splittrade-infor-ny-lag-om-strejkratt>

Benigh, Love, ”Ylva Johansson: Inskränkningar av strejkrätten behövs för att lösa hamnkonflikten i Göteborg”, SVT, 3/1 2018. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/s-minister-inskrankning-av-strejkratten-behovs-i-sverige-pa-grund-av-hamnkonflikten-i-goteborg>

Berg, Johan, ”C mörklägger sanningen om Arbetsförmedlingen”, *Expressen*, 9/1 2018. <https://www.expressen.se/debatt/c-morklagger-sanningen-om-arbetsformedlingen/>

Berggren, Jenny & Wreder, Johanna, ”Svårt att förutse följderna av parternas strejkförslag på lång sikt”, *Arbetet*, 14–15 juni, nr 21/2018. <https://arbetet.se/2018/06/13/svart-att-forutse-foljderna-av-parternas-strejkforslag-pa-lang-sikt/>

Bolund, Per, ”Pensionärer behöver inte vara rädda för MP”, *Dagens Samhälle*, 9/6 2014. <https://www.dagenssamhalle.se/debatt/nej-mp-struntar-inte-i-pensionaererna-9427>

Bolund, Per, ”Var slutar arbetslinjen, Sten Nordin?”, *SvD*, 16/5 2011. <https://www.svd.se/var-slutar-arbetslinjen-sten-nordin>

”Bred politisk kritik mot delade turer”, SR, 10/3, 2014. <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=5805647>

Busch Thor, Ebba, Björklund, Jan, Löf, Annie & Kristersson, Ulf, ”Alliansen kommer att lägga ner Arbetsförmedlingen”, *DN*, 4/4 2018. <https://www.dn.se/debatt/alliansen-kommer-att-lagga-ner-arbetsformedlingen/>

Busch Thor, Ebba, ”Det behövs fler undantag från las”, *SvD*, 30/6 2017. <https://www.svd.se/kd-det-behovs-fler-undantag-fran-las>

Busch Thor, Ebba, ”KD: Vi föreslår en helt ny anställningsform”, *SvD*, 8/2 2016. <https://www.svd.se/kd-vi-foreslar-en-helt-ny-anstallningsform>

Carlén, Stefan, *Fakta om visstidsanställningar och detaljhandeln*, Handelsanställdas förbund, 26/2 2018. <https://handels.se/globalassets/centralt/handels-tycker/fakta-om-om-visstidsanstallningar-i-detaljhandeln.pdf>

”Centern tar strid med facken om LAS”, TT-telegram, publicerat bland annat i *GP*, 26/9 2015. <http://www.gp.se/nyheter/sverige/centern-tar-strid-med-facken-om-las-1.143807>

Centerpartiet, *Fler företag - fler jobb*, program antaget vid Centerpartiets stämma 2015. <https://www.centerpartiet.se/download/18.59ee6fe15822a5c99339f/1478092112858/Fler+f%C3%B6retag+-+fler+jobb.pdf>

Centerpartiet, *Partistämmans beslut 2015*, 2015. <https://www.centerpartiet.se/download/18.59ee6fe15822a5c9933a9/1478092134914/Motionssvar%20Fler%20f%C3%B6retag%20-%20fler%20jobb.pdf>

Centerpartiet, *Fler ingångsjobb för nyanlända*, 2016. <https://www.centerpartiet.se/download/18.4a0ca8b9157fc9e04972f39/1477899878814/Fler-ingangsjobb-för-nyanlända.pdf>

Centerpartiet, *Partistämman 2017, Motionsbehandling, protokoll, "Kommitté 1 – Låt inte Sverige klyvas"*. https://www.centerpartiet.se/download/18.2e0c64b5161fb6dd1222ced/1521465666021/01_Motionsbeslut%202017_Låt%20inte%20Sverige%20klyvas_kommitte%201.pdf

Centerpartiet, *Snabbprotokoll, Kommitté 1, Låt inte Sverige klyvas*, 29/9 2017. <https://www.centerpartiet.se/download/18.1dbcade15e849eef237872/1506687047440/Snabbprotokoll%20Kommitté%201.pdf>

Centerpartiet i Region Kronoberg, *Delade turer i arbetslivet – en styggelse*, webbsida, odaterad artikel, <http://www.centerpartiet-regionkronoberg.se/delade-turer-i-arbetslivet-en-styggelse/>

Centerpartiet Karlstad, *Vård, omsorg och socialtjänst*, avsnitt i Centerpartiet Karlstads valmanifest 2014, 2014. <https://www.centerpartiet.se/lokal/varmland/karlstad/centerpartiet-karlstad/var-politik/vard-omsorg-och-socialtjanst>

"Centerpartiet vill slopa turordningsreglerna", TT, publicerat av SVT, 8/5 2009. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/orebro/centerpartiet-vill-slopa-turordningsreglerna>

Dahlberg, Anna, "Har alliansen inget lärt av sina misstag?", *Expressen*, 7/4 2018. <https://www.expressen.se/ledare/anna-dahlberg/har-alliansen-inget-lart-av-sina-misstag/>

Danielsson, Anna & Öberg, Tommy, *Vem ska bestämma på löne marknaden? Industriavtalets lönenorm utmanas*, Premiss, 2018.

Demargne, Tiina, "Parterna överens om strejkrätten", *Lag & Avtal*, 5/6 2018. <https://www.lag-avtal.se/arbetsratt/parterna-overens-om-strejkratten-6918347>

De Vivo, Lucas, "Här hånar LUF de som fått sina tjänster hyvlade", *ETC*, 30/3 2018. <http://www.dagensarena.se/innehall/l-hellre-sankt-skatt-pa-arbete-avdrag-fackforeningsavgift/>

Edholm, Maria, "Så fungerar spelet om visstid", *Dagens Arbete*, 3/4 2017. <https://da.se/2017/04/sa-fungerar-spelet-om-visstid/>

Engblom, Samuel, "12 månaders provanställning skulle göra det svårare för TCO-förbundens medlemmar att byta jobb", TCO-bloggen, *Utredarna.nu*, 1/9 2014.

Engblom, Samuel, "Nya tongångar i OECD:s sysselsättningsstrategi", *TCO-bloggen*, 11/8 2018. <https://www.tco.se/tco-bloggar/bloggare/samuel-engblom/oecd-jobs-strategy-2018/>

Eriksson, Marcus, "Svårt att lagstifta om delade turer", *SR*, 13/3, 2014. <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=5808635>

Eriksson, Per, "SD: Vi har inte ändrat uppfattning", *Inköpsrådet*, 14/9 2016. <https://inkopsradet.se/hallbarhet/sociala-krav/sd-vi-har-inte-andrat-uppfattning/>

Esbati, Ali & Høj Larsen, Christina, "Så här gör inte ett arbetarparti, Socialdemokraterna", *Arbetet*, 30/4 2018. <https://arbetet.se/2018/04/30/sa-har-gor-inte-ett-arbetarparti-socialdemokraterna/>

Ferbe, Anders, *En livskraftig modell utmanas – Vilka fackliga hot och möjligheter finns?*, Akademikerförbundet SSR, 2018. <https://akademssr.se/dokument/en-livskraftig-modell-utmanas>

Frisk, Martina, "Arbetsmiljön brister för bemanningsanställda", *Arbetet*, 1/6 2017. <https://arbetet.se/2017/06/01/arbetsmiljon-brister-for-bemanningsanstallda/>

Frisk, Martina, "Inga konkreta besked om utbildningsjobb", *Arbetet*, 19/9 2017. <https://arbetet.se/2017/09/19/inga-konkreta-besked-fran-regeringen-om-utbildningsjobb/>

Frisk, Martina, "Så vill partierna ändra arbetsrätten", *Arbetet*, 8/3 2018. <https://arbetet.se/2018/03/08/sa-vill-partierna-andra-arbetsratten/>

Frisk, Martina, "Nu förhandlar LO och Svenskt Näringsliv om trygga jobb", *Arbetet*, 15/3 2018. <https://arbetet.se/2018/03/15/nu-forhandlar-lo-och-svenskt-naringsliv-om-trygga-jobb/>

Första Linjen nr 2/2018, Seko Stockholm.

Galte Schermer, Isabelle, "Vad är ett inträdesjobb?", *Ekonomifakta*, 24/8 2017. <https://www.ekonomifakta.se/Artiklar/2017/augusti/intradesjobb>

Gedda, Niklas & Jägmar, Rufus O, "Så resonerar partierna om arbetsmarknaden", *SVT*, 20/4 2018. <https://www.svt.se/nyheter/val2018/sa-resonerar-partierna-om-arbetsmarknaden>

Gerin, Enna, *Med integrationen som murbräcka*, Katalys, 2017. https://www.katalys.org/wp-content/uploads/2017/10/Katalys_No-37.pdf

Green, Axel, "Arbetsrättsexpert: En fullständig kapitulation", *Arbetaren*, 8/6 2018. <https://www.arbetaren.se/2018/06/08/arbetsrattsexpert-en-fullstandig-kapitulation/>

Gunnars, Lena, "FP vill korta företrädesrätten", *Lag & Avtal*, 7/10 2011. <https://www.lag-avtal.se/arbetsratt/fp-vill-korta-foretrades-ratten-6553370>

Gustafsson Hedenström, Mats, "Löfven lovade kamp mot delade turer", *Kommunalarbetaren*, 30/5 2018. <https://www.ka.se/lofven-lovade-kamp-mot-delade-turer>

Gustafsson, Anna, "M svänger i frågan rätt till heltid", *SvD*, 13/10 2011. <https://www.svd.se/m-svanger-i-fragan-ratt-till-heltid>

Haglund, Fredrik, "Regeringen: EU-förslaget räddar svenska modellen", *Europaportalen*, 9/3 2018. <https://www.europaportalen.se/2016/03/regeringen-eu-forslag-raddar-svenska-modellen>

Hagnestad, Rebecca, "Liberalerna: Lagg ner arbetsförmedlingen", *Expressen*, 26/9 2016. <https://www.expressen.se/nyheter/liberalerna-lagg-ner-arbetsformedlingen/>

Hamskär, Ingemar, *LAS är flexibelt – även i småföretag*, TCO:s webbplats, 2/3, 2011. <https://www.tco.se/Aktuellt/Debatt/Debatt-2011/LAS-ar-flexibelt---aven-i-smaforetag/>

Hannas & Johannas liberala manifest, 4/5 2018. <http://svansbo.se/2010/05/hanna-johannas-liberala-manifes/>.

Hedin, Bengt, *MP-krav: bort med delade turer*, SVT Värmland, 12/9 2014. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/varmland/mp-s-krav-bort-med-delade-turer>

Heimersson, Alicia, "C: Inför en resultatbaserad arbetsförmedlarpeng", *Dagens Arena*, 3/6 2018. <http://www.dagensarena.se/innehall/c-infor-en-resultatbaserad-arbetsformedlarpeng/>

Heimersson, Alicia, "Höj taket i a-kassan – på sikt", *Dagens Arena*, 3/6 2018. <http://www.dagensarena.se/innehall/mp-hoj-taket-kassan/>

Heimersson, Alicia, "KD: Inför avdragsrätt för a-kasseavgiften", *Dagens Arena*, 3/6 2018. <http://www.dagensarena.se/innehall/kd-infor-avdragsratt-kasseavgiften/>

Heimersson, Alicia, "L: Hellre sänkt skatt på arbete än avdrag för fackföreningsavgift", *Dagens Arena*, 3/6 2018. <http://www.dagensarena.se/innehall/l-hellre-sankt-skatt-pa-arbete-avdrag-fackforeningsavgift/>

Heimersson, Alicia, "M: Lagg ner Arbetsförmedlingen", *Dagens Arena*, 3/6 2018. <http://www.dagensarena.se/innehall/m-lagg-ner-arbetsformedlingen/>

Heimersson, Alicia, "MP: Höj taket i a-kassan", *Dagens Arena*, 3/6 2018. <http://www.dagensarena.se/innehall/mp-hoj-taket-kassan/>

Heimersson, Alicia, "SD: Inga särlosningar som grundar sig på födelse-land", *Dagens Arena*, 3/6 2018. <http://www.dagensarena.se/innehall/sd-inga-sarlosningar-som-grundar-sig-pa-fodelseland/>

Heimersson, Alicia, "V: Stärk LAS och a-kassan", *Dagens Arena*, 3/6 2018. <http://www.dagensarena.se/innehall/v-stark-las-och-kassan/>

Hjert, Niklas, "Unionen: 'Vi är villiga att utveckla anställningsavtalen'", *Arbetsvärlden*, 19/4 2018. <https://www.arbetsvarlden.se/debatt/unionen-vi-ar-villiga-att-utveckla-omstallningsavtalen/>

HRF, *Vad är hyvling?*, HRF:s webbsida, 2018. <https://www.hrf.net/nyheter/faq/vad-ar-hyvling/>

"Inget lagstopp för "staplade visstidsjobb", TT, publicerat på SVT, 15/1 2013. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/inget-lagstopp-for-staplade-visstidsjobb>

Jalali, Shadé & Lindberg, Per, *Ett anständigt liv*, Arena Idé, 2016. <http://digi.arbark.se/bibliotek/tankesmedjor/arenaide/jalali-anstandigtliv-2016.pdf>

Johansson, Birgitta, "Timanställda går miste om sjukpenning", SR, 1/7 2017. <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=6464863>

Johansson, Ylva, "Slut med missbruk av visstidsanställningar", *Aftonbladet*, 3/12 2015. <https://www.aftonbladet.se/debatt/arbetsmarknad/article21873020.ab>

Johansson, Ylva, "Vänsterpartiet har fel om arbetskraftsinvandringen", *Arbetet*, 4/5 2018. <https://arbetet.se/2018/05/04/vansterpartiet-har-fel-om-arbetskraftsinvandring/>.

Junesjö, Kurt, "Så hotar högern strejkrätten", *Arbetet*, 27/3 2018. <https://arbetet.se/2018/03/27/sa-hotar-hogern-strejkratten/>

KD, Så kan vi stärka kvinnors pensioner, KD:s webbsida, 2/1 2017. <https://kristdemokraterna.se/sa-kan-vi-starka-kvinnors-pensioner/>

KD, *Rikstingshandlingar*, 2017. https://www.kd.nu/kd_rikstingshandlingar_2017.pdf

KD, *Arbetskraftsinvandring* (inte daterat), KD:s webbsida. <https://kristdemokraterna.se/politik-a-o/arbetskraftsinvandring/>

KD-Falun, "Förbjud delade turer med långa timmars obetalda uppehåll inom vården", KD-Faluns webbsida, odaterad text. <http://wp.kristdemokraterna.se/falun/forbjud-delade-turer-med-langa-timmars-obetalda-uppehall-inom-varden-2/>

Kierkegaard, Mårten, "Krav på längre provanställningar", *Tidningen Vision.se*, 2/12 2014. <https://vision.se/Medlem/tidningen-vision/arkiv/2014/februari/krav-pa-langre-provanstallningar/>

Kinberg Batra, Anna & Tobé, Tomas, "Ny anställningsform gör det lättare att få första jobbet", *DN Debatt*, 13/8 2015. <https://www.svd.se/kd-vi-foreslar-en-helt-ny-anstallningsform>

Lag (1993:440) om privat arbetsförmedling. <https://lagen.nu/1993:440>

Lag om facklig förtroendemans ställning på arbetsplatsen (1974:358). <https://lagen.nu/1974:358>

Lagerstedt, Jenny, "Annie Löof: Arbetsförmedlingen är en myndighet i kris", SVT, 8/9 2017. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/annie-loof-arbetsformedlingen-ar-en-myndighet-i-kris>

Liberalerna, *Avskaffa LAS*, Liberalernas webbsida, 23/4 2015. <https://www.liberalerna.se/nyheter/avskaffa-las/>

Liberalerna, *Lägg ned Arbetsförmedlingen*, Liberalernas webbsida, 26/9 2016. <https://www.liberalerna.se/nyheter/lagg-ned-arbetsformedlingen/>

Liberalerna, *Förslag från partistyrelsen: En liberal arbetsrätt*, Liberalernas landsmöteshandlingar, 2017, https://www.liberalerna.se/wp-content/uploads/landsmoteshandlingar_2017_total.pdf

Liberalerna, *Arbetsrätt*, Liberalernas webbsida, odaterat. <https://www.liberalerna.se/politik/arbetsratt/>

Liberalerna, *Lönegapet mellan kvinnor och män*, Liberalernas webbsida, odaterat. <https://www.liberalerna.se/politik/lonegapet/>

Liljeheden, Anders, "Ny EU-politik antagen: Lika lön för utländsk arbetskraft", *Europaportalen*, 31/5 2018. <https://www.europaportalen.se/2018/05/ny-eu-politik-antagen-lika-lon-utlandsk-arbetskraft>

Lindén, Sylvia & Zetterström, Johan, "Är det fritt fram att säga upp personal under pågående offentlig upphandling?", *Dagens Juridik*, 4/8 2014. <http://www.dagensjuridik.se/2014/04/ar-det-fritt-fram-att-saga-upp-personal-under-pagaende-offentlig-upphandling>

Lindgren Åsbrink, Marika, ”De privilegierade viftar bort risken att löner pressas ned”, *Dagens Samhälle*, 16/5 2018. <https://www.dagenssamhalle.se/kronika/de-privilegierade-viftar-bort-risken-att-loner-presas-ned-22158>

LO, *Socialdemokraterna och LO presenterar ordningsregler för svensk arbetsmarknad*, LO:s webbsida, 27/11 2013. http://www.lo.se/start/pressmeddelanden/socialdemokraterna_och_lo_presenterar_ordningsregler_for_svensk_arbetsmarknad

LO, *Tidsbegränsade anställningar*, LO:s webbsida, 27/10 2015. http://www.lo.se/start/facket_direkt/anstallningsformer/tidsbegransade_anstallningar

LO, *Förtroendemannalagen*, LO:s webbsida, 20/4 2017. http://www.lo.se/start/studieguiden/lagar_som_stod_for_facklig_utbildning/fortroendemannalagen

LO, *Allmän visstidsanställning*, LO:s webbsida, 20/10 2017. http://www.lo.se/start/facket_direkt/anstallningsformer/allman_visstidsanstallning

Lund, Sandra, ”Delade turer kan vara negativt för hälsan”, *Arbetet*, 2/12 2016. <https://arbetet.se/2016/12/02/delade-turer-kan-vara-negativt-for-halsan/>

Låt inte Sverige klyvas, riksdagsmotion, Annie Lööf med flera (C), 2017/18:3683. <https://data.riksdagen.se/fil/171915B3-737B-4B4C-B53B-DE61BEE9439F>

Löfgren, Anna-Kirsti & Hällö, Torbjörn, ”Sänkta löner för några sänker lönerna för fler”, *LO-ekonomerna, Arbetet*, 28/2 2018. <https://arbetet.se/2018/02/23/sankta-loner-for-nagra-sanker-lonerna-for-fler/>

”Löfte från S: Rätt till heltid för vårdpersonal”, *Sveriges Radio*, 10/5, 2014. <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=5858776>

Lönnaeus, Olle, ”Kinberg Batra sågar partikollegors krav på att skrota LAS”, *HD*, 28/10 2016. <https://www.hd.se/2016-10-28/kinberg-batra-sagar-partikollegors-krav-pa-att-skrota-las>

Lööf, Annie med flera, ”Nyanlända tjänar på enkla jobb med lägre ingångslön”, *DN Debatt*, 3/7 2016. <https://www.dn.se/debatt/nyanlandatjanar-pa-enkla-jobb-med-lagre-ingangslon/>

Markusson, Simon, ”Stor riksdagsmajoritet för parternas förslag”, *Arbetsvärlden*, 8/6 2018. <https://www.arbetsvarlden.se/stor-riksdagsmajoritet-for-parternas-forslag/>

Marmorstein, Elisabeth, ”Nytt regeringsförslag om upphandling väntas få stöd av KD”, SVT, 16/3 2017. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/nytt-forslag-om-upphandlingar-vantas-fa-stod-av-kd>

Martinsson, Karl, ”Jimmie Åkesson: Partipolitik i facket är direkt fel”, *Arbetet*, 17/5 2018. <https://arbetet.se/2018/05/17/jimmie-akesson-partipolitik-i-facket-ar-direkt-fel/>

Mellgren, Fredrik, ”CUF-attack mot Maud”, *SvD*, 29/8 2007. <https://www.svd.se/cuf-attack-mot-maud>

Miljöpartiet Stockholms stad, *Alla som vill ska ha rätt till heltid*, Pressmeddelande, 8/3 2012. <http://www.mynewsdesk.com/se/pressreleases/alla-som-vill-ska-ha-raett-till-heltid-739441>

”Moderat Classic tillbaka”, *SvD*, 11/10 2017. <https://www.svd.se/kuppmakarna-moderaterna-classic-ar-tillbaka>

Moderaterna i Vetlanda, *Slut på ofrivilliga delade turer*, webbsida för Moderaterna i Vetlanda, 23/2 2018. <http://moderaternavetlanda.se/nyheter/slut-pa-ofrivilliga-delade-turer/>

Moderaternas 61 nya förslag för bättre invandring, Hanif Balis webbsida (han tog fram förslaget), 25/6 2015. <https://hejahanif.se/2015/06/25/moderaternas-61-nya-forslag-for-battre-invandring/>

Nordebros, Peter, ”Timanställning skadlig för hälsan”, *Publikt*, 24/8 2017. <https://www.publikt.se/artikel/timanstallning-skadlig-halsan-20380>

Nordenskiöld, Tomas & Öjemar, Fredrik, ”Forskare går till Las försvar”, *Di*, 25/10 2017. <https://www.di.se/nyheter/forskare-gar-till-las-forsvar/>

Nordenskiöld, Tomas & Öjemar, Fredrik, ”M-beskedet: Vi kommer att reformera LAS”, *Di*, 4/2 2018, <https://www.di.se/nyheter/m-beskedet-vi-kommer-att-reformera-las/?variantType=LARGE&loggedin=true>

Nordmark, Eva, *Ställ krav på löner vid upphandling*, ordförande TCO, 27/1 2016, TCO:s webb. <https://www.tco.se/Aktuellt/Debatt/2016/stall-krav-pa-loner-vid-upphandlingar/>

Nordström, Annelie, ”Varför ratar M rätt till heltid”, *Dagens Arena*, 13/5 2014. <http://www.dagensarena.se/opinion/annelie-nordstrom-kommunal-varfor-ratar-m-ratt-till-heltid/>

Norlin, Liza-Maria med flera, ”Dubbelt så dumt med rätt till heltid”, *Arbetsbladet*, 20/11, 2015. <https://www.arbetsbladet.se/artikel/opinion/debatt/dubbelt-sa-dumt-med-ratt-till-heltid>

Nylander, Christer, ”Dags att begränsa rätten att strejka”, *Aftonbladet*, 11/6 2014. <https://www.aftonbladet.se/debatt/article19038801.ab>

OECD, *Understanding the Socio-Economic Divide in Europe*, Background report, 26 January, 2017. <https://www.oecd.org/els/soc/cope-divide-europe-2017-background-report.pdf>

OECD, *Good Jobs For All In A Changing World Of Work: The OECD Jobs Strategy*, 2018. <http://www.oecd.org/mcm/documents/C-MIN-2018-7-EN.pdf>

Olsson, Carina, "S-Kvinnor: Nu måste rätt till heltid bli lag", *Dagens Samhälle*, 29/5 2015. <https://www.dagenssamhalle.se/debatt/s-kvinnor-nu-maste-raett-till-heltid-bli-lag-16014>

Olsson, Hans, "Lag om lägre ingångslön splittrar allianspartierna", *DN*, 17/3 2017. <https://www.dn.se/arkiv/nyheter/lag-om-lagre-ingangslon-splittrar-allianspartierna/>

Persson, Ingvar, "Moderaterna luras om LAS", *Aftonbladet*, 24/4 2018. <https://www.aftonbladet.se/ledare/a/a2BEX4/moderaterna-luras-om-las>

Persson, Ingvar, "Åkesson röstade för dumpade löner", *Aftonbladet*, 30/11 2016. <https://www.aftonbladet.se/ledare/a/p2KxX/akesson-rostade-for-dumpade-loner>

Pärssinen, Raimo & Lindestam, Åsa (S), "Entreprenörsansvar stoppar oseriösa företag", (svar till företrädare för branschorganisationer), *Gefle Dagblad*, 18/4 2018. <https://www.gd.se/artikel/opinion/debatt/entreprenorsansvar-stoppar-oseriosa-foretag>

Carlsson, Annika, *Arbetskraftsinvandring – bidrar till välfärden*, Centerpartiets webbsida, odaterad. <https://www.centerpartiet.se/var-politik/politik-a-o/migration-och-integration/arbetskraftinvandring>

Carlsson, Annika, "C: Nu räcker det – lägg ner Arbetsförmedlingen", *Expressen*, 13/12 2017. <https://www.expressen.se/debatt/stoppa-fiaskot-nu-lagg-ner-arbetsformedlingen/>

Redar, Lawen med flera, "Stoppa arbetskraftskriminaliteten", *Arbetet*, 21/6, nr 21/2018. <https://arbetet.se/2018/06/15/stoppa-arbetslivskriminaliteten/>

"Risk med färre jobb med regeringens nya förslag om visstidsanställningar", *Dagens Juridik*, 30/11 2015. <http://www.dagensjuridik.se/2015/11/risk-farre-jobb-med-regeringens-nya-forslag-kring-visstidsanstallning>

Rosén, Hans, "Så vill partierna ändra LAS", *DN*, 1/4 2018. <https://www.dn.se/nyheter/politik/enkat-sa-vill-partierna-gora-med-las/>

Rossetti, Daniel, "Antalet egenanställda ökar snabbt", *ETC*, 25/4 2018. <https://www.etc.se/inrikes/antalet-egenanstallda-okar-snabbt>

- Rovira, Johanna, ”Timanställningar hot mot facket”, *Kollega*, 3/9 2013. <https://www.kollega.se/timanstallning-hot-mot-facket>
- Runblom, Karin, ”C: Företag med upp till 50 anställda ska få bortse från turordningsreglerna”, SR, 4/7 2017. <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=6731986>
- Runblom, Karin, ”Kritik mot Centerpartiets förslag om ändrade turordningsregler”, SR, 4/7 2017. <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=6732410>
- ”S lovar tryggare arbetsmarknad”, TT, bland annat publicerat i *SvD*, 30/5 2018. <https://www.svd.se/ekot-s-vill-ta-bort-allman-visstid>
- ”S-utspel om arbetskraftsinvandringen får kritik”, TT, publicerat i *Aftonbladet*, 18/4 2018. <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/8woL1w/s-utspel-om-arbetskraftsinvandring-far-kritik>
- ”Sahlin vill lagstifta om rätten till heltid”, Sveriges Radio, *Ekot* (osignerat), 31/3 2009. <https://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=5858776>
- Sandström, Sebastian, ”Dyrt och svårt att övervaka privata arbetsförmedlare”, *Dagens Arena*, 16/2 2017. <http://www.dagensarena.se/innehall/dyrt-och-svart-overvaka-privata-arbetsformidlare/>
- ”Satsningar på omsorgen och skolan i Socialdemokraternas budget”, *Barometern*, intervjuer med Mikael Svanström med flera (S), 20/5 2017. <http://www.barometern.se/nybro/socialdemokraterna-vill-slopa-delade-turer/>
- Sjöstedt, Oscar, ”Så kommer vi åt utanförskapet”, *SvD*, 5/10 2016. <https://www.svd.se/sd-sa-kommer-vi-at-utanforskapet>
- Skedinger, Per med flera, ”Turordningsreglerna – lagstiftning med konsekvenser eller spel för gallerierna?”, *Ekonomisk Debatt*, nr 3/2018. <https://www.nationalekonomi.se/ED-4603>
- Skatteverket, *Beskattning och betalning av skatt vid tillfälligt arbete i Sverige*, 2017. <https://www.regeringen.se/49f639/contentassets/141e90537cf-b4685a3c2811810b02b69/skatteverkets-promemoria-beskattnings-och-betalning-av-skatt-vid-tillfalligt-arbete-i-sverige.pdf>
- Socialdemokraterna, *Stopp för arbetskraftsinvandring till yrken utan särskilda kvalifikationer*, Socialdemokraternas webbsida, 18/4 2018. <https://www.socialdemokraterna.se/aktuellt/2018/stopp-for-arbetskraftsinvandring-till-yrken-utan-sarskilda-kvalifikationer/>

Socialdemokraterna, *Ny handlingsplan för en trygg arbetsmarknad*, 30/5 2018. https://www.socialdemokraterna.se/globalassets/aktuellt/press-pm_180530.pdf

Socialdemokraternas webbsida, 2018. https://www.socialdemokraterna.se/aktuellt/nyhetsarkiv/forbattrat-mottagande-och-kortare-vagar-till-arbete/starkare-arbetsratt-for-okad-trygghet-i_H40247/html

Stiernstedt, Jenny, ”S-strid om allmän visstid in i det sista”, *SvD*, 31/5 2015. <https://www.svd.se/s-strid-om-allman-visstid-in-i-det-sista>

Stilling, Maja, *Arbetarparti eller arbetarfiende*, Tiden, rapport, nr 2/2018. https://tankesmedjantiden.se/wp-content/uploads/2018/02/2_2018_arbetarparti_eller_arbetarfiende_DIG2.pdf

Strand, Joacim, ”Skamfläck inom politiken”, *Vertex Studenttidning*, 20/5 2012. <http://vertex.nu/insant-debatt/skamflack-inom-politiken/>

Strandberg, Hans, ”Reglering eller inte – så svarar partierna”, *Dagens Arbete*, 5/9 2014. <https://da.se/2014/09/reglering-eller-inte-sa-svarar-partierna/>

Stålhammar, Jessica, ”Danskarnas ’Flexicurity’ har en baksida”, *Du & jobbet*, 2013. <http://www.duochjobbet.se/debatt/blogg/danskarnas-”flexicurity”-har-en-baksida/>

Svantesson, Elisabeth, ”Moderaterna: ’Lägg ner arbetsförmedlingen’”, *SvD*, 28/1 2017. <https://www.svd.se/moderaterna-lagg-ner-arbetsformedlingen/om/debatt>

Svantesson, Elisabeth, Qarlsson, Annika, Malm, Fredrik & Pethrus, Désirée, ”Dags att lägga ner Arbetsförmedlingen”, *Expressen*, 16/2 2017. <https://www.expressen.se/debatt/dags-att-lagga-ner-arbetsformedlingen/>

Svensson, Frida, ”Annie Lööf: Så vill C luckra upp las-reglerna”, *SvD*, 4/7 2017. <https://www.svd.se/anni-loof-sa-vill-c-luckra-upp-las-reglerna>

Svensson, Olof, ”S: avskaffa allmän visstid”, *Aftonbladet*, 30/5 2018. <https://www.aftonbladet.se/nyheter/samhalle/a/21klQ4/s-avskaffa-allman-visstidsanstallning>

Svensson, Olof, ”SD presenterar ny vårdpolitik”, *Aftonbladet*, 7/7 2017. <https://www.aftonbladet.se/nyheter/samhalle/a/GV5p4/sd-presenterar-ny-vardpolitik>

Sverigedemokraterna, *En ansvarsfull reglering av migrationen, Sverigedemokraternas migrationspolitiska inriktningsprogram*, 2017. <https://sd.se/wp-content/uploads/2017/10/Migrationspolitiska-inriktningsprogram-.pdf>

Sverigedemokraterna, *Motioner, arbetsmarknaden, LD17*, 2017 (materialet finns inte längre tillgängligt på nätet).

Törner, Clas, ”Vänstern vill slopa delade turer”, SVT Västerbotten, 15/1 2016. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vasterbotten/vanstern-vill-slopa-delade-turer>

Vänsterpartiet i Lund, *Avskaffa delade turer inom två år*, webbsida, 15/1 2018. <http://www.lundavanstern.se/inlagg/avskaffa-delade-turer-inom-tva-ar/>

Vänsterpartiet i SKL, *Rätt till heltid*, inte daterat. https://www.google.se/search?ei=PlMaW8TjF-WKmgW9rZuQCg&q=V%C3%A4nsterpartiet+delade+turer+lagstiftning&oeq=V%C3%A4nsterpartiet+delade+turer+lagstiftning&gs_l=psy-ab.3...244499.246460.0.246730.12.12.0.0.0.0.249.1272.6j4j1.11.0....0...1c.1.64.psy-ab..1.10.1175...33i160k1.0.2VWX6LgDLLeE

Wagenius, Hanna, *En modern arbetsmarknad – Motion 1.2 (att-sats 8)*, Motioner Centerpartiet, 2015. dozz.net/doc/7167298/motioner---centerpartiet

Wallberg, Peter, ”M säger nej till slopade turordningsregler”, *Arbetet*, 7/7 2017. <https://arbetet.se/2017/07/07/m-sager-nej-till-slopade-turordningsregler/>

Wiklund, Lars, *Skarp vänsterkritik mot inskränkningar i strejkrätten*, SVT, 3/1 2018. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/vanstern-skarpt-kritisk-mot-mojliga-inskrankningar-i-strejkratten>

Wingborg, Mats, *Den tredelade arbetsmarknaden*, underlag till analysgruppen Arbete i framtiden, 2016. <https://www.regeringen.se/495557/contentassets/f572c052a02a47bc9e931c9c0099565a/mats-wingborg-den-tredelade-arbetsmarknaden-slutversion.pdf>

Wingborg, Mats, *Egenanställningar – den svenska partsmodellens ingenmans-land*, Futurion, 2017. http://futurion.se/wp-content/uploads/2017/01/Futurion_Rapport_1-2017-webb.pdf

Wingborg, Mats, *Hyvla bort hyvlade tjänster*, Katalys, 2017. https://www.katalys.org/wp-content/uploads/2017/03/katalys_no._36.pdf

Wingborg, Mats, ”Reglera bemanningsbranschen innan det är för sent”, ledare *Dagens Arena*, 3/2 2018. <http://www.dagensarena.se/opinion/reglera-bemanningsbranschen-innan-det-ar-sent/>

Wreder, Johanna, ”Anställningstryggheten allt svagare”, *Arbetet*, 10/9 2010. <https://arbetet.se/2010/09/10/anstallningstryggheten-allt-svagare/>

Zander, Solveig & Schad, Stephen, "Egenanställning ett bra alternativ", *Dala-Demokraten*, 27/8, 2015. <https://www.dalademokraten.se/artikel/opinion/debatt/egenanstallning-ar-ett-bra-alternativ>

Öhrn, Linda, "SD välkomnar arbetskraftsinvandring", *Dagens Industri*, 24/11 2017. <https://www.di.se/nyheter/sd-valkomnar-arbetskraftsinvandring/>

Öhrvall, Richard, *Privata aktörer inom arbetsförmedling och rehabilitering*, SNS Analys nr 11

